

نشریه وزارت امور خارجه

در این شماره :

سفرت شاهانه به بندر نخستین سال پیمان بغداد - گاهی با وضاع
سیاسی جهان در سال ۱۳۳۴ - یادوی ارشاد روان عباس اقبال - امیر کبیر و
مرحوم دایستف - مسائل مربوط با ایران در کنفرانسهای یالتا و مانلت زبان پیکانیت
قن پیمان بغداد - مو اقتصاد مری و مالی ایران و شوروی - اعلامیه پانزدهم
چند سند و خبر دیگر و صورت کامل کارمندان شاغل وزارت امور خارجه

دوره پنجم

فخریه و وزارت امور خارجه

۱۰۵

مشاره

دوره دوم

۱۰۵

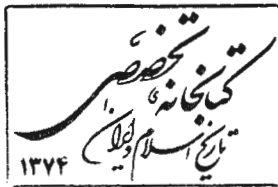
۱۰۵

۱۰۵

۱۰۵

نشریه
وزارت امور خارجه

شماره ۱
از دوره دوم
شماره مسلسل ۶

« تحت نظر اداره اطلاعات و مطبوعات و ترجمه »

فروردین ۱۳۳۵

عکس روبرو : قسمتی از کاشی کاری داخل مسجد شیخ لطف الله (دوره صفویه)
پشت جلد : نقش برجسته خنجر خنجر دار پهلوان داریوش کبیر ، شاهنشاه هخامنشی (از نقوش سنگی کاخ مرکزی تخت جمشید)

مقالات

	سرمقاله	جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه
۵	سفر شاهانه بهند	—
۹	نخستین سال انعقاد پیمان بغداد	—
۱۵	نگاهی باووضع سیاسی جهان در سال ۱۳۳۴	م . ر . م
۳۶	یادی از شادروان عباس اقبال	حسین محبوبی
۴۱	امیر کبیر و مرحوم هدایت	عباس اقبال
۴۷	ایران در اسناد کنفرانسهای یالتا و مالمت	م . ر . م
۵۳	زبان دیپلماتیک	دکتر پرویز ذوالعین

اخبار و اسناد و ضمائ

۶۴	اخبار الحاق ایران بیپیمان بغداد - متن پیمان همکاری متقابل بین ترکیه و بغداد و ضمائ
۶۹	بیانات جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه در مجلس شورای ملی درباره پیمان بغداد
۷۲	بیانیه آقای عونى خالدی دبیر کل پیمان دفاعی بغداد
۷۵	اعلامیه نهائی کنفرانس باندونك
۸۵	موافقتنامه حل مسائل مالی و مرزی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
۹۴	چند ورق از تقویم سال گذشته
۱۰۷	آمار تولید نفت جهان در سه سال اخیر
۱۰۸	صورت کامل کارمندان شاغل وزارت امور خارجه در مرکز و نمایندگیها
۱۲۳	فهرنگ اصطلاحات اختصاری اسامی و موسسات بین المللی، گردآورده محمود اسفندیاری

عکسها

	چند منظره از سفر شاهانه بهند
۲۸	نمایندگان ایران در کنفرانسهای سانفرانسیسکو و باندونك
۲۹	مناظری از کنفرانسهای ژنو و واشنگتن
۱۰۰	اعلیحضرت ملك سعود و حضرت رئیس جمهور ترکیه در تهران
	مناظری از جلسات کنفرانس پیمان بغداد : دو عکس از هیئت نمایندگی ایران
۱۰۱	جنابان آقایان علاء - نوری السعید - مك میلان - کاخ محل کنفرانس

« امیدوار هستم که در آینده همه ملل دنیا از صلح و صفا و امنیت برخوردار باشند که بتوانند با استقلال و سر بلندی و سرافرازی با آبادی مملکت خود و فراهم کردن موجبات رفاه و آسایش و سعادت مردم خود و دنیائی که در آن زندگی میکنیم ، موفق گردند . »

از فرمایشات ملوکانه

وزارت امور خارجه

اول فروردین ۱۳۳۵

در حدود هفت سال قبل در نامه وزارت جناب قوه حکمت در مجلس حاضرین کسر شایسته هر دو پیکار هستند

امشاز جمله وزارت امور خارجه شروع و مورد توجه واقع شده و بنور هم در بسیار موارد طرف ملاحظه فرمایید و به هیچ وجه مناسب و بجای

دانشه شده و امشاز جمله شروع کنیم به هر جهت منظور از اینها تبلیغات نیست چه بیست خارج دولت در کمال صلاح

در شهر و صریح است ؛ بگویم و تشدید روابط محنت با جلال و علم مختلف جهان و مستنبر بر صدر احترام متقابل

تمام سر و کوشش ما در این راه است و خیر در لغات خود صادق و صمیمی هستیم زقار ما که از زیادت است و قیام

بقیعت و گفتگو نداریم . در امور و افکار و گفتگو هر دو خود نمیایم و در زندگان ما بین اینها کلام کس نیستیم و اغلب در هر دو طرف میایم

بتهدیت بین اینها خود را در پانده هستیم توقع بسیار از و گفتگو نداریم فقط تقسیم در آنکه بر خود غرضمند میایم روزی ...

... و در این خفا کلمه بزرگ جفا صده و از زار با نرسانند اگر در موقع سخن و گفتار بملک مایمانند و اگر هنگام شنیدن سخن خشنند
 پس اگر ایم و بهمان منظور داریم اگر در ایام عالم ملاحظه گذارند بدین روشی خاطر و ملاحظت می نمایم بر اینست که عظم و کسب و محبت
 و بهیچ موضوع ملکوت و رفاه حالت بناییم و تمام نیر و قدرت خود را در این راه مصرف برینیم و سخن در خط صبح و عصر در دنیا
 نخله باشد چه جهت توجیه نیست در امر دنیا با ارتباطات و وسایل صریح کثرت مانده همیشهند و حدت مختلف هر عضو از اعضا
 جامعه علم در سایر نیز تاثیر کل دارد.

منظور ما از اثبات این کلمه بصیحت و توصیه به کمال علم و کرامت است چه چه کلمه فخر است از این جهت که تعلق خاطر بسیار با
 کسب و خاک عزیز دارند و هرگز حاجت بندگی اعمال نیگو و رفتار مگو همین ندارند و با انصباط و کاروانا و در خفا هر عمر شریف خود را در
 خدمت گزار صرف میکنند منظور آنست در مطالب و اطلاعات ضروری و مقررات و دستورات مختلف در دسترس کارکنان وزارت کرامت
 قرار گیرد و در واقع این کلمه وسیله کار زناخت حاله اگر سایر هموطنان محترم و صاحبان معرفت نیز از آن اطلاع حاصله و توجه دارند بر همان
 تعاضل نیز کلمه بصیحت کلمه ما معتقدیم که در طلب و حد و حد است ضعیفی است محمد پاک اگر با اظهار دین و بشنیدیم باید در تکیه
 نزنیم و حال آنکه ما شروع بشیریه می نمایم آنچه لازم در مانید ایم اگر نماند که بر بند بسیار داریم و آرزو نمیدیم تدریج راه چه می نمایم و از طریق
 خدمت در باب آنچه با سپرده شد و از آن خلاصه شد است از انجام و سیم و در مقام بزرگان آیندگان سرشته کنیم.

وزیر امور خارجه - دکتر علیقاروند
 ۱۳۰۲

دولت برادر عهد باستانی خود را تجدید میکنند

اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی روز پنجشنبه بیست و ششم بهمن ۱۳۳۴ قدم بسرزمین هند گذاشتند. این روز مصادف با روز اول بهار بتقویم هند بود و مردم هند با شادی فراوان مقدم میهمانان عالیقدر خود را گرامی شمردند.

حضرت رئیس جمهوری هند در نطقی که بمناسبت ورود اعلیحضرتین در فرودگاه دهلی ایراد فرمودند اظهار داشتند: «... روابط ایران و هند چنان قدیمی است که از تاریخ نوشته شده هم کهنه تر است. امیدواریم مسافرت اعلیحضرتین سبب تحکیم بیشتر روابط موجوده بین دو کشور گردد... ما از اینکه امروز شاهنشاه ایران را در میان خود مشاهده میکنیم احساس میکنیم که اعضاء یک خانواده پس از مدتها مفارقت با یکدیگر ملاقات میکنند. تبادل افکار مخصوصاً در رشتههای ادبیات هنری از قرنهای قبل بین دو کشور وجود داشته است و اگر امروز مشاهده میکنیم که بین ایران و هند چنین علاقه شدید بدوستی حکمفرماست و ملل ایران و هند اشتیاق فراوانی برای نزدیک شدن بیشتر بیکدیگر ابراز میدارند یک قسمت آن در نتیجه وجود همین رشتههای فرهنگی بین دو کشور میباشد...»

اعلیحضرت همایون شاهنشاهی در پاسخ بیانات حضرت رئیس جمهوری هند ضمن اظهار امتنان از احساسات صمیمانه مردم هند چنین فرمودند:

«... از خداوند قادر متعال خواستاریم که دو کشور ما همانطور که در طی هزاران

سال بواسطه علائق فرهنگی خود متحد بوده‌اند اتحاد و همبستگی خود را همواره حفظ کنند. از قادر توانا مسئلت داریم که ملت بزرگ هند را همواره موفق و منصور بدارد. با اینکه مادریک زمان تحول و انقلابات سیاسی هستیم کشورهایمان همیشه برای تأمین صلح آماده است. ما احساسات برادرانه و دوستانه‌ترین درود ملت خود را برای شما مردم هند بارمغان آورده‌ایم»

سفر شاهنشاه و ملکه ایران بسرزمین هندی شک تأثیر فراوانی در تحکیم روابط دوستانه‌ای که بین مردم هند و ایرانیان از دیرترین زمانها وجود داشته است خواهد داشت. هر گاه برای کشف ریشه این علاقه و دوستی تاریخ را ورق بزیم بزمانی میرسیم که ما با هندیان یکی بوده‌ایم، بیک زبان سخن می‌گفته‌ایم و در یک سرزمین می‌زیسته‌ایم. این سابقه مربوط بزمانی است که قوم آریا هنوز به تیره‌های گوناگون تقسیم نشده بود. قبایل آریائی بسبب زیادی جمعیت ناچار شدند که بنواحی تازه‌ای مهاجرت کنند. یکدسته از آنها بفلات ایران راه یافتند و دسته دیگر بسرزمین هند. شباهت فراوانی که بین احکام و افسانه‌های مذهبی اوستا و کهنه‌ترین کتاب مذهبی هند «ریک ودا» دیده میشود خود بزرگترین نشانه پیوستگی نژادی هندیان و ایرانیان می‌باشد.

حضرت دکتر اجندرا پراساد رئیس جمهوری هند در ضیافت با شکوهی که در شب ورود شاهنشاه و ملکه ایران در قصر مخصوص خود ترتیب داده بودند ضمن بیانات خود درباره روابط باستانی ایران و هند گفتند: « . . . همه میدانیم که از روابط ایران و هند قرن‌ها می‌گذرد. فقط ذکر کلمه ایران کافست که ما را بیاد روابط باستانی و دوستی و وحدت اندازد. در این سحر گذشته و فرتوت تاریخ اجداد ما و اسلاف ایرانیان از خانواده آرین بوده‌اند. بین زبان قدیم ایران و وودیک سانسکریت تشابهات بسیار وجود دارد. از آن ایام ببعده مبادلات مرتب بین ایران و هند در جنبه‌های مختلف ادبیات، هنر و فرهنگ وجود داشته است. از دوران داریوش بزرگ تا پایان سلطنت سلاطین مغولی در هند دو کشور ما بوسیله مبادله افکار در یکدیگر مؤثر افتاده‌اند. بسیاری از لغات فارسی در زبان ما حل شده و اکنون قسمتی از کتاب لغت‌مان را تشکیل میدهد. در دوران حکومت مسلمین در هند کلیه امور اداری بزبان فارسی که بوسیله عده بسیار زیادی از هندیها تا چندی قبل در این کشور توسعه می‌یافت صورت می‌گرفت. زبان فارسی در این زمان زبان نجباء و طبقات تحصیل کرده بوده و چه بسا خانواده‌ها که حتی مکالمات روزانه‌شان بوسیله فارسی انجام میشد. بدین ترتیب بود که تعداد زیادی لغات فارسی در السنه زنده محلی هند وارد شده است. فرهنگ ایران بر فرهنگ هند اثر کرده و در اینجا هم زبان فارسی وسیله

مبادلات فرهنگی بین دو کشور ما در دوران حکومت‌های اسلامی بود. در قلمرو دنیای فکر هم اهمیت نفوذ ایران کم نیست. تشابهات فکری و نظری بین ایران و هند بسیار زیاد است. پرستش آفتاب و آتش از یک کشور به کشور دیگر راه یافت... گاه ممکنست اختلاف نظر بین ما بوجود بیاید، اما با اساس محکم تفاهم و همدردی متقابل یعنی عواملی که رشته علائق دوستی ما بر آن قرار دارد میتوان متکی بود و تاریخ زود گذر را با نیکی تلقی کرد و برای حل و فصل هر مسئله‌ای که مربوط به منافع مشترك باشد بوسیله مذاکرات دوجانبی و تبادل دوستانه افکار از همان تفاهم متقابل استفاده برد...»

شاهنشاه ایران در تأیید بیانات حضرت رئیس جمهوری دائر بر قدمت دوستی و علاقه دولت و لزوم ادامه این رابطه چنین فرمودند: «... روابط مادی و معنوی همراه با ارتباطات سیاسی و اقتصادی بین هند و ایران یکی از لذت بخش‌ترین حقایق تاریخ جهان را تشکیل میدهند. هزاران کتاب که از دوران ویدیک در هند و دوره اوستا در ایران بما رسیده موروثی باستانی سانسکریت و فارسی را تشکیل میدهند. بهمین نحو مقدار زیادی کتیبه و حکاکی و آثار معماری و مجسمه سازی قدیم همگی شاهد این حقایق تاریخی است. ما خوشوقتم که می‌بینیم در حال حاضر در جستجوی احیاء این روح همکاری که از اسلافمان بما بارش رسیده است هستیم. و قتیکه می‌بینیم میتوانیم یک صفحه دیگر باین کتاب روابط متقابل که هر صفحه‌اش مؤید تاریخ باستان است بیفزائیم خوشحال میشویم... جای بسی خوشوقتی برای ماست که می‌بینیم حکومت دموکراتیک جوان هند با سرعت میکوشد ایده آل‌های عدالت اجتماعی را بمرحله عمل درآورد و با سرعت ولی محکم پیش میرود و موفقیت بزرگ و عالی کسب کرده است. این موفقیت و توسعه مقدمه خوبی برای سعادت کلیه ملت‌های آسیائی است. ما مطمئن هستیم که در این پیشرفت وقفه‌ای بهیچ شکل و صورتی بوجود نخواهد آمد و منافع موفقیت در اینجا در سراسر جهان و بخصوص در این قسمت عالی محسوس خواهد بود... من صمیمانه دولت هند نوین را برای پیمودن راهی که الساعه بدان اشاره کردم تهنیت می‌گویم، ملکه و من توفیق دولت لایق شما را در مساعی خود که برای سعادت ملت و تجدید افتخار و سعادت هند است مسئلت مینمائیم.»

شاهنشاه و ملکه ایران در مدت اقامت خود در هند از بسیاری نقاط و مراکز تاریخی و جالب هند دیدن فرمودند و همه جا با استقبال گرم و میهمان نوازی صمیمانه ملت هند مواجه شدند. در ضیافت‌های متعدد و با شکوهی که بافتخار اعلیحضرتین بر پا گردید، جمله شادی بخش «دوستی ایران و هند»

پیوسته بگوش میخورد. پیش از عزیمت اعلیحضرتین از دهلی، نمایندگان انجمن دوستی ایران و هند در کاخ رئیس جمهوری حضور یافتند و در پاسخ نطقی که از طرف آنان ایراد شد اعلیحضرت همایونی فرمودند: «من ایران و هند را چون دو بدن در یک روح میدانم. من و ملکه دهلی جدید را با خاطرات شیرین ترك میگوئیم. از روزیکه باین شهر وارد شدیم دوستی و محبتی دیدیم که بیش از انتظارمان بود. از آنچه در این مدت کوتاه در پایتخت مشاهده کردیم سخت تحت تأثیر قرار گرفته ایم.»

عصر همان روز شورای روابط فرهنگی هند ضیافتی بافتخار شاهنشاه و ملکه ایران برپا کرده بود. پرفسور همایون کبیر معاون شورا در نطق خود پس از یادآوری از سابقه روابط دولت و چگونگی نفوذ زبان و ادبیات ایران در هند گفت: «... در خوراک و پوشاک و حتی لوازم خانه و روش زندگی نفوذ ایران بسیار بسیار روشن مشاهده میشود. هند نیز متقابلاً بر زبان و ادب ایران طی قرون متمادی نفوذ کرده است... این رابطه ممتد بین دو کشور حتی امروزه هم یک عامل محبوب و مؤثر و قوی بشمار میرود، دانشگاههای هند زبان فارسی را بعنوان زبان دوم بهزاران دانشجوی خود تدریس میکنند. اسامی شعرائی چون سعدی، حافظ و خیام لغاتی است که همه روزه چون در خود ایران در هر خانه شنیده و گفته میشود. روابط بین دو کشور ما امری طبیعی شده و تاریخ نیز بر تماس ما مهر دوستی زده است. ایمان و اطمینان دارم که روابط ما در آینده محکم تر و وسیع تر خواهد شد.»

اعلیحضرت همایون شاهنشاهی و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی در این سفر از مهمترین تأسیسات صنعتی کشور هند نیز بازدید فرمودند. ترقیات شگرف و کوشش فراوان ملت هند برای آبادانی بیشتر آن سرزمین مورد توجه خاص اعلیحضرتین قرار گرفت چنانکه در ننگال اعلیحضرت همایونی در باره سد بهاکرا فرمودند: «این سد ۱۹۵۰ میلیون روپیه‌ای منبع بزرگ الهام برای کشورهای آسیائی است.» سفر شاهانه بهند که صرفاً بمنظور تحکیم و تقویت علائق دیرین و آغاز فصل تازه‌ای در روابط بین دو کشور صورت گرفت، برای ملت ایران بسیار امید بخش بود. ایران و هند هر دو و هر یک از جهتی مقام و موقع حساسی در قاره آسیا دارند. بدون شك یگانگی و یکدلی دولت با آنهمه ارتباطات معنوی که یاد شد کمک بزرگی برای استقرار صلح جهان خواهد بود.

بالا : اعلیحضرت همایون شاهنشاه در آرامگاه مهاتما گاندی
دائین : اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیا حضرت ملکه ثریا پهلوی در میهمانی خصوصی جناب آقای نهری -

بالا : اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پہلوی در قلعه سرخ (ردفورت)
پائین : مسلمانان ہند ہنگام تقدیم ہدایا .

بنا سبب نخستین سال انعقاد

پیمان بغداد

ششم اسفند ماه مصادف با یکمین سال انعقاد پیمان دفاعی بغداد بود و به همین مناسبت نخست وزیران پنج کشور ایران ، انگلستان ، پاکستان ، ترکیه و عراق که عضویت پیمان را دارند نطقهائی درباره اهمیت و هدف آن ایراد نمودند .

اینک متن سخنرانی های مزبور از نظر خوانندگان محترم میگذرد . متن کامل پیمان همچنین بیانات جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه در جلسه پنجشنبه ۱۴ دیماه ۱۳۴۴ مجلس شورای ملی در قسمت اسناد همین شماره منتشر شده است .

بیانات جناب آقای ولاء نخست وزیر

هم میهنان گرامی، شنوندگان محترم ،
امروز یکسال از امضای پیمان بغداد میگذرد. باین مناسبت مقتضی میدانم که از انعقاد چنین عهد و پیمان مهم یادى کند .

پیمان روز اول بین دودولت برادر همجوار و هم کیش یعنی ترکیه و عراق انعقاد یافت. سپس دولت انگلستان و بعد پاکستان در جری که هم پیمانها در آمدند تا اینکه دولت ایران نیز از لحاظ تأیید هدف های پیمان و در نظر گرفتن تجربیات گذشته و رعایت اشتراك منافعى که در باره تحکیم صلح و مودت در این ناحیه از جهان دارد تحت راهنمائی عالیہ اعلیحضرت همایون شاهنشاه و تصویب دولت و مجلسین ایران الحاق خود را به پیمان اعلام کرد . هدف پیمان بغداد ، تحکیم مجاهدات دول هم پیمان برای مقابله با هر متجاوز و توسعه همکاری آنها برای پیشرفتهای اقتصادی میباشد . این هدف های عالی ، در متن پیمان ، در بیانات مقامات کشورهای عضو و در سیاست خارجی این کشورها کاملاً منعکس است . در واقع این هدفها همان منظورهای اساسی ملل متحد میباشد که از لحاظ حق مشروع و طبیعی دفاع انفرادی و دسته جمعی در مقابل متجاوز در ماده ۵۱ و از لحاظ همکاری اقتصادی در سایر فصول منشور مشروحاً بیان شده ؛ پس پیدایش پیمان بغداد را می توان يك طریقى

برای تحقق یافتن يك قسمت اساسی از منظوره‌های عالی منشور ملل متحد نیز دانست . یکسال گذشته را باید دوره سازمانی پیمان دانست که در این مدت علاوه بر پنج کشور عضو - مملکت معظم دیگری یعنی ایالات متحده آمریکا بستگی نزدیک خود را به پیمان بغداد اعلام داشت ؛ در این مدت بر اساس همکاری صادقانه و تساوی کامل ، سازمانی ایجاد شد تا امور مربوط به پیمان را انجام دهد .

در این سازمان شورائی بنام شورای دائمی بغداد مرکب از وزرای کشورهای عضو یا نمایندگان آنها مشغول بکارند . کمیته های نظامی و اقتصادی و امنیتی مرکب از نمایندگان عالی مقام کشورها تشکیل یافته است . دبیرخانه مجهزی تحت سرپرستی يك دبیر کل و چهار قائم مقام دبیر کل تأسیس شده که امور اداری ارکان دیگر را انجام میدهند .

بطور خلاصه پیمان بغداد يك اجتماع زنده‌ای مرکب از یک‌دهه از کشورهای مشترك المنافع و ذی‌علاقه صلح و امنیت و آبادی ناحیه‌ای خاورمیانه ایجاد کرده است . با وجود اینکه این اجتماع بر علیه کشور معینی نیست ، بمنظورهای تخریبی نیز ایجاد نگشته ، بلکه يك دستگاه محکم و مستقری خواهد بود که باید با تمام قوا بر علیه هر متجاوز و هر گونه عملیات تخریبی بکار رود و مجاهدات کامل برای پیشرفتهای اقتصادی و بالا بردن سطح زندگی ساکنین این ناحیه از جهان بعمل آورد؛ معهدا در این مدت یکسال که از عمر پیمان میگذرد ، مخالفت‌های زیادی نسبت بآن ابراز شده و نسبت‌های ناروائی بهدفعهای پیمان وارد آورده‌اند . با ایمان راسخی که بنیات مشروع حسنه پیمان داریم ، در هر مورد سعی کردیم ثابت نمائیم که این امر بر طبق اساس منشور ملل متحد بوجود آمده و نیتی غیر از همکاری نزدیک عده‌ای از کشورهای ذینفع بمنظور تقویت خود برای دفاع و تشریک مساعی در بهبود وضع اقتصادی و تأمین صلح و امنیت در خاور میانه قصد دیگری ندارد . بنا بر این اطمینان دارم که تجربه این نظریه را تأیید خواهد کرد و مخالفین نیز در صاف موافقین درخواست خواهند آمد .

دولت اینجانب همانطور که تحت راهنمایی عالیته اعلی حضرت همایون شاهنشاه و تصویب و تأیید نمایندگان مجلسین الحاق ایران به پیمان بغداد اعلام داشت و سهم مهمی را در راه تحکیم مبانی صلح و امنیت جهانی و همکاری اقتصادی بعهده گرفت ، با ایمان راسخ ، برای حسن انجام چنین وظیفه خطیر ، قدم بر خواهد داشت و یقین دارم که در این راه از پشتیبانی عموم افراد وطنپرست و مطلع به اوضاع جهان و دلسوز بحال ملک و ملت ایران برخوردار خواهیم بود .

اظهارات جناب آقای سلوین لوید وزیر خارجه انگلستان

یکسال پیش در چنین روزی دول ترکیه و عراق قرار دادی را که اهمیت تاریخی دارد امضاء کردند .

کشور من نیز پس از مدت کمی بعد از امضاء این قرارداد که اکنون بنام پیمان بغداد خوانده میشود بدان ملحق گردید. از آن تاریخ تا کنون پیمان مزبور الحاق دولت بزرگ پاکستان و ایران را استقبال کرده است .

امروز ما یلم که سلام خود و هموطنانم را باین متفقین خودمان عرضه نمایم . من معتقدم که با امضاء پیمان بغداد میتوانیم بمناسبت این اولین سال پیشرفتهای مدام بخود تبریک گوئیم . ما در این مدت روابط جدیدی بین خود و بعنوان همکاری مساوی در یک امر مشترک ایجاد کرده ایم . این روابط جدید بما اجازه خواهد داد که با همکاری دوستانه و متفق، مجاهدات خود را صرف حفظ صلح و امنیت این منطقه جهان که تاریخ آن از اوائل تمدن بشر آغاز میگردد بکنیم . کشور من مفتخر و مسرور است که سالیان دراز با کشورهای این منطقه رابطه داشته است .

ما امضاء پیمان بغداد میدانیم که پیمان مزبور علیه هیچ کشوری منعقد نگردیده و اجتماع ما بهیچوجه حقوق انفرادی هیچ يك از امضاء را بعنوان يك کشور مستقل خود مختار کاهش نداده بلکه عبارت است از يك مجمع مفید دوستانه و مساوی بر این اصل که با کمک یکدیگر ما به رفاه کلی هم می افزائیم . هدف ما افزایش رفاه و ارتقاء سطح زندگی همه مردمان ماست .

من بهمراه امضاء دیگر این پیمان اطمینان میدهم که ما در انگلستان همه قدرت خود را برای ایفاء سهم خود در این مجمع بکار خواهیم برد . ما قصد داریم بوسائل عملی نه تنها در دفاع مشترک بلکه در زمینه فعالیتهای اقتصادی مخصوصاً بوسیله عرضه داشتن معلومات فنی و کمک در رشته اتمی مساعدت کنیم . ما قصد داریم با شما بعنوان دوستان متفق و مساوی الحقوق پیش رویم و مانند هر يك از شما از پشتیبانی کامل پیمان دریغ ننمائیم .

من معتقدم که تعداد روز افزونی از مردم متوجه مقاصد صلح جویانه و مفید ما گردیده و از آن پشتیبانی خواهند کرد .

نطق جناب آقای محمدعلی چودری نخست وزیر پاکستان

درچنین روزی پیمان همکاری مشترك بين تر كيه و عراق بامضاء رسيد. همين قرارداد است كه به پيمان بغداد معروف گشته و انعقاد آن در وحدت و بر اساس همکاری بين دو کشور مهم خاورميانه صورت گرفت تا در حدود منشور ملل متحد صلح را در اين قسمت از جهان مستحکم سازد. در طی اين مدت يكساله سه کشور ديگر يعني بریتانیای کبير، ايران و پاکستان هم از آنجائیکه در حفظ صلح و امن اين منطقه حياتی علاقه‌ای دارند بدان پیمان پیوستند و چون دولتهای عضو اين پیمان در ماه نوامبر گذشته در بغداد اجتماعی کردند سازمان شورای نظارتی را تشكيل دادند كه اکنون بكار يافتن وسيله و راهيست تا غرض اصلی دفاع مشترك و رفاه اقتصادی اين ناحيه را تأمین نمایند. درست بهمين منظور بود كه ما در پاکستان حتی قبل از عقد اين پیمان عهد نامه‌ای با دوست متحد خود تر كيه جهت همکاری مشترك امضاء كرديم.

پیمان بغداد فقط بمظور دفاع بسته شده و نبایستی ما به هر اس هيچ دولتی گردد و از آن فقط چنين بر میآيد كه دولتهای عضو آن تلاش کرده‌اند تا استعداد دفاعی مشترك خود را در منطقه‌ای از جهان كه صریحاً ضرورت چنين کاری در آن هویداست تقویت نمایند. بموجب اين پیمان دولتهای عضو در مسائل اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بمنظور رفاه و آسایش اين منطقه با يكديگر معاونت خواهند نمود. ما در پاکستان صادقانه بحفظ اين پیمان علاقمند میباشيم و بر اين قصد هستيم كه در راه اجرای منظور و هدفهای آن وظایف سهمی خود را كاملاً انجام بدهيم و از اين جهت من مفتخر هستم كه بمناسبت پايان اولين سال عقد اين پیمان بمتفقين خود تهنيت بگويم.

نطق جناب آقای عدنان مندرس نخست وزیر ترکیه

ما امروز اولين سال امضای پیمان بغداد را با احساساتی آکنده از صمیمیت جشن میگیريم. ما از اول معتقد بوديم كه باید سیستمی مؤثر بر عليه نقشه‌های تهاجمی در شرق میانه بر قرار گردد و برای رسيدن باین مقصود از هيچ اقدامی فرو گذار نکرديم.

اعلاميه مشترك تر كيه و عراق كه در پايان مذاكرات ما در ژانويه ۱۹۵۵ هنگام دیدار ما از عراق منتشر شد و اولين قدم اساسی بود در راه عملی كردن كوششهای ما كه پایه اين پیمان قرار گرفت. در فوریه ۱۹۵۵، یعنی اندکی بعد از انتشار اعلاميه مشترك، ما با طیب خاطر پیمان بغداد را بانخست-

وزیر محترم و برجسته عراق نوری السعید و وزیر خارجه ایشان باش اعیان امضاء نمودیم . پیمان ما که شامل این فکر بود که جهان آزاد را باید بصورت يك جبهه مداوم درآورد و از آن بنا باصول امنیت دسته جمعی دفاع نمود در زمانی کوتاه و علیرغم عکس العملهای منفی که بوجود آورد با پیوستن بریتانیای کبیر و پاکستان و ایران دامنه اش وسیع شد و گروه کشورهای پیمان دفاعی شمال آتلانتیک را بکشورهای گروه دفاعی جنوب شرقی آسیا پیوند داد .

ما میتوانیم از بانجام رساندن این کار در حفظ صلح و دفاع از صلح جهانی بحق به خود بیالیم از این گذشته امیدما از این قضیه نیز فزونی گرفته است که ممالک متحده آمریکا که انتظار داریم بزودی پیمان ملحق شود در باره این موضوع هم اکنون با ممالک عضو تماس گرفته و شروع بهمکاری نموده است . من شك ندارم که اگر در آینده نزدیکی کشورهای عربی دیگری نیز پیمان پیوندند متفقین ما بهمان اندازه قریب مسرت خواهند شد و میل دارم تأکید کنم که نغمه مخالفتهایی که بر علیه پیمان بغداد بلند شده قدرت آنرا کم نکرده برعکس تأیید نمود که این کار چه بموقع انجام گرفت . علاوه بر این باید متذکر شویم که پیمان علاوه بر هدف اصلیش که حفظ صلح در شرق میانه باشد موجب يك همکاری نزدیک اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در میان کشورهای عضو است . من رجاء واثق دارم که هر چه زمان بگذرد پیمان ما وفا و امنیت بیشتری برای اعضایش بیار خواهد آورد .

در خاتمه صمیمانه ترین تبریکات گرم خود را برجال ممالک متفق و دوست که سعی مجدانه برای بستن و بسط این قرارداد بعمل آوردند ابراز میدارم .

نطق جناب آقای باش اعیان وزیر خارجه عراق

یاد بود اولین سال امضای پیمان بغداد بهترین فرصت را برای اینجانب فراهم مینماید که دروهای بی پایان مقرون بدوستی و احترام را بمتحدین خود دول عضو پیمان تقدیم داشته و تأیید نمایم که عراق باین رابطه جدیدی که بین ماها از یکسال باینطرف بوجود آمد مباحثات مینماید . این رابطه خود يك نتیجه طبیعی و صورت صحیح و جامعی از روابط فراوان جغرافیائی و تاریخی و اجتماعی است که از دیرین ترین ازمینه همواره بین ملل کشورهای پیمان موجود بوده و میباشد .

عراق نیز مباحثات مینماید که مرکز دائمی شورای پیمان میباشد و باین دوره بین المللی تاریخی نام « پیمان بغداد » اطلاق میشود و این نامگذاری خود دارای يك مفهوم عمیقی است که از موقعیت

نظامی و سیاسی عراق اقتباس شده و عراق که يك کشور عربی مبارز است در وضعیت بین‌المللی خود خطرهایی را که منطقه خاورمیانه از آنها احاطه شده نمایش میدهد و در عین حال نیروهای مؤثری که در ملل این منطقه برای از بین بردن این خطرها نهفته شده نیز نمایان میسازد.

سالی که پس از بوجود آمدن پیمان بغداد گذشت برای هوشیاران و دوستداران صلح دلیل جدیدی محسوب میشود که ملل آزادی که بخود ایمان دارند و موقعیت خود را می‌شناسند تا چه اندازه می‌توانند با صلح خدمت نمایند. چنانچه چگونگی یکتا نمودن کوشش‌های خود را بدانند میتوانند روابط خود را بر همکاری مثبتی که روی اساس مساوات در منافع و فداکاری که از آزوشهوت دور باشد، استوار نمایند.

آری اینست روحیه‌ای که پیمان بغداد را بوجود آورده و با همین روحیه بندها و مواد آن تفسیر و اجرا می‌گردد.

لذا مورد تعجب نمیباشد اگر عراق به پیمان پابند بوده و از هدفهای آن پیروی مینماید. نیز تعجب آور نیست چنانچه ملل منطقه خاورمیانه باتکلی پیمان با اطمینان خاطر بآتیه درخشان مقرون به امنیت نظر افکنند.

نگاهی با وضاع سیکاجان

در سال ۱۳۳۴

در آغاز هر مرحله جدید، تماشای راهی که دیگر برای همیشه پشت سراسر نفسی تازه بانسان می‌بخشد و اطمینانی نو در او میدمد. و در آستانه سال فرخنده ۱۳۳۵، این چشم انداز گذشته تماشای مخصوصی دارد. چه در سال فعال و پیر آشوبی که گذشت، در این دهمین سال امضای منشور ملل متحد، شاید برای نخستین بار، گوئی شبح ترسناک جنگ میخواست برای همیشه بدنیای ما پشت کند و دیگر با زندگی و نشاط میلیونها مردمی که دنیای امروز ما و فردای بهتر فرزندانمان را بنا میسازند بازی نکند. در این سال پراز امیدهای فراوان و یأسهای دردناک، خوشبختانه کلمات و عباراتی از قبیل «صلح و Détente»، «پایان جنگ سرد»، «روح ژنو»، «آغاز دوران نو»، بطور کلی بیش از لغات و اصطلاحات ترسناکی که در سالهای گذشته بدان عادت کرده بودیم بگوش میخورد. با همه اینها آیا میتوان سال ۱۳۳۴ را دورانی نودانست؟ آیا حقیقه خطر جنگ برای همیشه دور شده است؟ یا آنکه آرامش قبل از طوفان را هیچگونه اطمینانی نیست؟

نگاهی بوقایع سال پیش شاید ما را در پاسخ سئوالهای بالا اندکی روشن سازد. بفروردین گذشته باز گردیم و مراحل مهم راه را یکایک مورد نظر قرار دهیم:

بی طرفی اطریش

باغوغائی که امضای موافقتهای پاریس برپا کرده بود و اعتراضات و تهدیدهایی که مخصوصاً از طرف شوروی بعمل آمد، شاید انتظار نمیرفت که شورویها سیاستی را که از زمان دولت آقای **مالنکف** و سپس نخست وزیر آقای **بولگانین** دنبال میکردند و هدف آنی آن تقلیل تشنج بین المللی و برقراری روابط عادی با دول دیگر بود - پس از تصویب موافقت نامه‌های پاریس از طرف پارلمان

آلمان نیز همچنان ادامه دهند. در واقع بلافاصله پس از تصویب نهائی آن از طرف **بوندسرات**، در تاریخ ۹ اسفند ۱۳۳۳ (۲۸ فوریه) و از طرف شورای جمهوری فرانسه در تاریخ ۷ فروردین (۲۸ مارس)، دولت شوروی در تاریخ ۱۹ فروردین (۹ آوریل) اعلام داشت که قراردادهای مودت خود را با انگلیس و فرانسه دیگر قابل اعتبار نمیداند و یک ماه بعد در تاریخ ۱۸ اردیبهشت (۹ مه) شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی نیز تصمیم مزبور را مورد تصویب قرارداد. ولی عمل دولت شوروی باعث تعجب محافل سیاسی دنیا نگردید و با آنچه که مقامات شوروی سابقاً در این باب اعلام داشته بودند، برهمه روشن بود که نقض قراردادهای مزبور تأثیری در روابط موجود بین شوروی و انگلیس و فرانسه نمیداشت.

ولی در ۲۱ اسفند ۳۳ (۱۲ مارس) یعنی حتی قبل از آنکه موافقت نامه‌های پاریس از طرف شورای جمهوری فرانسه تصویب شود، آقای **مولوتف** وزیر امور خارجه شوروی مسئله اتریش را مطرح نمود و بر خلاف روشی که در کنفرانس سابق برلین اتخاذ کرده بود، موافقت دولت خود را مبنی بر تخلیه اتریش بلافاصله پس از امضای قرارداد صلح با آن کشور اعلام داشت و دیگر شرط قبلی پیمان صلح با آلمان را بمیان نیاورد و در نتیجه پس از ده سال مخالفت، علت اساسی بن بستیکه در حل مسئله اتریش بوجود آمده بود برداشته شد.

در ۲۵ اسفند ماه ۱۳۳۳ (۱۶ مارس)، دولت اتریش اعلام داشت که حاضر است بقیمت بی - طرفی خویش حاکمیت خود را باز یابد و متعهد گردد که نه بهیچ یک از دسته بندیهای نظامی ملحق شود و نه اجازه دهد در خاک اتریش پایگاههای نظامی خارجی برقرار گردد. در تاریخ ۲۱ فروردین (۱۱ آوریل) بنا بدعوت دولت شوروی، صدراعظم اتریش آقای **راب** (Julius Raab) برای مذاکرات مستقیم با مقامات شوروی بمسکو میرود تا مسائل گوناگون اقتصادی و مالی ناشی از قرارداد و موضوع ضمانتهای لازم را برای جلوگیری از یک «انشلوس» (Anschluss) جدید از نزدیک حل کند. مذاکرات بسرعت خاتمه می‌پذیرد و دولت شوروی طی اعلامیه نهائی پیشنهاد میکند که کنفرانس وزیران امور خارجه چهار دولت برای امضای قرارداد اتریش در شهریون منعقد گردد.

از آنجا که وزیر خارجه شوروی در بیشتر نکات مورد اختلاف، خود را بنظر وزیرای خارجه کشورهای غربی نزدیک کرده بود، کنفرانس چهارگانه وزیران امور خارجه قرارداد را در تاریخ ۲۴ اردیبهشت (۱۵ مه) با امضاء رسانید. طبق قرارداد مزبور حاکمیت و تمامیت ارضی کامل اتریش اعاده میگردد؛ بوی اجازه تشکیل یک ارتش ملی داده میشود و قوای متفقین موافقت میکنند که

درمدت کوتاهی خاک مستقل اتریش را ترك کنند

کنفرانس باندونک

اردیبهشت سال ۱۳۳۴ را هیچگاه ملل رنج دیده و استقلال طلب کشورهای آسیائی و افریقائی از یاد نخواهند برد و نام زیبای باندونک بعنوان یکی از عزیزترین اسامی همواره سر لوحه تاریخ آزادی و استقلال آنها را با حروف طلائی زینت خواهد داد.

نمایندگان بیش از نیمی از جمعیت جهان که مردم ۲۹ کشور آسیائی و افریقائی را تشکیل میدهند (۱)، در تاریخ ۲۸ فروردین در شهر باندونک در اندونزی دور یکدیگر گرد آمدند و پس از هفت روز بحث و مذاکره طی اعلامیه‌ای که باتفاق آراء نمایندگان بتصویب رسید (۲) آمال و آرزوهای مشترك خود را در ده اصل زیر بجهانیان اعلام داشتند:

- ۱ - احترام حقوق اساسی بشر .
- ۲ - احترام حاکمیت و تمامیت ارضی ملل .
- ۳ - شناسائی برابری تمام نژادها و تمام ملل .
- ۴ - عدم مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر .
- ۵ - احترام حق هر ملتی در دفاع از خود بطور فردی یا دسته جمعی .
- ۶ - امتناع از توسل بموافقت‌های دفاعی دسته جمعی که هدف آنها تأمین منافع خصوصی دول معظم باشد و همچنین احترام از اعمال فشار بر ملل دیگر .
- ۷ - خود داری از اعمال و تهدیدهای تعرضی .
- ۸ - حل تمام اختلافات بین المللی از طرق مسالمت آمیز .
- ۹ - تشویق منافع متقابل و همکاری .
- ۱۰ - احترام عدالت و تعهدات بین المللی .

کنفرانس باندونک باتفاق آراء حقوق بشر را مورد تأیید قرارداد و عمل دولت افریقای جنوبی

۱- ۲۹ کشور عضو کنفرانس باندونک از اینقرارند: افغانستان - کامبوجیا - سیلان - برمه - چین توده‌ای - مصر - ایتوپی ساحل طلا (Gold Coast) - هند - اندونزی - ایران - عراق - ژاپن - اردن - لائوس - لبنان - لیبی - نیپال - پاکستان - فیلیپین - عربستان سعودی - سودان - سوریه - نابلاند - ترکیه - جمهوری توده‌ای ویت نام (شمال ویتنام) - دولت ویت نام (جنوب ویتنام) - یمن. جمعیت کشورهای فوق را به یک میلیارد و چهارصد میلیون تخمین میزنند .

۲- متن قطعنامه نهائی باندونک در قسمت اسناد همین شماره درج گردیده است .

را نسبت بمردم افریقائی الاصل و همچنین اتباع پاکستان و هند و عمل دولت اسرائیل را نسبت به اعراب تقبیح کرد و مخصوصاً حق اساسی ملل و اقوام را بر تعیین سرنوشت خود بعنوان شرط اساسی استفاده از کلیه حقوق دیگر صریحاً اعلام داشت .

نماینده ایران در کنفرانس مزبور طی نطق نهائی خود چنین اظهار داشت :

در این یکشنبه روشن سوم اردیبهشت ۱۳۳۴ و در شهر خرم باندونک ، کنفرانس کشورهای آسیائی و افریقائی مفتخر است که پس از هفته ای سخت و پر زحمت ، عزیزترین کود کهارا بجهان آورده است : این کودک آینده ، نام بخصوص ، رنگ بخصوص ، نژاد بخصوص ندارد ولی دارای خطوط و مشخصات برجسته ای است که هر یک از ما کم و بیش خود را در آنها میشناسیم . بدن ظریف این کودک مظهر رنجها و محرومیت های گذشته ای سنگدل و در عین حال با شکوه است ، و فریاد های لاجوجانه او بسوی درخشان ترین فرداهای بشریت بلند میشود . این کودک کی است که دستهای گومی هم اکنون بعجیب ترین رویاهای نیاکان ما صورت عمل می بخشد . وظیفه مقدس ماست که او را با توجه و عشق و حکمت در آغوش خود پرورش دهیم .

« کنفرانس باندونک را تاریخ بعنوان نخستین مظهر سیاسی همبستگی مردم آسیا و آفریقا و بیداری واراده راسخ ما برای ایجاد دورانی نو بیاد خواهد آورد . این دوران نو شاهد رهائی تدریجی مردم این دو قاره از زنجیرهای کهنه و مهلك ترس و استبداد و جهل و احتیاج خواهد بود . مادر این روز بیداری آسیا و افریقا را بعنوان واقعه تاریخی زمان خود بجهانیان اعلام میداریم و همچنین ایمان خود را بر این امر تائید میکنیم که استقلال کامل کشورهای ما امکان پذیر است و میتواند بخودی خود رهائی واقعی سیاسی و اقتصادی و اجتماعی مردم ما را از یوغ گذشته میسر سازد . »

آشتی شوروی و یوگسلاوی

پس از حل مسئله اتریش این فکر در بسیاری از ناظرین سیاسی اروپای غربی بوجود آمد که دولت شوروی در نتیجه عدم موفقیتی که درباره جلو گیری از تسلیم آلمان بدست آورده بود ، اینک در صداست که با ایجاد زنجیری از کشورهای بیطرف در طول سرحدات خود و کشورهای دموکراسی توده ای ، از خطر احتمالی تجهیز آلمان بکاهد . کشور اتریش اکنون بر دو دولت سوئد و سوئیس که بنا بسنن قدیمی خود همواره بیطرف بوده اند اضافه شده بود و بهمین جهت مساعی دولت شوروی برای جلب دوستی یوگوسلاوی توجه ناظرین فوق را مخصوصاً بخود جلب مینمود .

باید گفت که دولت آقای **مالنکف** از همان روزهای اول تمایل خود را برای نزدیکی با یوگوسلاوی و حل داستان بفرنج اختلافات موجود بین دو کشور اعلام داشته بود . در اواخر بهار ۱۳۳۲

برقراری روابط سیاسی عادی بین شوروی و یوگسلاوی بنا بابتکار آقای **مولوتف** انجام یافته بود. در ۱۵ آبان ۳۳ (۶ نوامبر ۱۹۵۴) یکی از وزرای مسئول شوروی ابراز امیدواری میکرد که دوستی بین دو کشور از نو احیا گردد و از آن بیعد چه طی اظهارات رسمی و چه در مطبوعات شوروی مقامات آن کشور بارها مارشال **تیتو** را دعوت کرده بودند که اختلافات گذشته را فراموش کند و در ۹ مهر ۱۳۳۳ (اول اکتبر ۱۹۵۴) یک موافقتنامه مهم تجارتي بین مسکو و بلغراد بامضاء رسید.

در تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۳۴ (۱۴ مه) مسکو رسماً اعلام داشت که مارشال **بولگانین** رئیس شورای وزیران شوروی به همراهی آقایان **خروشچف** و **میکویان** بقصد ملاقات از **مارشال تیتو** عازم یوگسلاوی خواهند گردید. زمامداران شوروی که برای اولین بار پس از جنگ یک کشور بیطرف مسافرت میکردند، از ۵ خرداد (۲۷ مه) تا ۱۲ خرداد (۳ ژوئن) در یوگسلاوی اقامت نمودند.

یک اعلامیه طولانی در پایان مسافرت منتشر گردید که طی آن علاوه بر کلیات - اصل عدم مداخله در امور داخلی سایر کشورها از طرف دولتین اعلام شد و در آن برای اولین بار شورویها به «طرق مختلف» سوسیالیسم در کشورهای جهان اشاره نمودند. از لحاظ **تئوریک**، این مطلب در واقع تجدید نظر فوق العاده مهمی در روابط کلی ایدئولوژیک کمونیسم شوروی با اشکال مختلف سوسیالیسم در دنیا بشمار میرفت و جریان بعدی وقایع نشان داد که شورویها اهمیت مخصوصی برای آن قائل شدند، چه در کنگره بیستم حزب که ونیست باز برای اولین بار در بزرگترین مجمع حزبی خود اصل «نیل بسوسیالیسم از طرق مختلف» (حتی از طرق عادی پارلمانی) را رسماً شناختند.

در اعلامیه مشترک که منتشر گردید، سیاست ایجاد دسته بندیهای نظامی که «خطر جنگ را بیشتر میکند» تقبیح شد و حقوق چین کمونیست بر جزیره فرمز و نیز لزوم همکاری اقتصادی و فرهنگی مورد تأکید دو کشور قرار گرفت. ناظرین سیاسی اعلامیه نهائی مسافرت زمامداران شوروی را بعنوان یک پیروزی دولت یوگسلاوی تلقی نمودند، چه در این اعلامیه، یوگسلاوها روش سیاسی سابق خود را کاملاً تأیید کردند ولی از لحاظ تبلیغات و سیاست کلی بین المللی این مسافرت نتایج مثبت و مؤثری برای شوروی در بر داشت و در بسیاری از کشورها بعنوان قدم مؤثر در راه اثبات روش تازه مسالمت آمیز آنها تلقی گردید.

در برابر نگرانیهای دنیای غرب که میترسیدند دولت یوگسلاوی مبدا خود را از نو باردوی کشورهای سوسیالیستی توده ای ملحق کند، **مارشال تیتو** طی اظهارات متعددی که از آن تاریخ

آن وزرای خارجه چهار دولت معظم در باره مقدمات کنفرانس چهار گانه مذاکرات بیشتری میکنند. بنا بر تقاضای آقای **مولوتوف** وزرای مزبور موافقت میکنند که مذاکرات در واقع بشکل تبادل نظر دوستانه دنبال شود تا هیچیک از طرفین از آن بعنوان يك تریبون تبلیغاتی استفاده نمایند و نیز تصمیم گرفته میشود که جهت احترام از کنفرانسهای مطبوعاتی طرف، پس از هر جلسه يك اعلامیه مشترک منتشر گردد.

دعوت شوروی از آدنایر صدراعظم آلمان

در تاریخ ۱۶ خرداد (۷ ژوئن) باردیگر دیپلماسی شوروی دنیا را بتعجب انداخت. مسکو از صدراعظم آلمان **آدنایر** دعوت مینمود که «در يك آتیه نزدیک» جهت برقراری روابط عادی بین دو کشور (که صدراعظم آلمان از اردیبهشت سال ۱۳۳۳ نسبت بدان اظهار تمایل کرده بود) بیایتخت شوروی مسافرت کند. از آنجا که دعوت مزبور در محافل غربی ایجاد نگرانی مینمود، صدراعظم **آدنایر** برای جلوگیری از ایجاد کوچکترین خللی در روابط نزدیک بین آلمان غربی و دولت آمریکا یک هفته پس از اعلام دعوت مزبور بواشنگتن و سپس به لندن میرود و محافل آمریکا و انگلیس را نسبت بمقاصد خود روشن میسازد. همچنین از آنها تقاضا میکند که در کنفرانس ژنو مسئله وحدت آلمان را در رأس دستور خود قرار دهند.

بالاخره سه هفته پس از وصول دعوت، صدراعظم **آدنایر** با عبارات مبهمی بیادداشت شوروی جواب میدهد که طی آن حتی صریحاً مسافرت آتیه خود را بمسکوز کر نمیکند. ناظرین سیاسی مطلع در آن موقع اظهار داشتند که مسکو علاقمند بود مذاکرات دو جانبه شوروی و آلمان قبل از کنفرانس سران چهار دولت انجام گیرد ولی احتیاط صدراعظم آلمان و اهتمام او بر حفظ روابط بسیار دوستانه با دول غربی باعث میشود که نامبرده مسافرت خود را بیعد از کنفرانس چهار گانه موکول سازد.

کنفرانس ژنو

کنفرانس سران چهار دولت معظم بین آقایان **آیزنهاور**، **فور** (Faure)، **ایدنر بولگانین** بالاخره در تاریخ ۲۶ تیر ماه (۱۸ ژوئیه)، در شهر ژنو تشکیل میشود. این نخستین کنفرانس زمامداران چهار دولت است که پس از ملاقات مشهور پتسدام برقرار میگردد. دستور کنفرانس شامل چهار ماده

کلاسیک وحدت آلمان، امنیت اروپا، خلع سلاح و مبادلات بین غرب و شرق میباشد. ولی از بدو امر تصمیم گرفته میشود که هدف کنفرانس فقط آن باشد که یک برنامه کار و طرح راه حل‌هایی در اختیار وزیران خارجه چهار دولت گذارده شود که آنها بسرفرست درباره آن مطالعه کنند نه اینکه سران دول، خود مسائل مورد اختلاف را در کنفرانس حل و فصل کنند.

هریک از دولتها نقشه‌ای به کنفرانس پیشنهاد میکند که در «دستورالعمل‌های» مشترک برای کنفرانس بعدی وزیران امور خارجه گنجانیده شود. نکات مهم چهار نقشه مختلف از این قرار است:

نقشه ادگار فور:

۱ - وحدت آلمان طبق برنامه‌ای که از طرف **ایدن** پیشنهاد شده بود: یعنی در ابتدا تأمین انتخابات آزاد، سپس تأسیس یک دولت واحد آلمان و بالاخره امضای قرارداد صلح بدون تعهد بی طرفی دائم از طرف آلمان (با حفظ شرایط تسلیح و تجهیزاتی که از طرف قراردادهای پاریس معین شده است) .

۲ - تعمیم مزایا و مقررات دفاعی قراردادهای پاریس و پیمان آتلانتیک بدولت شوروی .

۳ - تأسیس یک سازمان کلی امنیت دسته جمعی در تکمیل پیمانهای دفاعی موجود در

شرق و غرب .

۴ - پس از موافقت راجع به خلع سلاح، انعقاد یک قرارداد اقتصادی دائربر اینکه مخارج سابق نظامی که پس از خلع سلاح دیگر موردی نخواهد داشت بتدریج جهت عمران و آبادی مناطق عقب افتاده مصرف گردد .

نقشه ایدن:

۱ - تأسیس پیمانی که آلمان واحد را بچهار دولت معظم متحد سازد .

۲ - موافقت راجع باهمیت تسلیح و تجهیز آلمان متحده و برخی از همسایگان آن و ایجاد

یکدستگاه نظارت .

۳ - ایجاد یک منطقه بی طرف بین شرق و غرب .

نقشه ایزنهاور :

موافقت آمریکا و شوروی برای مبادله همه گونه اطلاعات راجع بکلیه تأسیسات نظامی دو

کشور و حتی پرواز هواپیماهای یک کشور بر فراز خاک دیگری جهت عکس برداری از تأسیسات نظامی .

نقشه بولگانین :

- ۱- تحریم سلاح اتمی و همکاری مسالمت آمیز در باره امور مربوط با تم .
- ۲- تحدید قوای مسلح عادی (برای آمریکا و شوروی و چین، حداکثر ۱۵۰۰۰۰۰ نفر- برای فرانسه و انگلیس حد اکثر ۶۵۰۰۰۰ نفر و برای سایر کشورها حد اکثر ۲۰۰۰۰۰ نفر) .
- ۳- برقراری تدریجی یک دستگاه امنیت دسته جمعی بقصد الغای پیمانهای نظامی موجود و انعقاد یک پیمان کلی صلح بین شرق و غرب .
- ۴- وحدت تدریجی آلمان در آتیه .
- ۵- حل مسئله فورمز بنفع جمهوری توده‌ای چین و پذیرفتن آن در سازمان ملل متحد .

روح ژنو

نتیجه آنی و فوق العاده مؤثر کنفرانس ژنو (که در عمل بهیچ تصمیم واقعی و عملی نرسید) همانا ایجاد فضای روحی تازه‌ای بود که بنام «روح ژنو» یا «Esprit de Genève» هم اکنون در قاموس دیپلماسی معاصر قرار گرفته است .

برای میلیون‌ها مردم صلحدوست دنیا که خطر وحشتناک یک جنگ هیدروژنی را دور نمیدیدند «روح ژنو» نخستین مظهر دورانی جدید در روابط سیاسی پس از جنگ بشمار میرفت و بهمین جهت در آن هفته تاریخی مرداد ماه، چشم مردم روی زمین همگی بسوی ژنو دوخته شده بود و عکسهای پرازلبخند و خنده و تعارف سران چهار دولت شادی و امید را در همه آنها که مضار واقعی یک جنگ خانمانسوز دیگر را درک میکردند از نوزنده میساخت .

معهدنا تجزیه و تحلیل دقیق مذاکرات و اعلامیه‌های روزانه نشان داد که اختلافات اساسی در مسائل بزرگ وحدت آلمان و امنیت دسته جمعی و خلع سلاح همچنان باقی بوده و حتی میتوان گفت که پیشنهاد خیره کننده‌ای از قبیل نقشه‌ای که پرزیدنت **ایزنهاوردر** در میان گذاشته بود در واقع چیز زیاد تازه‌ای از لحاظ روش سابق آمریکا نداشت چه باز بر ملاحظات نظارتی تکیه داشت و تنها بشکل جدیدی مسئله کنترل قبلی را به میان میکشاند .

تنها لحن مذاکرات و طرز برداشت مسائل بود که تازگی داشت و مخصوصاً از خاتمه جنگ تا کنون هیچگاه تظاهرات دوستی و حسن نیت، مخصوصاً بین نمایندگان آمریکا و شوروی، باین درجه زیاد نبود و همین «فضای روحی»، همین لحن تازه بود که بیشتر ناظرین را وادار بخوش بینی نموده

واکثریت مفسرین سیاسی دنیا را بر آن داشت که از «دورانی تازه» و «پایان جنگ سرد» سخن گویند. کنفرانس بین‌المللی استعمال انرژی اتمی بمقاصد صلح آمیز که چندی بعد از ۱۶ تا ۲۸ مرداد (۸ تا ۲۰ اوت) باز در شهر ژنو تشکیل یافت و طی آن اتفاق آراء در مسائل متعددی حاصل گشت، موفقیت ملاقات ژنورا تأیید کرد و به «روح ژنو» نیروئی تازه بخشید. در این کنفرانس نمایندگان آمریکا و شوروی برای اولین بار بتفصیل راجع بتجربیات اتمی غیر جنگی خود بحث کردند و مطالب مهم علمی را که تا آن موقع کاملاً محرمانه نگاه داشته بودند در اختیار دانشمندان جهان قرار دادند.

ملاقات چین و آمریکا

بلافاصله پس از کنفرانس سران چهار دولت در همان کاخ ملل - برای اولین بار ملاقات بسیار جالب توجهی بین سفرای کبار آمریکا و چین توده‌ای جهت حل مسئله بازگشت محصلین چین مقیم آمریکا در مقابل رهائی پنجاه تبعه آمریکا و مخصوصاً یازده خلبانی که از جنگ کره تا کنون در آن کشور زندانی بودند تشکیل یافت.

رؤسای دو نمایندگی آقای **جانستون** (Johnston) از طرف آمریکا و آقای **وانگ پینگ‌نین** (Weng Ping Nin) از طرف دولت چین توده‌ای بودند.

ملاقات نمایندگان چین توده‌ای و آمریکا از این لحاظ مخصوصاً توجه جهانیان را بخود جلب ساخت که از اواخر سال ۳۳ مسئله خاور دور شکل نسبتاً وخیمی بخود گرفته بود. پس از اعلام نظر دولت آمریکا درباره دفاع از فرمز، چینی‌ها چندین بار قصد خود را مبنی بر «رهائی» آن جزیره تکرار کرده بودند. آمریکائیهام در رویه خود نسبت بدولت چین توده‌ای و حفظ پایگاه فورمز پافشاری مینمودند ولی هنگام کنفرانس باندونک، **چوئن‌لای** نخست وزیر چین توده‌ای که ریاست نمایندگی چین را بعهده داشت، در تاریخ ۲ اردیبهشت (۲۳ آوریل) آمادگی خود را برای مذاکرات مستقیم با آمریکا راجع بمسئله فورمز اعلام داشت و دولت امریکاهم چهار روز بعد یعنی در ۶ اردیبهشت (۲۷ آوریل) قبولی خود را با این شرط که حقوق ملیون چین در غیاب آنها مورد بحث قرار نگیرد ابراز نمود؛ مع هذا مذاکرات مستقیمی انجام نگرفته بود.

بلافاصله پس از شروع مذاکرات در تاریخ ۹ مرداد (اول اوت)، یکن اعلام داشت که یازده خلبان آمریکائی را آزاد کرده است ولی پس از این خبر جالب توجه مذاکرات بدر از میکشد و یگانه

می‌دهد و خود را به نقشه **ایدن** مبنی بر ایجاد یک منطقه غیر نظامی در مرکز اروپا (مثلاً دو آلمان غربی و شرقی) نزدیک می‌سازد. در آن موقع نمایندگان سه دولت غربی با آقای **مولوتف** پیشنهاد نقشه تازه‌ای را که متضمن تأسیس یک ارگانیزم جدید برای مطالعه مسائل مربوط بوحدهت آلمان است و شرکت دو آلمان را در آن پیش بینی می‌کند تسلیم می‌دارد. همان ایرادات قبلی نسبت به نقشه جدید نیز تکرار می‌شود و سه کشور غربی می‌گویند با تأسیس چنین ارگانیزمی موافقت دارند بشرطیکه انتخابات آزاد سرتاسری قبل از آن اجرا گردد.

چون اختلافات موجود در امور مربوط بوحدهت آلمان و امنیت دسته جمعی امکان حلی بخود نمی‌بیند، وزیران خارجه بمواد دیگر دستور می‌پردازند.

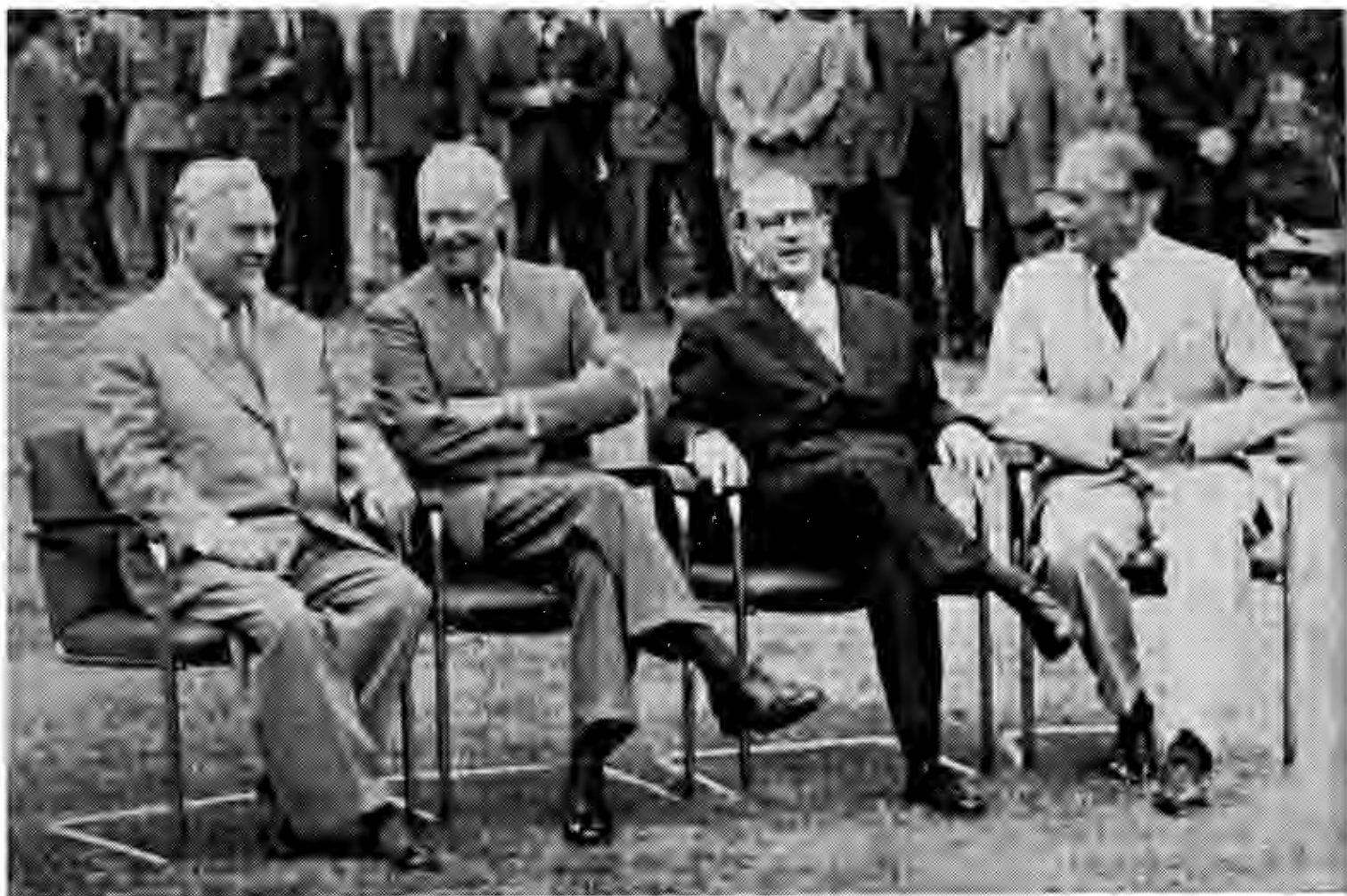
ولی مسئله خلع سلاح نیز بهمان اشکال برمیخورد. سه دولت غربی اصرار می‌ورزند که حل مسئله نظارت، شرط قبلی هر نوع موافقتی در این باب باشد. شورویها همچنان از تر خود مبنی بر لزوم قرار قبلی خلع سلاح و اعلام منع استعمال اسلحه اتمی دفاع می‌کنند و در نتیجه این ماده دستور نیز بلا حل باقی میماند.

همان عدم موفقیت در باره مسئله تبادلات بین شرق و غرب تکرار می‌شود.

بدین ترتیب کنفرانس وزرای امور خارجه بیک بن بست کامل منتهی می‌گردد و اعلامیه نهائی نیز بهیچوجه کوششی در پوشانیدن حقیقت امر نمی‌کند. حتی سخن از تشکیل یک کنفرانس بعدی نمی‌شود. چنین بنظر میرسد که چهار دولت معظم هر نوع امیدی را درباره حل مسائل اروپائی از دست داده اند. علاوه بر این مسائل جدیدی در خاورمیانه پیش می‌آید که گوئی می‌خواهد «روح ژنو» را از نو بیایگانی تاریخ بفرستد. پس از کنفرانس وزرای امور خارجه دیگر کلمات «پایان جنگ سرد» فراموش و نگرانی‌ها از نو تجدید می‌شود.

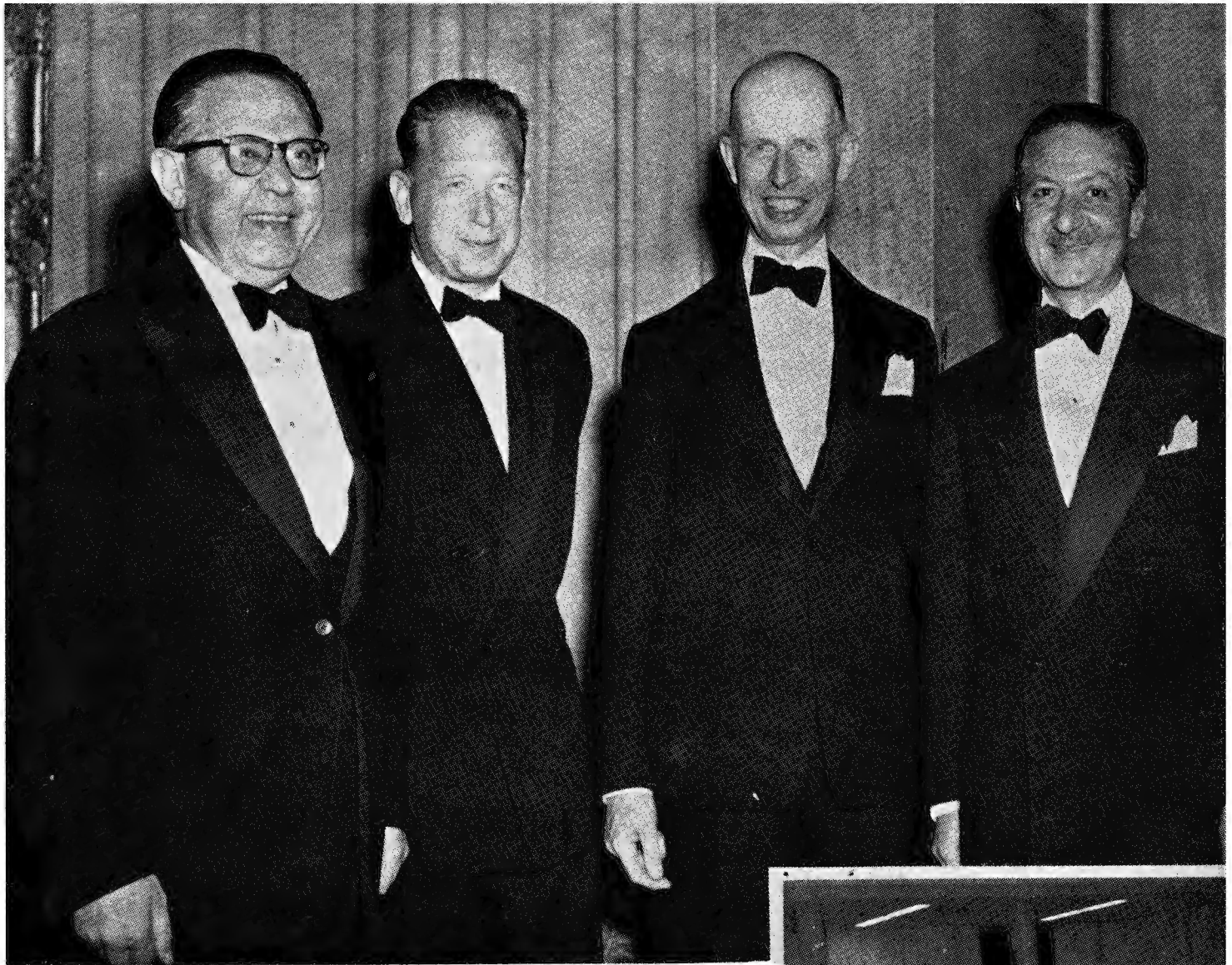
انتخابات ویتنام

شاید یگانه نتیجه مثبت کنفرانس ژنو، مذاکرات خصوصی بود که خارج از دستور کنفرانس راجع بمسئله خاور دور انجام گرفت. طی این مذاکرات موافقت می‌شود که انتخابات سرتاسری در ویتنام که طبق قراردادهای متار که جنگ میبایست در تیرماه ۳۵ (ژوئیه ۵۶) انجام گیرد تا مدت نامعلومی ببعد موکول گردد. بدین ترتیب خطر بحران جدیدی در این منطقه دنیا موقتاً رفع می‌شود.

بالا : کنفرانس سران چهار دولت در ژنو
 روبرو : آقایان ایزنهاور و ایدن در کنفرانس واشنگتن
 پایین : آقایان نهر - خروشچف و بولگاین در دهلی نو

بالا : آقایان عبدالله انتظام - داگ هامرشلد - وان کله فنس و نصرالله انتظام در دهمین دوره فوق‌الماده مجمع عمومی در سافرانسیسکو
 یائین : سمت راست : هیئت نمایندگی ایران در کنفرانس باندوک از راست بچپ : آقایان علی فتوحی - دکتر امیر اسلان افشار - دکتر جلال عبده - دکتر مجید رهنما -
 محمد قوام - دکتر فریدون آدهیت .

سمت چپ : هیئت های نمایندگی ایران و اندونزی و هند در کمیون سیاسی کنفرانس باندوک

خلع سلاح و همکاری اتمی

از تاریخ خاتمه کنفرانس اول ژنو تا آخر سال ، مسئله خلع سلاح چندین مرحله مختلف را طی میکند :

۱ - در تاریخ ۲۱ مرداد (۱۳ اوت ۱۹۵۵) مسکو اعلام میدارد که ۶۴۰۰۰۰ نفر از قوای مسلح خود را آزاد کرده است .

۲ - در دوره اجلاس جدید سو کمیسیون خلع سلاح ملل متحد ، نمایندگان چهار دولت برنامه‌های خود را تسلیم میدارند .

۳ - در سو کمیسیون مزبور نماینده آمریکا اظهار میدارد که دولت متبوع وی نقشه شوروی دائر بر نظارت مشترك و متقابل آمریکا و شوروی را در نقاط سوق الجیشی حیاتی میپذیرد (۸ شهریور - ۳۱ اوت) .

۴ - نماینده شوروی در سو کمیسیون از نو تقلیل قوای مسلح و منع و تحریم سلاح اتمی را پس از اجرای ۷۵ درصد نقشه کلی خلع سلاح و همچنین ختم تجربیات اتمی را خواستار میشود .

۵ - در تاریخ ۲۹ شهریور (۲۱ سپتامبر) **مارشال بولگانین** طی نامه‌ای به **پرزیدنت آیزنهاور** موافقت خود را با نقشه آمریکائی مبنی بر نظارت و عکس برداری هوائی اعلام میدارد ولی توصیه میکند که نقشه مزبور را با برنامه نظارت نقاط سوق الجیشی مهم که از طرف شوروی پیشنهاد شده بود یکی کنند و هر دو نقشه را که تا آنوقت فقط برای کشورهای آمریکا و شوروی در نظر گرفته شده بود به سایر ممالک نیز تعمیم دهند .

۶ - در تاریخ ۲۰ مهر (۱۳ اکتبر) **پرزیدنت آیزنهاور** طی جواب خود **بماز شال بولگانین** تأیید میکند که دولت آمریکا با برنامه نظارت سوق الجیشی در تمام کشورها مخالفتی نخواهد کرد .

۷ - در تاریخ اول آذر ماه (۲۳ نوامبر) نماینده فرانسه در سو کمیسیون خلع سلاح پیشنهاد میکند که برنامه‌های مختلف خلع سلاح با یکدیگر تلفیق شود .

معهدنا تا پایان دوره اجلاس خود سازمان ملل متحد هیچگونه پیشرفت واقعی در مسئله خلع سلاح بدست نیاورده است و با وجود رد و بدل نامه‌های فوق و اعلام قبولی بیشتر نقشه‌های پیشنهادی از طرف یکدیگر ، بن بست سابق گوئی بجای خود باقی مانده است . یگانه مایه امیدواری آن است که حدا کثر نزدیکی

بین دو نظریه مخالف حاصل شده است .

در مقابل نمایندگی شوروی در سازمان ملل متحد طرح اساسنامه يك آژانس بین المللی انرژی اتمی را بدون هیچگونه شرطی (از لحاظ ارتباط مستقیم آن با شورای امنیت و مجمع عمومی) مورد قبول خود قرار میدهد .

مسابقه اتمی

در تاریخ اول آذر (۲۳ نوامبر) خبر میرسد که دولت شوروی سلاح جدید اتمی بسیار نیرومندی را مورد آزمایش قرار داده است که گویا يك بمب اورانیوم باشد . بنا به پاره‌ای از منابع شوروی ، بمب مزبور گویا مخرب‌ترین و قوی‌ترین بمبی بوده که تا کنون آزمایش شده است . همچنین اخبار دیگری میرسد که طبق آن يك بمب اتمی بوسیله موشک رادیویی (Fusée téléguidée) استعمال و منفجر گردیده است . این اطلاعات مخصوصاً در کشورهای متحده آمریکا ایجاد نگرانی میکند و باعث میشود که مسئولین امر اعلام دارند بر میزان تحقیقات اتمی نظامی افزوده خواهد شد .

سازمان ملل متحد و قبول اعضای جدید

در تاریخ ۲۳ آذر (۱۵ دسامبر) پس از سالها بن بست ، شورای امنیت بالاخره راه حلی جهت قبولی ۱۶ عضو جدید پیدا میکند . موافقت بین شرق و غرب در نتیجه يك قرار آخروقت انجام میگردد و طبق آن دولت شوروی حاضر میشود در مقابل کنار گذاشتن ژاپن ، از نامزدی دولت مغولستان خارجی صرف نظر کند . در نتیجه کشورهای زیر بعضویت سازمان در آمدند :

اردن - پرتغال - ایرلند - ایتالیا - اتریش - فنلاند - سیلان - نپال - لیبی - کامبوج -

لائوس - مجارستان - رومانی - بلغارستان - البانی و اسپانیا .

ناظرین سیاسی چنین تفسیر میکنند که در نتیجه این تصمیم ، دسته کشورهای آسیائی و آفریقائی با همکاری شش مملکت جدید (اردن - سیلان - نپال - لائوس - کامبوج - لیبی) مخصوصاً تقویت میشوند . طی دهمین دوره اجلاس مجمع عمومی تصمیم دیگری که در وضع سیاسی جهان تأثیر بخصوصی داشته باشد اتخاذ نمیگردد . کمیسیون سوم مجمع پس از چندین هفته مذاکرات آتشین اصل حق ملل واقوام را بر تعیین سر نوشت خود بتصویب میرساند .

پس از پایان دوره دهم مجمع عمومی تقاضای عضویت دولت جدیدالتأسیس **سودان** نیز از طرف شورای امنیت مورد قبول واقع میگردد .

خاورمیانه و پیمان بغداد

سال گذشته شاهد فعالیت‌های شدید دیپلماسی جهانی در کشورهای خاورمیانه بود . دوموضوع مهم، یکی اقدامات شوروی در این منطقه و دیگر انعقاد پیمان بغداد مخصوصاً مورد توجه ناظرین سیاسی قرار گرفت .

همراه با سیاستی که دولت شوروی در کشورهای اروپائی آغاز کرده بود ، آن دولت فعالیت سیاسی بسیاری در راه جلب دوستی و همکاری چند کشور خاورمیانه بخرج داد . در اواسط سال گذشته بعضی از دول دموکراسی توده‌ای بدولت مصر مقداری اسلحه فرستادند که مورد اعتراض دولت اسرائیل و نیز دولتهای معظم غرب قرار گرفت . دول سوریه و عربستان سعودی و یمن نیز همفکری خود را با سیاست بی طرفی مصر ابراز داشتند . برای تأیید این سیاست همکاری کامل ، دو کشور مصر و سوریه در تاریخ ۱۶ آبان (۸ نوامبر) یک پیمان دفاعی مشترك بین خود منعقد میسازند و فرماندهی مشترك نظامی دو کشور را متحد کرده آنرا بوزیر دفاع و فرمانده کل قوای مصر میسپارند . پس از انتخابات اخیر اردن ، مقامات آن کشور نیز سیاست همکاری خود را با دولتهای مصر و سوریه اعلام داشتند . دولت فرانسه هم با وعده كمك نظامی بسوریه در واقع رویه سیاسی آن کشور را مورد پشتیبانی خود قرار داد .

در مقابل ، کشورهای عراق و ترکیه که قراردادهای دفاعی محلی را از لحاظ حفظ استقلال خود لازم تشخیص میدادند، در تاریخ ۲ اسفند ۳۳ (۲۵ فوریه) پیمان بغداد را منعقد ساختند . دول انگلستان (۱۴ فروردین - ۴ آوریل) پاکستان (۳۱ شهریور - ۲۳ سپتامبر) و ایران (۳۰ مهرماه ۴۱۳۳) الحاق خود را به پیمان مزبور اعلام داشتند . با وجود مخالفت‌های شدیدی که از طرف دولت شوروی مخصوصاً نسبت بالحاق ایران به پیمان دفاعی بغداد بعمل آمد ، دولت شاهنشاهی کراراً جنبه‌های دفاعی پیمان مزبور را تصریح داشت و انطباق آنرا با اصول سازمان ملل متحد و بخصوص ماده ۵۱ آن منشور تذکر داد . دولت شاهنشاهی علاقه خود را بحفظ و تحکیم روابط دوستانه با اتحاد شوروی نیز از نو اعلام داشت .

در شمار اقداماتی که دولت انگلستان در منطقه خاورمیانه بعمل آورد مذاکرات محرمانه‌ای بود که جهت حل اختلاف فلسطین از طرف آقای مک میلن آغاز گشت. دولت انگلستان پیشنهاد کرده بود که دول غرب حاضر با انعقاد قراری با اسرائیل بشوند و در مقابل دولت اسرائیل یکقسمت یا تمام صحرای نقب (Neguev) را بدول عرب بازگرداند. مخالفت فوری اسرائیل با نقشه فوق از نو راه را برای حل آنی مسئله فلسطین بست.

فعالیت های دیپلماتی در خاور دور

پس از مسافرت آقایان **نهر و او نو** با اتحاد جماهیر شوروی، **مارشال بولگانین** و آقای **خروشچف** به «بازدید» میهمانان خود رفته و مسافرت مهمی از تاریخ ۲۵ آبان تا ۷ دیماه (۱۷ نوامبر تا ۲۹ دسامبر ۱۹۵۵) بکشورهای هند و برمه و سرزمین کشمیر و افغانستان انجام دادند. پذیرائی که در کشورهای فوق از زمامداران شوروی بعمل آمد از هر حیث بی سابقه بود و به آنان اجازه داد که همه جا اظهاراتی دائر بر حسن نیت و مقاصد صلحجویانه خود و دوستی و همکاری با ملل آسیائی بنمایند. طی همین مسافرت دولت شوروی همکاری اتمی و ساختمان یک کارخانه عظیم فولاد سازی را بدولت هند پیشنهاد نمود و همچنین نظر آن دولت را نسبت به کشمیر تأیید کرد؛ با یک اعتبار صد میلیون دلاری بکشور افغانستان موافقت و پیمان عدم تعرض خود را با آن کشور برای یک دوره جدید دهساله تمدید نمود.

از سیاست شوروی در ممالک مذکور چنین استنباط گردید که مسکودست بیک سیاست دامنهدار کمک اقتصادی بکشورهای آسیائی زده و میخواهد از این راه اعتماد و دوستی این کشورها را بخود جلب کند.

برنامه مسافرت زمامداران شوروی به انگلستان

در اوائل اسفند ماه مسافرت آقایان **بولگانین و خروشچف** بلندن که از مدتها پیش درباره آن گفتگو میشد برای ۲۱ فروردین ۳۵ (۱۰ آوریل) رسماً اعلام گردید. رادیو مسکو این مسافرت را بعنوان «قدم مؤثری در راه بهبود اوضاع بین المللی» تلقی کرد. در لندن آقای ایدن در مجلس عوام اظهار داشت که از موقعیت استفاده کرده و با سران دولت شوروی راجع بمسائل مهم و جدی مذاکره بعمل خواهد آورد. مطبوعات و محافل جهان مسافرت مزبور را یکی از مهمترین وقایع

سال جاری میدانند .

مسافرت آقای ایدن بواشنگتن

وضع حساس خاورمیانه و اختلافات کشورهای عربی از یک طرف در میان خود و از طرف دیگر بطور دسته جمعی با دولت اسرائیل و بوجود آمدن پیمان بغداد و اتخاذ روش سیاسی بعضی از دولتهای خاورمیانه و جنوب آسیا و همچنین توجه بوضع اروپا و وقایع خاور دور و موضوع مبهم و بغرنج چین کمونیست و مسئله فرمز و همچنین جریانات افریقای شمالی در دنیا ایجاب نمود که سران دو دولت آمریکا و انگلیس با هم ملاقات نموده و برای حل مسائل و مشکلاتی که بوجود آمده است تدبیری بیاندیشند . بدینجهت در تاریخ نهم بهمن ماه آقای ایدن نخست وزیر انگلیس بواشنگتن وارد شد و فوراً کنفرانس رؤسای دو کشور بزرگ آمریکا و انگلیس افتتاح گردید .

در اعلامیه‌ای که در پایان مذاکرات در ۱۱ بهمن منتشر گردید دول آمریکا و انگلیس خود را صریحاً پشتیبان استقلال و حاکمیت ملل دیگر نشان داده و یادآوری مینمایند که در مدت دهسال اخیر بر اثر همین مساعی قریب ۲۰ کشور که جمعیت آنها بالغ بر ۶۰۰ میلیون نفر میشود استقلال یافته‌اند. در اعلامیه مزبور کمکهای اقتصادی به کشورهای آزاد از طریق برنامه کلمبو و اصل چهار نیز اشاره شده و اضافه گردیده است که این کمکها صرفاً برای مساعدت باین کشورها بمنظور تأمین آزادی و بالا بردن سطح زندگی افراد آنهاست .

رؤس مطالب مهمی که در بیانیه کنفرانس واشنگتن بدان اشاره شده است بقرار زیر میباشد:

- ۱ - همکاری دولتین انگلیس و آمریکا با دولت فرانسه برای حفظ صلح در خاورمیانه .
- ۲ - پشتیبانی از پیمان بغداد.
- ۳ - کوشش در پیدا کردن راه حل اختلافات ممالک عربی با اسرائیل .
- ۴ - رسیدگی به اختلافات انگلستان و عربستان سعودی در مورد واحه بوریمی .
- ۵ - راجع بمسائل خاور دور که از اهم موارد ما به اختلاف است مذاکراتی صورت گرفته است ولی توافق نظر کاملی در این مورد حاصل نشده است و با آنکه در کلیات موافقت حاصل نموده‌اند در طرز اجرای بعضی قسمتها توافق نظر کامل نداشته‌اند .

استقلال مراکش

در ۱۱ اسفند طی اعلامیه مشترکی که بوسیله نمایندگان فرانسه و مراکش بامضاء رسید، استقلال

مراکش و حق داشتن ارتش و سیاست مستقل خارجی برای آن کشور اعلام گردید .
اعلامیه مذکور حاکی است که نظر به پیشرفت‌هایی که نصیب مراکش گردیده است پیمان سال
۱۹۱۲ که بموجب آن مراکش تحت حمایت فرانسه قرار گرفته بود ملغی می‌شود و دولت فرانسه رسماً
شناسائی استقلال مراکش را تأیید مینماید .

بیستمین کنگره حزب کمونیست شوروی

تشکیل بیستمین کنگره حزب کمونیست شوروی نه تنها از لحاظ سیاست داخلی آن کشور
بلکه از لحاظ سیاست جهانی نیز بدون شك از مهمترین وقایع سال پیش بشمار میرود .
در گزارش کمیته مرکزی حزب که بوسیله آقای **نیکیتا خروشچف** Nikita Khrushchev
داده شده چندین نکته توجه ناظرین را بخود جلب کرد :

۱ - اینکه آقای **خروشچف** اظهار داشت که در بعضی از کشورها برای نخستین بار شرایطی
بوجود آمده است که برقراری سوسیالیسم را از طرق پارلمانی و مسالمت‌آمیز میسر سازد .
۲ - آنکه طرق رسیدن به سوسیالیسم ممکن است گوناگون باشد و بنا بمقتضیات کشورهای
مختلف با یکدیگر فرق کند .
۳ - آنکه انقلاب « کالائی قابل صدور نیست » و در هر مورد مربوط باوضاع و تحولات
کشورهاست .

۴ - آنکه جنگ در شرایط کنونی غیر قابل اجتناب نمیباشد و کشورهایی که ایدئولوژیهای
سیاسی مخالف دارند میتوانند بطور مسالمت‌آمیز در کنار یکدیگر همزیستی کنند .

از لحاظ داخلی آقای **خروشچف** اصول « پرستش شخصی » و تجلیل فردی را مورد انتقاد
قرار داد و بار دیگر طریقه « رهبری دسته جمعی » را یگانه روش علمی و صحیح اداره امور حزبی و
دولتی تلقی نمود . آقای **میکویان** نایب نخست وزیر در این زمینه جلوتر رفته و بعضی از رویه‌های
حکومتی را در گذشته مخالف اصول مارکسیسم و مانع پیشرفت طبیعی امور مملکتی خواند .

اظهارات نمایندگان متعددی که در کنگره سخنرانی کردند ، لحن مباحثات و مذاکرات و
انتقاداتی که از طرف برخی از رجال عالیرتبه اجتماع شوروی و منجمله آقای **میکویان** علیه پاره‌ای
از اشتباهات **ستالین** و نیز نقض اصول رهبری دسته جمعی بعمل آمد و بطور کلی « فضای جلسات »

بیشتر ناظرین سیاسی را بر آن داشت که برای این کنگره اهمیت مخصوصی قائل شوند و آنرا مظهر تغییراتی بدانند که از بهار ۱۳۳۲ بیعد در شوروی روی داده است .

محافل مطلع سیاسی بر آنند که کنگره بیستم حزب کمونیست شوروی با اصول و رویه کلی سیاسی که از طرف مسکو دنبال میشود رسمیت داد و اصول حکومت را در آنکشور از نو بر اساسی باز گردانید که شالوده آن از طرف لنین ریخته شده بود . در نتیجه، همین محافل اظهار امیدواری میکنند که دولت شوروی سیاست خارجی خود را در آتیه بر اصول احترام حاکمیت دول و عدم مداخله در امور داخلی کشورها (که شرط اساسی همزیستی مسالمت آمیز است) متکی سازد و علی رغم عدم موفقیت‌هایی که در ماه‌های اخیر چه در کنفرانس وزیران امور خارجه و چه در نکات مورد اختلاف دیگر بدست آمده است مساعی خود را برای تقلیل تشنج بین‌المللی دنبال کند و «روح ژنو» را زنده نگهدارد.

دورنمای سال نو

چنین بنظر میرسد که در آستانه سال نو دلایل نگرانی و بدبینی رویهمرفته کمتر از ابتدای سال گذشته است . چه آنها که معتقدند قدرت تخریبی دهشتناک بمب‌های ایدرژنی و اتمی بالاخره شبح جنگ را دور خواهد ساخت و چه آنها که بالا رفتن سطح زندگی مردم و درک سیاسی ملت‌ها را ضامن صلح میدانند ، هر دو گروه میتوانند، با مقایسه سال ۱۳۳۴ با سالهای ۲۹ - ۳۲ آرامش خیال بیشتری تحصیل کنند . شاید تا آن صلح‌ایده‌آلی که بتواند آزادی و استقلال اقوام و ملل دنیا را همگی در شرایط برابری کامل سیاسی و رفاه اقتصادی در آغوش خود حفظ کند و پرورش دهد ، هنوز راه دوری در میان باشد . ولی دلایل بسیار موجود است که بگوئیم مردم دنیا با تصمیمی راسخ در این راه مشکل قدم گذارده‌اند . باشد که این اراده میلیونها مردم جهان در این سال نو و سالهایی که در پیش است صورت عمل بخود گیرد و دنیا را بسوی روزهایی بهتر و زیباتر سوق دهد . ایران ما با آنچه در قدرت دارد در این راه که متضمن سعادت بشر است کوشش و بذل مساعی خواهد نمود.

یادی از شادروان عباس اقبال

عباس اقبال آشتیانی، استاد بزرگوار و دانشمندی که همه عمر خود را در راه خدمت بفرهنگ این سرزمین صرف کرد، در بهمن‌ماه گذشته زندگی را بدرود گفت. با مرگ وی نه تنها دانشگاه و محیط فرهنگی ایران دچار ضایعه‌ای جبران ناپذیر شد بلکه وزارت امور خارجه ایران نیز همکار ارجمند و گرانمایه‌ای را از دست داد.

مرحوم اقبال در چند سال اخیر با سمت رایزن فرهنگی در کشورهای ترکیه و آلمان و ایتالیا با وزارت امور خارجه همکاری داشت و این وظیفه را تا واپسین روز زندگی با کمال صداقت و صمیمیت انجام داد. در انتشار این نشریه نیز سهم بزرگی داشت و در همان چند شماره‌ای که پیش از این منتشر شد مقالات و مطالب سودمندی از خود بیادگار گذاشت. اینک مقاله‌ای را که یکی از شاگردان آن مرحوم در شرح حال و آثاری نگاشته است عیناً درج می‌کنیم:

دیگران میکشیدند میخندید و علناً آنان را مسخره میکرد و عملاً بدانشجویان خود میفهمانید که اگر عزتی هست در سایه علم و دانش است و اگر آدمی باید بچیزی افتخار کند علم و دانش بهترین وسیله افتخار و سرافرازی است.

اقبال بسیار منیع الطبع و بلند نظر و آزادمنش بود. دلجوئی و مدارا و مجامله و تعارف را در مسائل علمی و تشخیص لیاقت اهل فضل روا نمیداشت و بالصراحه در باره اشخاص و کارهای آنان اظهار نظر میکرد.

✽

هیجده سال پیش که بر نامه دانشسرای عالی تغییر کرد از جمله دروسی که اضافه شد «تاریخ تمدن» بود و خوب بیاد دارم وقتی اعلام کردند که «عباس اقبال» بعنوان استاد تاریخ تمدن تدریس خواهد کرد چه شور و شغفی در محصلین پیدا شد. درسی که اضافه شده بود شیرین بود و استادی هم که انتخاب شده بود از هر جهت شایسته و مناسب. مسرتی

اگر برای دانشندان يك کشور بشود قدر و قیمتی از نظر مادی قائل شد و ارزش نیروی فکری و فعالیت‌های علمی آنان را به مقیاس سنجش مادیات سنجید، کشور ما اخیراً یکی از گرانبها ترین افراد خود را از دست داده است.

این شخصیت ذی‌قیمت مرحوم عباس اقبال است که قریب بچهل سال یکی از عوامل بسیار مؤثر حیات علمی و ادبی این مملکت بشمار میرفت و خود و دوستانش همواره مایه آبرو و اعتبار فرهنگ جدید این سرزمین بوده و هستند. مرحوم اقبال که بتمام معنی محصول معارف و مدارس جدید کشور بود، تمام عمر خود را در تحصیل و ترویج علم و دانش گذرانید و چنان شیفته تحقیق و تتبع بود که خاطر آزاده را از هر چه مایه تعلق بود آزاد ساخته و یکسره از سر تشریفات و تجملات زندگی در گذشته بود. جای او در گوشه کتابخانه و کاروی تحقیق و مطالعه بود. بمقام و منصب بی‌اعتنا بود و بآنها که جلال و جبروت خود را به رخ

زایدالوصف دانشجویان را فرا گرفته بود و از میان آنها دانشجویان رشته تاریخ و جغرافیا بیشتر مسرور بودند چه درس « جغرافیای انسانی » نیز باوی بود.

اولین ساعتی که استاد بکلاس ما آمد بانهایت رأفت بما خطاب کرده گفت : « من در اختیار شما هستم، هر چه میخواهید سؤال کنید و هر بحثی که مایلید پیش آورید. » از همان لحظه معلوم شد که استاد ما اهل بحث و تحقیق است نه خودنمایی و انجام وظیفه ظاهری. در کلاس او از هر دری صحبت میکردیم. تاریخ، جغرافیا، شعر و لغت، همه برای استاد وسیله افاده و افاضه بود و ما از تمام این موضوعات از محضر آن بزرگوار استفاده میکردیم. در همین مسائل بود که استاد گاهی خودفروشان را بیاد انتقاد میگرفت و آنان را مستخره میکرد، گوئی میخواست عملاً بگوید که در آستان علم هر بزرگی کوچک است مگر آنکه توشه او از دانش گرانبار و دماغ وی باردار باشد و در این مورد ایرانی و اروپایی در نظر او یکسان بود و مدعیان فضل و کمال را خوب میشناخت.

تازه جنگ دوم شروع شده بود، و آلمانها با فتوحات خود دنیا را خیره کرده بودند و تبلیغات آنان در ذهن مردم خاصه طبقه جوان بسیار مؤثر بود. ما نیز مانند سایر مردم میخواستیم از جریان روز، یا بهتر بگوییم از سیاست صحبت کنیم. از اینرو ساعاتی که اقبال بکلاس ما آمد، درس را بموضوعاتی میکشانیدیم که متناسب با مسائل روز باشد. هر چه از پیشرفت قشون آلمان صحبت میکردیم او این جواب میداد که « متفقین فاتح خواهند شد، چه اینقدر منابع قدرت مادی در اختیار دارند که هیچگاه از جهت تهیه وسائل دفاع

بزحمت نخواهند بود و میتوانند نیروی آلمان را پس از آنکه بحد کافی خسته و کوفته شد از پا در آورند. »

این مطلب را با اطمینان عجیبی میگفت و از خامی بر ما گران میآمد که با آنهمه پیشرفت و هیاهوی تبلیغات آلمانها آنرا باور کنیم ولی در عین حال ایمان ما نسبت با استاد متزلزل نمیکشت.

در مسائل روز، یکی از مباحث ما موضوع « از پاد آمدن فرانسه » بود. سرعت پیشرفت آلمانها در فرانسه خیلی عجیب بود و هیچیک از ما باور نمیکردیم که قشون فرانسه با این آسانی از پا در آید، این موضوع یکی از مشکلات ما بود. از اقبال که بعلمت طول اقامت در اروپا از اوضاع آن قطعه و بخصوص فرانسه اطلاع کامل داشت سؤال می کردیم. جواب او این بود که ملت فرانسه را نمی توان خرد کرد زیرا بفرهنگ خود استوار است و چنین ملت دانشمند و تربیت شده ای را بازور سر نیزه نمیتوان از میان برد.

عین نظریه را درباره آلمانها هم داشت و در عین حال که بشکست هیتلر یقین کامل داشت میگفت ملت آلمان را نمیتوان مضمحل کرد. خلاصه آنکه در ضمن این مباحثات میخواست ثابت کند که فقط در سایه تعلیم و تربیت صحیح میتوان ملتی را زنده و مستقل نگاه داشت.

اقبال از خانواده های اعیان نبود و تربیت اشرافی نداشت. فرزند خصال خویشان بود و از اینجهت بعلم و ادب خیلی اهمیت میداد. گوئی مصداق این بیت بود:

کن ابن من شئت و اکتسب ادباً
یفنک محموده عن النسب
میخواست محصلین نیز همین فکر را

داشته باشند. نسبت بدان شجویان در هر حال و هر جا، چه در مدرسه و چه در خارج، مهربان و در حد خود فروتن بود و آنها را به نسبت پیشرفت در درس و دقت نظر مورد احترام قرار می داد.

شغل منحصر او تدریس و تألیف بود و شاید از جهت تألیف و انتشار کتاب کمتر از تدریس بملت و مملکت خدمت نکرده باشد. اولین قدم او در تألیف و انتشار کتاب تهیه یک دوره کتاب تاریخ و جغرافیا برای مدارس بود که در آن بسبب مؤلفین فرانسوی نظر داشت و بقدری این کتابها را استادانه پرداخته است که هنوز هم پس از سی سال بسیاری از مطالب آنها تازگی دارد و حتی برای دانش آموزان کلاس اول و دوم دبیرستان هم فلسفه تاریخ را با کمال سادگی و روانی تشریح کرده است. آخرین کتاب درسی او «تاریخ تمدن» است که آن نیز در نوع خود در زبان فارسی بی نظیر و بسیار قابل استفاده است.

مرحوم اقبال اصلاً از اهل آشتیان عراق بود و چنانکه همه میدانند، این ناحیه در یک صدسال اخیر عده زیادی از رجال سیاست و علم و ادب بکشور تقدیم و افتخاراتی از برای خویش حاصل کرده است.

عباس اقبال در سال ۱۲۷۷ هجری شمسی متولد گشت. تحصیلات خود را در «دارالفنون» پایان رسانید و با آنکه در ریاضی و ادب هر دو قوی دست و صاحب قریحه بود ادبیات و تاریخ را برگزید. در بیست سالگی بخدمت فرهنگ درآمد و باستادی دارالمعلمین عالی منصوب گشت. در ۱۳۰۴ برای تکمیل تحصیلات بارو پارفت و از دانشگاه پاریس درجه لیسانس در ادبیات گرفت و از همان زمان در سلك خواص و نزدیکان مرحوم قزوینی

در آمد و براهنمائی آن مرحوم دست بتألیف و تصحیح و انتشار کتب ادبی و تاریخی زد و تا مرحوم قزوینی زنده بود از خدمت او پای نکشید و درک فیض محضر او را از دست نداد.

بین سالهای ۱۳۰۴ و ۱۳۲۸ گاهی در ایران و گاهی در اروپا بتدریس و تحقیق مشغول بود و هیچگاه رشته کار خویش را از دست نداد.

مرحوم اقبال در شهریور ۱۳۲۳ مجله «یادگار» را تأسیس و منتشر نمود و مدت پنجسال اینکار را ادامه داد و لی مشکلات مادی و گرفتاریهای اداری نگذاشت که این مجله نفیس همچنان انتشار یابد و بناچار «یادگار» تعطیل گشت. از آن پس اقبال باماموریت فرهنگی بخارج از کشور رفت. آخرین سمت او مستشار فرهنگی سفارت کبرای ایران در ایتالیا بود و در آنجا بود که بالاخره بعلت کسالت مزاج و اشتداد مرض کلیه و کبد در تاریخ ۲۲ بهمن ماه ۱۳۳۴ چشم از جهان پوشید.

مرحوم اقبال یکی از نمونه های عالی سعی و عمل و فعالیت بود. دوران تحصیل را با زندگی دشواری گذرانید و پس از ورود بخدمت هم تکفل عائله بالنسبه سنگینی را بر عهده داشت و از اینجهت با کمال عزت نفس در خانه ای که نسبت باو حکم ویرانه و گنج داشت زحمت میکشید و در پرتو دانش و کار و زحمت خویش زندگی میکرد.

اقبال زبان فرانسه را خوب میدانست، و بزبان انگلیسی هم بقول خود، بقدری که استفاده کند، آشنا بود و در میان مستشرقین و فضلاء اروپا مقامی عالی داشت. در کنگره فردوسی شرکت کرد و در سال ۱۳۲۳ بنماینده گی ایران در جشن هزاره ابو العلاء معری بسوریه رفت و احساسات

خود را در این سفر در ضمن مقاله‌ای در مجله یادگار تشریح نمود .
آثار مهم علمی اقبال، از ترجمه و تألیف و تصحیح، آنچه بنظر نگارنده رسیده بشرح زیر است :

الف - تألیفات

۱ - دوره تاریخ و جغرافیا برای تدریس در کلاسهای دبیرستان بر طبق برنامه های مختلف و هر يك بصورت علیحده .

۲ - دو جلد تاریخ مفصل ایران از ظهور اسلام تا انقراض قاجاریه برای دوره دوم دبیرستان . این کتاب دوبار نیز تلخیص و چاپ شده است.

۳ - تاریخ تمدن و جغرافیای اقتصادی برای تدریس در کلاس های ششم ادبی و دانشکده های ادبیات و حقوق و هر يك بطور مجزی.

۴ - تاریخ اکتشافات جغرافیائی و تاریخ علم جغرافیا برای دوره دوم ادبی سابق .

۵ - شرح حال عبدالله بن المقفع که در چاپخانه کلوپسانی برلن بطبع رسیده است.

۶ - خاندان نوبختی .

۷ - تاریخ مغول که کتابی است مفصل و تا کنون نظیر آن برای تاریخ بعد از اسلام ایران بسبک جدید نوشته نشده است .

۸ - بنادر و جزایر خلیج فارس .

۹ - قابوس و شمگیر زیاری .

ب - آنچه بقلم مرحوم اقبال تصحیح

و تحشیه و منتشر شده است :

۱ - تبصرة العوام تألیف سید

مرتضی داعی حسنی رازی .

۲ - بیان الادیان .

۳ - معالم العلماء - ابن شهر آشوب

۴ - تاریخ طبرستان - ابن اسفندیار

۵ - تجارب السلف - هندو شاه

نخجوانی .

۶ - تاریخ نو - جهانگیر میرزا

فرزند عباس میرزا .

۷ - روزنامه میرزا محمد

کلانتر فارس .

۸ - سمط العلی للحضرة العلیا -

ناصر الدین منشی کرمانی یزدی .

۹ - مجمع التواریخ - میرزا محمد

خلیل مرعشی صفوی .

۱۰ - ترجمه محاسن اصفهان

بقلم حسین بن محمد بن ابی الرضاء آوی

۱۱ - انیس العشاق - شرف الدین

رامی .

۱۲ - لغت فرس - اسدی طوسی

۱۳ - سیاست نامه - خواجه نظام

الملک .

۱۴ - دیوان معزی

۱۵ - حدائق السحر - رشید و طواط

۱۶ - مکاتیب - امام غزالی

۱۷ - کلیات عیدزاکانی .

۱۸ - دیوان هاتف .

۱۹ - تتمه الیتیمه در ۲ جلد - تعالیبی

۲۰ - عتبه الکتبه - مؤید الدوله

منتخب الدین بدیع اتابک .

۲۱ - طبقات الشعراء - ابن المعتز

ج - کتبی که بوسیله مرحوم اقبال

ترجمه شده است :

۱ - یادداشت های ژنرال تره زل .

۲ - طبقات سلاطین اسلام - استانلی

لین پول .

۳ - یادداشتهای دکتر فوریه
طیب ناصرالدین شاه.

۴ - یادداشتهای ژنرال گاردان
بعلاوه مرحوم اقبال در سالهای آخر
اقامت در ایران «انجمن نشر آثار ملی» را
بهمراهی عده‌ای از دوستان خود بنیاد نهاد
و کتاب «شرح حال عباس میرزا ملک آراء
برادر ناصرالدین شاه» را بهزینه این انجمن
چاپ و منتشر نمود و شاید از این طریق کتب

دیگری را منتشر ساخته باشد.

فقید سعید بسیار شیرین سخن و خوش بیان
بود، نثر فارسی را بشیوایی و رسائی هرچه
تمامتر مینوشت و در این مرحله از پیشوایان
سبک جدید نگارش محسوب میشد. ما اینک
برای نمونه یکی از قطعاتی که بقلم وی
نوشته و در مجله یادگار درج و منتشر شده
است انتخاب و در دنباله مقاله بنظر خوانندگان
گرامی میرسانیم.

حسین محبوبی - دبیر دبیرستانهای طهران

امیر کبیر و مرحوم هدایت

جناب آقای مهندس عبدالرزاق خان بغایری (۱) از قول مرحوم جعفرقلی خان نیرالملک پسر مرحوم رضافلیخان هدایت مؤلف کتاب نفیس مجمع الفصحاء نقل میکنند که مابین میرزا تقی خان امیر کبیر و مرحوم هدایت بعلت مأموریتی که امیر کبیر در او ان صدارت خود به هدایت داده و او از قبول آن استنکاف کرده بود صفائی وجود نداشت. بهمین علت مرحوم هدایت مدت‌ها خانه نشین بود و بسختی و پریشانی روزگار میگذاشت و از راه استقراض و فروش اثاثه منزل خود زندگانی می‌کرد. روزی صبح نو کر او گفت که برای تهیه حوائج روز پولی در دست ندارد و نمیداند که از چه محل مخارج روزانه را تأمین کند. مرحوم هدایت با او میگوید که این سرغلیون نقره را ببازار ببر و بفروش و با آن ترتیب حوائج شام و نهار را بده، تا فردا هم خدا بزرگ است.

خادم بدستور مخدوم عمل میکند و خرج زندگانی روز و شب فراهم میشود ولی فردا صبح همان ماجرای روز قبل پیش می‌آید و مرحوم هدایت که وسیله دیگری برای گذران معاش در اختیار نداشته است در ششدر حیرت فرو میماند و واقعاً نمیداند چه کند.

مرحوم هدایت در همان حینی که در تحیر و پریشانی غرقه بود مطلع میشود که مأموری از جانب امیر کبیر باحضر او آمده است. باسوابقی که بین این دو مرد بود و بابطش و هیبتی که هدایت در امیر سراغ داشت بارسیدن این مأمور یقین میکند که چون از کارخانه تقدیر آخرین مؤنه معیشت او بافروش سرغلیون تا همان روز صبح رسیده بود و دیگر در دفتر قضا و قدر برای او از نوع روزی چیزی مقدر نیست لابد جلاد اجل بدست این مأمور فرمان قطع رشته عمر او را نیز آورده و کار او در این روز بهر جهت تمام است.

۱ - از شاگردان قدیم دارالفنون و از فضیله معروف ایران و از کارمندان برجسته وزارت امور خارجه که در سال ۱۳۳۲ در گذشته است. م

مرحوم هدایت تامیخواهد خود را برای حرکت و امثال امر امیر کبیر که سرپیچی از آن حتی برای هر بی‌تقصیری نیز موجب تقصیر میشد حاضر کند چند نفر مأمور دیگر پیاپی از جانب امیر میرسند و او را بحضور میطلبند.

مرحوم هدایت بشتاب واضطراب تمام خود را بحضور امیر میرساند و امیر رادر اطای نشسته بغلیون کشیدن مشغول می‌بیند. همینکه چشم امیر به هدایت میافتد او را بنشستن تکلیف میکند. مرحوم هدایت نقل کرده بوده است که از این تکلیف امیر فهمیدم که او برخلاف تصور بامن برسر رضاست و امری درین است که آن مرد بزرگ میخواهد آنرا بامن در میان نهد. مطمئن شدم و برجای خود نشستم و بعد از آنکه امیر از کشیدن غلیون دست برداشت و آنرا بمن تعارف کرد اطمینانم بیشتر شد.

بعد از لمحهای امیر بمن گفت که آیا برای مأموریتی بخوارزم حاضر هستی یا نه؟ بلا تأمل گفتم آری. گفت پس برو و تهیه سفر خود را بین و همینکه دستور سفر بتو برسد بخارج شهر نقل مکان کن و بمقصد عازم شو. من از آنجا که هم کسی جرأت بحث و جر با امیر را نداشت و هم او کسی نبود که فکر نکرده و چاره کار را نیندیشیده بدیگری مأموریتی دهد هیچ نگفتم و بعزم منزل بیرون آمدم ولی در راه با خود می‌اندیشیدم که من که وسیله تهیه نهار امروز خود را ندارم چگونه و با چه مایدهای اسباب سفر فردای خود را فراهم آورم اما چون چاره‌ای دیگر نداشتم آشفته و نگران بجانب خانه آمدم و همینکه بمنزل رسیدم دو نفر مأمور را دیدم که هر یک دو کیسه سر بهمهر زیر دو بغل بخانه من رسیده‌اند و میگویند که این پول را که جمع آن دوهزار تومان اشرفی میشد امیر کبیر برای تهیه اسباب سفر و مخارج راه شما فرستاده است و از من مطالبه رسید کردند. رسید را نوشتم و دادم ولی هر قدر خواستم که از آن پول چیزی بایشان انعام دهم قبول نکردند و گفتند که اگر امیر بفهمد که ما این انعام و تعارف را قبول کرده‌ایم پوست از سر ما خواهد کند. گفتم در اینجا کسی نیست که بامیر خبر ببرد گفتند که این دیوارها بامیر خبر خواهند برد. انعام را نگرفتند و با رسید رفتند. عین همین تقریر را با کمی اختلاف جناب آقای حاج مخبر السلطنه (۱) از قول مرحوم والد

۱ - مرحوم حاج مهدیقلی هدایت فرزند مرحوم علیقلی هدایت فرزند مرحوم رضاقلی هدایت از رجال بزرگ علم و سیاست ایران؛ مکرر بوزارت رسیده و از خرداد ۱۳۰۶ تا شهریور ۱۳۱۲ نخست وزیر بوده و در ۲۲ شهریور ۱۳۳۴ درگذشته است. م

خود برای دوست دانشمند ما آقای دکتر غنی نقل کرده و گفته اند که احضار مرحوم هدایت از جانب امیر در سه روز قبل از عید نوروز بود. روز بعد دستور سفر با امیر سدوم مرحوم هدایت روز سیزدهم عید بدولاب نقل مکان میکنند و روز چهاردهم دستورهای دیگری بعنوان حکام شاهرود و آستر آباد باو سپرده میشود و او بعزم خوارزم حرکت مینماید.

مرحوم هدایت خود در جلد دهم از روضه الصفاى ناصری در این باب چنین مینویسد:

«محمد امین خان والی خوارزم آتانیاز محرم پیشخدمت خود را با سبی چند تر کمانی و چرغی دوشکاری روانه کرد و تهنیت و تعزیت گفتن گرفت ولی عریضه نه بروفق ادب نگاشت و خود را شاهی جدا گانه پنداشت. لهذا امنای دولت واجب دیدند با خبری دانا بدان ولایت روانه نمایند که از کار دوروز نزدیک باخبر گردد و لختی خان خیومرا از این رفتار و شیوه تهدید کند و بوعده و وعید و بیم و امید او را بر سلوک مسلک آباء و اجداد مستقیم دارد.

«فرستاده او را مخلع ساخته مرخص داشتند در حضور ازرد اسرای خراسان بفرستاده او حکمی صریح صادر شد و من بنده بهمراهی او بسفارت معین شدم و استدعای هدیه بجهت خان خقوق کردم. تفنگی دولوله دنگی و طپانچه فرنگی و ساعتی طلا بمن بنده سپردند که بنام خود از جانب خویش بدو تعارف و ره آورد دهم. نه دیگر در فرمان شاهانه نگاشتند و نه ارسال آنرا از جانب سلطان ایران روا داشتند. بحکم شاهنشاه ایران مخلع کردند و قریب بیك دو هزار تومان بجهت مخارج سفارتم دادند و بحضور مبارک رفته مرخص شدم و فهرس التواریخی مختصر که نگاشته بودم بحضور آوردم و چون بخدمت جناب جلالتماآب امیر کبیر رفته تمامت سپارش را بیك مصراع فردوسی که نگارش می یابد مختصر کرد که: فرستاده باید فرستاده ای (۱). گفتم بلی، فرمود البته شنیده ای سفارت مرا در ارزنة الروم. گفتم آری گفت نیکو برو دانا باز گرد که مو کب اعلی حضرت شاهنشاهی بر قصد سفر عراق در اهتزاز است و زمان سفارت زیاده از سه ماه نباید که همت بلند ما را نهمتی عظیم در نظر و صورت کاری بزرگ در مرآت خاطر شاهنشاهی جلوه گر است...»

اینست سواد دستوری که امیر بعنوان مرحوم هدایت صادر کرده :

«منظور و مقصود ما از مأموریت آن عالیجاه برای اطلاق اسرای مسلمانان و منع آنها از بیع و شرای بندگان خداست که می باید کمال جدوجهد در این باب بعمل آورد و هر قدر بتواند مسترد

۱ - مصراع دیگر این است: درون پر زمکر و برون ساده ای.

ساخته باخود بیاورد. صراحةً بخان جلالت نشان خيوق اظهار دارد که از آنجا که بمقتضای جهت جامعه اسلامیه و مقتضای آیه شریفه: «وجعل بینکم مودة» سلم و اسلام و امن ایمان را ملحوظ خواستیم بطور خوشی ماده بغض و معاندت فیما بین مسلمین مرتدع شود اول بارسال رسل و رسائل دوستی آمیز و پیغامات محبت انگیز بدفع بدع و اطلاق اسرای مسلمانان و منع بیع و شرای اهل قبیله و قائل کلمتین طیبتین شهادتین که موافق حدیث: «من قال لا اله الا الله حصن ماله ودمه» مخالف قانون شرع شریف و منافی احکام ملت منیف است پردازیم و نخواستیم که دماء مسلمین ریخته شود. اگر خان جلالت بنیان خوارزم بقدم صدق و صفا و وفاق و وفا پیش آمد و باطلاق اسراء و رفع بدع سابقه بجمیع ایالات و ولایات خود حکم داد قاعده شرع و قانون خیر خواهی را رعایت خواهند کرد و اگر مثل سابق باسر و نهب و بیع و شرای اهل قبیله و قائل کلمتین طیبتین که فعلی حرام است پردازند و در اطلاق اسرای مسلمین بنا را بظفره و اهمال و دفع الوقت و تفریق و نفاق مابین مسلمین گذرانند موافق آیه شریفه: «فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم» آنوقت بر اولیای دولت لازم میشود که حفظ نفوس مسلمین و اطلاق اسرای آنها را بھرطور که اقتضا نماید بکنند و بمقام چاره - جوئی بر آیند و نیز آن عالیجاه می باید زیاده از یکماه (۱) درخیوق معطل نشود و مراتب مسطوره را حالی نموده خدمات خود را انجام داده اسراء را مطلق العنان ساخته باخود بیاورد و نیز مأمور است که روزنامهجات از روز مأموریت الی معاودت و شرفیابی آستان مهرلمعان را مفصلاً نوشته باشرخ و بسط تمام ازوقایع اتفاقیه و اسامی منازل و تعیین فراسخ و اسامی ایلات و سر کردگان و ریش سفیدان آنها را کاملاً نوشته باخود بیاورد که آن عالیجاه از عموم آن با اطلاع باشد و هرچه سؤال شود از روی بصیرت و آگاهی معروض دارد. حررفی شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۶۷.

حاصل يك قسمت از این دستور حکیمانانه امیر در باب نوشتن روزنامه سفر و تفصیل وقایع آن و اسامی بلاد و آبادیهای سرراه و تعیین فواصل آنها و اسامی سر کردگان و ریش سفیدان کتاب بسیار نفیسی شده است که آنرا مرحوم هدایت مطابق همان دستور بنام «سفارت نامه خوارزم» تألیف کرده و آن را شارل شفر (۲) مستشرق معروف فرانسوی موقعیکه در استانبول منشی سفارت فرانسه بوده

۱ - معلوم میشود که ابتدا تصمیم امیر باین بوده است که این سفر یکماه بیشتر طول نکشد ولی چون دیده است که یکماه کافی نیست مدت آنرا سه ماه قرارداد.

Charles Schefer - ۲

بچاپ حروفی نستعلیق در سال ۱۲۹۲ قمری بطبع رسانده و با ترجمه و حواشی در پاریس منتشر ساخته است .

در مقدمه این کتاب مرحوم هدایت درباره سفارت خود چنین مینویسد :

«آنانیازمحرّم از جانب محمد امین خان خوارزمشاه بعضی هدایا آورده و این بنده ناقابل مأمور بخوارزم شدم. بعد از رخصت انصراف از آستان آسمان مطاف اعلیحضرت شاهنشاه جمجاه گیتی پناه الناصرالدین الله خاقان عصر ابوالنصر سلطان ناصرالدین شاه قاجار خلدالله سلطانه وملكه واجری فی بحار السلطنته فلکه بحکم رسم زمان وباسم نقل مکان بباغ خارج شهر که درقریه دولاب است ونام آن باغ جنت باجارت صاحبش حاجی سید عبدالله طهرانی نزول آمد وآن روز سه شنبه پنجم شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۶۷ بود و در عمارت فوقانی آن جنت ثانی بسر رفت . در تدارکات مسافرت که نقصانی بود صورت اكمال یافت وانتظار رفیق راه وفرستاده خان جلالت نشان خوارزمشاه را میکشیدم که تهیه سفر خودرا دیده از شهر برآید ... سهروز گذشت وچهارم روز آمد و فرستاده امیر بخارا نور مهدی که بدولت روم رفته بود و باز آمده عزم بخارا داشت بخدمت سرکار جناب جلالتمآب امیر کبیر اتابك اعظم وصدر معظم مدظله العالی معروض کرده بود که باتفاق ما بخوارزم آید وازخیوق بمقصد گراید، همانا دررأیش انحرافی روی داد وبفسخ عزیمت افتاد ... در روز ششم و هفتم وهشتم که بانتظار میگذشت باجتماع اسباب و وداع احباب و اصحاب روزی شبی شبی بروز آوردیم... روزشنبه نهم بعداز صرف نهار عزم سواری کردیم...»

مدت این سفر باوجود دستور صریح امیر که نباید بیش از سه ماه طول بکشد لابد بعلت اینکه در این مدت نتایج مقصود حاصل نشد بیش از شش ماه طول کشید وموقعیکه رضاقلیخان هدایت بطهران رسید امیر کبیر از صدارت معزول وبکشان تبعید شده بود. مرحوم هدایت خود در اواخر سفارتنامه خوارزم چنین مینویسد:

«علی الجملة درین شهور که من بنده بسفارت خوارزم واستمالت خان خیوه رفته بودم حضرت شاهنشاه ایده الله بالفتح والنصر بیورش وتماشای بلاد عراق سفر فرموده بود. همانا در این اسفار از شیوه ملازمت و طریقه مواظبت امیر نظام میرزا تقی خان فراهانی غباری بر آئینه ضمیر حضرت خاقانی برنشسته اوراد رده قام وزارت ومرتبه امارت جسور وغالی یافته بمدلول السلطان کالاسد بروی برآشفته

در نوزدهم شهر محرم الحرام سنه ۱۲۶۸ (۱) رقم عزل بر صفحه طالعش کشید و او ناچار در کنج عزلت و زاویه عظمت بی بند و قید و نگهبانی عمرو و زید محبوس و از هستی خود مأیوس بماند.»

۱ - در متن چاپی سفارت نامه ص ۱۲۸ سنه ۱۲۶۹ دارد و این اشتباه است. امیر در روز پنجشنبه نوزدهم محرم ۱۲۶۸ معزول و در ۲۵ آن ماه بکاشان تبعید و در جمعه هفدهم ربیع الاول ۱۲۶۸ در حمام فین بقتل رسید.

اسناد مربوط بایران

در کتاب روابط خارجی کشورهای متحده آمریکا - کنفرانسهای مالت

ویالتا در سال ۱۹۴۵

در کتاب **کنفرانسهای مالت ویالتا (۱۹۴۵)** که اخیراً از طرف وزارت امور خارجه کشورهای متحد آمریکا در سلسله انتشارات رسمی آنکشور موسوم به **روابط خارجی کشورهای متحده - اوراق سیاسی** منتشر شده است اسنادی نیز درباره ایران موجود است که ذیلاً مورد بررسی قرار میگیرد :

۱ - مسائل مربوط به نفت و فشارهای خارجی

یک فصل تمام کتاب مزبور تحت عنوان **ایران - امتیازات نفت و فشار شوروی** مربوط به ایران است. در این فصل جریان تصمیم مجلس ایران مبنی بر عقب انداختن مذاکرات نفت تا پس از جنگ و عواقب سیاسی تصمیم مزبور از خلال اسناد رسمی وزارت امور خارجه آمریکا مشاهده میشود.

در تلگراف محرمانه ای که وزیر امور خارجه آمریکا **گردل هل** به سفیر کبیر آمریکا در تهران آقای **موریس** ارسال داشته است (۱۶ اکتبر ۱۹۴۴) دولت آمریکا از اینکه دو موسسه امریکائی نفت در اثر تصمیم مزبور موفق با تمام مذاکرات خود نشدند اظهار تاسف میکند ولی به «حسن نیت» دولت ایران اشاره کرده تصمیم مزبور را محترم می شمارد.

۱۴ روز بعد کفیل وزارت خارجه آمریکا آقای **ستینیوس** در تلگراف محرمانه ای که به سفیر کبیر آمریکا در مسکو آقای **هاریمان** ارسال میدارد به «ناراحتی» شورویها و مطبوعات شوروی از تصمیم دولت ایران اشاره میکند و از نامبرده میخواهد که سیاست آمریکا را در این باب برای شورویها روشن سازد. طبق تلگراف مزبور، اساس سیاست آمریکا بر رعایت حق حاکمیت کشورهای مستقل است و مخصوصاً در باب ایران دولت آمریکا علاقمند است که مفاد اعلامیه سه گانه تهران کاملاً رعایت گردد و لذا در هیچگونه عملی که دخالت بی مورد در امور داخلی ایران تلقی گردد شرکتی نخواهد داشت.

از تلگراف محرمانه مستشار سفارت کبیرای آمریکا در لندن بوزیر امور خارجه آمریکا در تاریخ ۲ نوامبر چنین برمیآید که دولت انگلستان درباره رویه شوروی نسبت به امتیازات نفت نگرانی شدید دارد و تسلیم ایران را در برابر فشار شوروی بعنوان

قدم موثری در جلب قسمت شمالی ایران در محور نفوذ شوروی تلقی میکنند. مستشار سفارت کبرای امریکا در لندن از قول یک کارمند عالی رتبه وزارت خارجه امریکا چنین مینویسد: «شورویها تعدادی از روزنامه های بی اهمیت وارزان را که طبعاً حاوی تبلیغات روسی است خریده اند و این جراید بمناسبت آشوبی که در اطراف امتیازات نفتی برپا گردیده نخست وزیر ایران را مورد حمله قرار داده اند. در کمیته سه گانه سانسور در ایران (انگلیس و امریکا و شوروی) که مأمور کنترل اخباری است که از کشور خارج میشود، روسها با ارسال هر خبری که رویه شوروی را بنحو مساعد جلوه نمیدهد مخالفت کرده اند. کارمند مزبور بشکل بسیار محرمانه بما اظهار داشت که مقاله امروز صبح **تایمز** لندن (مراجعه شود به تلگراف شماره ۹۵۰۵ مورخ ۲ نوامبر سفارت) بوسیله سفارت کبرای انگلیس در تهران ارسال شده بود.»

در تاریخ ۶ دسامبر ۱۹۴۴ در تذکاریه محرمانه خود به رئیس جمهور، وزیر امور خارجه امریکا با اطلاع او میرساند که انگلیسها علاقمندند دولت امریکا بر شوروی فشار وارد آورد تا آنها حاکمیت ایران را محترم شمارند ولی چون خود اوصلاح نمیداند که مسئله بلافاصله با شورویها مطرح گردد از برزیدن **روزولت** اجازه میخواهد که دست او را در این عمل برای آینده باز بگذارد.

در تاریخ هشتم دسامبر **پرزیدنت روزولت** مینویسد که معتقد است **هاریمن** شخصاً درباره دعوی ایران و شوروی با **ستالین** مذاکره کند. **ستینمیوس** این عمل را اشتباه تلقی میکند و معتقد است که این ملاقات تنها وقتی باید صورت بگیرد که تشنج کنونی آرام شده باشد. ولی گزارش سفیر کبیر امریکا در تهران حاکی از آن است که پس از سقوط دولت ایران عملی از طرف شورویها دیده نشده است که بتوان آنرا بعنوان دخالت بی مورد در امور داخلی ایران تلقی کرد، لذا عقیده دارد که موقتا اقدامی در این باب بعمل نیاید. (ص ۳۳۳)

نامه سفیر کبیر شوروی در واشنگتن بوزیر امور خارجه امریکا در تاریخ ۲۸ دسامبر ۱۹۴۴ رویه شوروی را درباره مسئله نفت روشن میسازد. در این نامه آقای **گرومیکو** تاریخچه مذاکرات نفت و اعزام هیئت نمایندگی شوروی را تحت ریاست **کافتارادزه** بطور خلاصه شرح میدهد و چنین نتیجه میگیرد که دولت **ساعتد** رویه اغفال کننده ای نسبت بشوروی دنبال نمیکرده است. سفیر کبیر شوروی رویه امریکارانی در این باب «**unsympathetic**» تلقی میکند و هر اظهاری را راجع به دخالت شوروی در امور داخلی ایران بی اساس میخواند.

در این نامه **گرومیکو** مینویسد:

«در ماه دسامبر پنهان از افکار عمومی و با نقض قانون اساسی ایران نخست وزیر سابق آقای **ساعتد** به همراهی **سید ضیاء الدین** نامی موفق گردید که از مجلس قطعنامه ای بگذراند که باعضای دولت ایران اجازه داده نشود درباره اعطای امتیازات نفتی با کسی وارد مذاکره شوند.»

بعقیده گرومیگو این قطعنامه از طرفی تحت نفوذ عوامل مخاصم از قبیل ساعد و سیدضیاءالدین و غیره بتصویب رسیده و از طرفی با امتیازات خارجی نفتی موجود در کشور مغایرت دارد. (ص ۳۳۴ - ۳۳۶)

در اسناد مربوط به دعوی نفت، تلگراف خیلی محرمانه **چرچیل** به **روزولت** در تاریخ ۱۵ ژانویه ۱۹۴۵ دارای اهمیت مخصوصی است، زیرا **چرچیل** مسئله ایران را تنها یک مسئله خصوصی ایران و شوروی تلقی نکرده و آنرا از لحاظ سیاست کلی که انگلیس و آمریکا باید در مقابل شوروی اتخاذ کنند مطالعه میکند.

در این سند بسیار مهم **چرچیل** پیشنهاد میکند که مسئله ایران در ملاقات با **استالین** یا **بین** وزیر امور خارجه مطرح گردد. ضمناً رویه شوروی را با اعلامیه دسامبر ۴۳ تهران مغایر میدانند و عیناً مینویسد:

« (اقدامات شوروی) را ممکن است چیزی شبیه یک مورد آزمایشی دانست. ایران کشوری است که ما و شما و روسها همه بآن ذی‌علاقه هستیم. و نیز مشترکاً پذیرفته‌ایم که با ایرانیان بشکل آبرومندی رفتار کنیم. اگر روسها موفق شوند که نه تنها با انداختن نخست وزیر مخالف خود بلکه با بدست آوردن مقاصد خود از راه قلدری، حیثیت خود را حفظ کنند ایران یگانه محلی نخواهد بود که در آن آثار بد این سیاست محسوس خواهد گشت. »
(صفحه ۳۳۷)

وزارت امور خارجه آمریکا با این نظر موافقت میکند که سیاست شوروی در ایران را باید سنک محک مقاصد آن کشور نسبت بسایر دول دانست. در گزارشی که وزارت امور خارجه در تاریخ ۶ ژانویه ۱۹۵۵ راجع بایران تهیه کرده است، این موضوع صریحاً تأیید میشود. در سند مزبور اساس سیاست آمریکا نسبت بایران در چهار بند خلاصه میشود:

- ۱ - اجرای وعده‌های کمک فنی که بایران داده شده است.
- ۲ - تامین شرایطی که بموجب آن برای امریکائیهادر ایران از لحاظ بازرگانی - دریاداری - نفت و هواپیمائی تبعیضی نباشد.
- ۳ - همکاری جهت تامین امنیت پس از جنگ از راه کمک با ایجاد یک ایران مستقل و نیرومند که از اختلافات و ضعف داخلی که موجب دخالت خارجی میشود مبری باشد.
- ۴ - توسعه همکاری بین آمریکا و انگلیس و شوروی بعنوان یک زمینه آزمایشی جهت روابط پس از جنگ و اثبات مقاصد **دهبارتن اوکس** (Dumbarton Oaks) در عمل -
(صفحه ۳۴۰ - ۳۴۱)

در باره مسئله نفت - گزارش مزبور، سیاست قبلی امریکارا از نو تأیید و ضمناً اضافه میکند:

«اوضاع نه تنها از لحاظ حاکمیت ایران بلکه از لحاظ عواقب مهم آن از نظر روابط بین متفقین دارای خطر احتمالی است. هر چند انگلیسها

حاضر باشند که در اروپای شرقی در مقابل روسها گذشته‌هایی بکنند ولی در خاور میانه شاید حاضر بگذشت بیشتری نشوند، چه این نواحی از لحاظ ارتباطات امپراتوری آنها اهمیت حیاتی دارد. . . . دولت امریکا باید رویه منطقی و صحیحی را که تاکنون داشته است تعقیب کند. ما حق کامل ایران را برای اعطاء یا عدم اعطای امتیازات در داخل کشور خود می‌شناسیم. . . . در حالی که ممکن است علت عمده مخالفت انگلیسها با عمل شوروی بر اساس مقتضیات سوق الجیشی باشد، علاقه اصلی ما آن است که وعده‌های دول معظم برای حفظ حاکمیت ایران نقض نگردد. « (ص ۳۴۳)

در کنفرانس یالتا (در جلسه ۸ فوریه ۱۹۴۵) آقای ایدن از متفقین تقاضا کرد که بهیچوجه در امور داخلی ایران دخالت نکنند. در باره نفت - آقای ایدن اظهار داشت که دولت انگلیس. . . قصدی ندارد که اتحاد شوروی را از بدست آوردن نفت در شمال ایران مانع شود مخصوصا که اتحاد شوروی بازار طبیعی برای نفت شمال ایران بشمار می‌رود، ولی معتقد بود که تا وقتی که سر بازان متفقین در ایران هستند نباید هیچگونه فشار بی‌موردی در این راه وارد آورد.

در جواب آقای ایدن، آقای مولوتف اظهار داشته بود که در ابتدا عکس العمل آهی سفیر کبیر ایران در مسکو کاملاً مساعد بود و بهمین جهت دولت شوروی آقای کافنار اذنه را برای مذاکرات به تهران فرستاد. در ابتدای مذاکرات آقای ساعد وزیر خارجه نیز موافقت خود را اعلام داشت ولی این وضع در وهله دوم تغییر یافت و مجلس تصمیم گرفت که برای مدت چنگ نباید امتیازات جدیدی داد. ایرانیان متعددی اظهار داشتند که در این تصمیم عجله بخرج رفته بود و در نتیجه بصلاح مملکت نبود. آیا نمیشود مرحله سوم را نیز تصور کرد؟ حالا که ایرانها دوبار عقاید خود را تغییر داده بودند، ممکن بود که از نو باز بتصمیم اول برگردند و دولت شوروی مایل است که چنین سیاستی از نو اتخاذ گردد در هر حال نامبرده پیشنهاد کرد که مسئله جریان عادی خود را دنبال کند زیرا تشنج قبلی آرام شده بود.

۲- مسئله تخلیه ایران از قوای متفقین

چندین صفحه از کتاب، اطلاعاتی در باره مسئله تخلیه ایران از قوای متفقین میدهد. در این باب نیز اسناد محرمانه نشان میدهد که امریکائیا و انگلیسی‌ها هر دو در تخلیه ایران طبق قرارداد قبلی اصرار می‌ورزیدند. ولی نکته بخصوص جالب توجهی در این اسناد مشاهده نمیشود.

۳- مسئله تحدید و یا از میان بردن سانسور

نظامی متفقین در ایران

از گزارش محرمانه وزارت امور خارجه امریکا مورخ ۶ ژانویه ۴۴ که در بالا بدان اشاره شد چنین برمیآید که امریکائی‌ها و انگلیسها مخصوصاً علاقمند بودند که

سانسور نظامی متفقین در ایران از میان برچیده شود. در این گزارش چنین استدلال میشود که این سانسور در عمل تنها بنفع شورویها است چون آنها با اخباری که از مراجع آمریکائی و انگلیسی میاید مخالفت میکنند و در عین حال مانع میشوند که اخباری که مخالف منافع شوروی است بخارج ارسال شود. وزارت خارجه آمریکا مینویسد که در تعقیب این سیاست یکطرفه (مقامات شوروی) حتی دولت ایران را مانع از آن می شدند که به نمایندگان سیاسی خود در مسکو و لندن و واشنگتن تلگراف کند.

در گزارش مزبور پیشنهاد شده بود که مسئولیت سانسور بدست ایران که یکی از ملل متحد است گذارده شود.

۴ - پیشنهاد برقراری قیومیت بر خطوط آهن ایران و تأسیس بندر آراد در خلیج فارس.

از اسناد محرمانه وزارت امور خارجه آمریکا چنین برمیآید که در کنفرانس تهران پرزیدنت روزولت به ستالین و چرچیل پیشنهاد کرده بود که بندر آزادی در خلیج فارس تحت قیومیت سه یا چهار دولت تأسیس گردد و تمام خط آهن ایران از آن نقطه بروسیه تحت اداره آن سازمان قرار گیرد و ستالین فقط جواب داده بود که بنظر او فکر جالبی است و مخالفتی با آن نکرده بود.

ولی وزارت خارجه آمریکا در گزارش ۶ ژانویه خود در حالی که موافقت خود را با مقاصد و هدف چنین نقشه ای اعلام میدارد آنرا راه عملی برای رسیدن باین مقاصد نمیداند. و چنین استدلال میکند که با وجود فواید آن ممکن است عکس العمل بدی ایجاد نماید: در وهله اول ممکن است ایران این برنامه را بعنوان سرپوش نازکی برای اجرای سیاست کهنه امپریالیستی تلقی کند. «ایرانیها نسبت بنفوذ خارجی سوءظن شدید دارند و بدون شك توسعه کنترل خارجی را در کشور خود با دیده مخاصمت نگاه خواهند کرد. راه آهن که با جد و جهد و کوشش مخصوص و بقیمت ۱۵۰ میلیون دلار ساخته شد بدون هیچگونه قرضه خارجی براه افتاد و منبع يك غرور ملی و میهن پرستانه شدید و مخصوصی است. وزارت خارجه معتقد است که قیومیت راتنها بزور اسلحه میتوان بر ایران که يك کشور آزاد و متفق ماست تحمیل کرد.

« دلیل معتبری نیست که روسیه شوروی اقلاً در حال حاضر و بشکلی که الان مورد نظر است در يك قیومیت بین المللی در ایران شرکت کند مخصوصاً اگر منجر بآن شود که در قسمت شمالی ایران يك عامل غیر روسی کنترل در آن باشد.

« ما خیال میکنیم که انگلیسها هم بهمان نحو اشکالاتی بیان آورند. از بیش از صد سال پیش باینطرف سیاست انگلیس آن بود که نگذارد هیچ دولت معظمی و مخصوصاً روسیه بخلیج فارس راه یابد. دلیلی نیست که در این سیاست تغییری رویداده باشد. اگرما از روی این فرضیه عمل کنیم که حفظ ادامه امپراطوری انگلیس با داشتن نیروی معقولی، منافع سوق الجیشی آمریکا را تأمین میکند، شاید عاقلانه باشد که از

لحاظ حفظ خطوط ارتباطی حیاتی انگلستان در این منطقه مهم - فکر این قومیت را دنبال نکنیم .

«انگلیسها هم شاید در این سیاست پافشاری کنند که روسها را از چاههای حیاتی نفت جنوب دور نگاه دارند .

« هدفهای تحسین آمیز این نقشه را شاید بتوان از طریق استخدام متخصصین خارجی از طرف ایران برای کمک به اداره راه آهن و بندرها تأمین ساخت . ایرانیها ترجیح میدهند که در صورت قبول این فکر، آمریکاییها یا اتباع دول کوچک اروپائی را از قبیل سوئد و سویس استخدام کنند . » (ص ۳۴۵)

۵ - مسائل متفرقه

بمسائل مختلف دیگر از قبیل روابط ایران و متفقین (ص ۴۳۶-۴۳۷ و ۴۴۳) ، کمکهای فنی (۷۴۹) و درختکاری در ایران و غیره نیز اشاره شده است که اهمیت بخصوصی ندارد .

طبق صورت جلسه خصوصی بوان (Bohlen) (سفیر کبیر کنونی آمریکا در مسکو) و همچنین یادداشتهای الجبرهیس (Hiss) در جلسه روز هفتم فوریه در قصر «لیوادیا» در یالتا روز ولت هنگام طرح مسئله ایران بطور شوخی میگوید امیدوارم که مسئله جنگل بانی هم در ردیف مسائل مربوط بایران مورد مطالعه قرار گیرد چه نامبرده طی مسافرت اخیر خود به تهران یک درخت ندیده بود . « او اظهار داشت که بنظر وی در ایران نمونههای خوبی از مشکلات اقتصادی که مبتلی به دنیا خواهد شد بچشم میخورد . او گفت که ایران قدرت خرید کالاهای خارجی را ندارد و اگر قرار است که ما بازرگانی جهانی را توسعه بخشیم باید کشورهای از قبیل ایران را که قدرت خرید کافی ندارند کمک کنیم . او اظهار داشت که قبل از هجوم ترکها ایران چوب و جنگل و آب فراوان داشت و مردمش نسبتاً زندگی مرفهی داشتند ولی شخصاً تا بحال کشوری را ندیده بود که از ایران حاضر فقیر تر باشد . در نتیجه خیلی امیدوار بود که تشکیلات ملل متحد دست به بررسی کامل و جهانی از این لحاظ بزنند تا بکشور ما و مناطقی که قدرت خرید کافی ندارند یا بطور نقد یا با ارز خارجی کمک برسانند » (ص ۷۱۵ و همچنین - ۷۱۹ - ۷۲۵) *

(۵) صفحاتی که مربوط بایران است - بتفصیل از اینقرار است: ۴۲-۳۲۹-۶۷ تا ۴۸-۳۴۸-۴۴۴-۴۵۴-۵۰۰
۵۰۱-۵۶۶-۵۶۸-۷۱۵-۷۰۹-۷۲۵-۱۶۷۳۸-۷۴۱۶-۷۴۴-۷۴۶-۷۴۸-۷۴۹-۸۱۰-۸۱۳-۸۱۹-۸۲۰-
۸۲۵-۸۴۵-۸۶۰-۸۷۷-۹۳۰-۹۳۳-۹۸۲

زبان دیپلماتیک

از دکتر پرویز ذوالعین

طرح موضوع

نمایندگان ایران در کنفرانس اخیر بغداد نخستین مطلبی را که عنوان کردند این بود که علاوه بر زبان انگلیسی زبان فرانسه هم زبان رسمی این مجمع باشد. در کنفرانس بغداد کشورهای ایران، ترکیه، عراق، پاکستان و انگلستان شرکت داشتند که هر کدام دارای زبان خاصی هستند.

این موضوع ما را بر آن داشت تا دور از بحث در مسائل سیاسی، زبانهائی را که در روابط بین المللی بکار میروند مستقلاً مورد مطالعه قرار دهیم.

زبانهائی را که در مذاکرات بین نمایندگان دول، در مباحثات کنفرانسها و کنگره ها، در سازمانهای بین المللی خواه بعنوان زبان کار، خواه بعنوان زبان رسمی بکار میبرند میتوان زبانهای دیپلماتیک نامید.

موضوع زبان دیپلماتیک و انتخاب آن یکی از مشکلاتیست که از دیرباز نمایندگان دول در تماسهای خود با یکدیگر با آن مواجه بوده و هنوز هم راه حل رضایتبخشی برای آن نیافته اند.

آنچه که حل این مشکل بین المللی را

دشوار میکند اینست که انتخاب زبان دیپلماتیک تنها مسأله مکالمه و تفاهم بین نمایندگان دول نیست بلکه بحیثیت و اعتبار دولتهائی که در مجامع بین المللی با یکدیگر تماس حاصل میکنند نیز مربوطست.

برای اینکه ارتباط بین زبان دیپلماتیک و حیثیت دولتها روشن شود لازمست که این موضوع از نظر حقوقی مورد بحث قرار گیرد.

یکی از اصول قدیم حقوق بین الملل که هنوز هم (اگر در عمل نباشد لااقل در تئوری) باعتبار خود باقیست اصل مساوات دول میباشد. از این اصل که قرنهاست محور نظریات و تئوریهای حقوقی و سیاسی قرار گرفته نتایج زیاد ناشی میشود که یکی از آنها مربوط بموضوع ماست و آن اینست که چون دول متساوی هستند زبانهای رسمی آنها هم از نظر حقوقی دارای ارزش متساوی بوده و بر یکدیگر مزیتی ندارند.

با این توضیح، تحمیل يك زبان بخصوص و یا طرد زبان دیگر با مساوات دولتها مابینت دارد و بحیثیت بین المللی اعضاء لطمه میزند.

حال باید دید که چگونه این تئوری در

عمل دچار اشکال میشود .

اگر این اصل آنچنانکه هست قبول شود اولین نتیجه منطقی که از آن ناشی میشود اینست که تمام زبانهائی که از طرف دول بعنوان زبان رسمی پذیرفته شده اند میتوانند زبان دیپلماتیک باشند و بنا بر این در مجامع بین المللی هر یک از نمایندگان دول میتوانند (و بلکه باید) بزبان رسمی دولت متبوع خود سخن گوید .

در اینجا است که بین تئوری و عمل جدائی بوجود میآید یعنی اگر چه در تئوری اصل مساوات زبانها قبول شده ولی نتیجه اش هر چند بظاهر منطقی مینماید قابل قبول نیست . در دنیای امروز بیش از صد زبان رسمی وجود دارد و متکلمین باین زبانها هم با شدت و علاقه خاص بحفظ و اشاعه زبان مطلوب خود کوشش دارند، حال چطور میتوان برای تمام این زبانها در روابط بین المللی ارزش متساوی قائل شد و عملاً آنها را آزاد گذاشت ؟ در گذشته که روابط بین دولتها محدود بود و معمولاً از دو طرف تجاوز نمیکرد اصل مساوات زبانها اشکالات زیاد در عمل بوجود نمیآورد، طرفین یا زبان واحد داشتند یا هر کدام بزبان خود سخن میگفتند و قرارداد هایشان هم یا بزبان مشترک بود یا بدو زبان نوشته میشد که هر دو نسخه دارای اعتبار یکسان بود ، ولی امروزه که روابط دولتها جهانی شده و در کنفرانسها و مجامع مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و غیره معمولاً متجاوز از بیست ، سی و حتی هفتاد دولت مختلف شرکت میکنند چگونه میتوان این هرج و مرج بزبانها را با اصل مساوات آنها تلفیق کرد ؟ .

زبان دیپلماتیک در عمل

متدی که فعلاً در روابط بین المللی بآن عمل میشود اینست که در مجامعی که نمایندگان

دول متعدد شرکت دارند فقط يك یا دو یا سه زبان (و در موارد استثنائی بیشتر) با موافقت دول عضو رسمیت پیدا میکند و البته تعیین و انتخاب این زبانها هم با نظر اعضاء باید باشد. در اینجا يك سؤال پیش میآید و آن اینست که در انتخاب این زبانها که در روابط بین دول بعنوان زبان دیپلماتیک بکار میرود چه اصول و قواعدی منظور میشود؟ آیا شماره افراد مللی که بآن زبانها تکلم میکنند، سهولت و یا دقت زبان، حجم ادبیات و یا اهمیت دولی که از آن زبانها حمایت میکنند اساس این انتخاب قرار میگیرد ؟

با توجه بعرف موجود چنین استنباط میشود که امروزه در مجامع بین المللی نظریات سیاسی و اهمیت دولتها در انتخاب زبانهای دیپلماتیک تأثیر فراوان دارد . چنانکه در سازمان ملل متحد بنا بر ماده ۱۱۱ منشور پنج زبان چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیائی زبان رسمی محسوب میشوند که از اینها زبانهای انگلیسی و فرانسه (و اسپانیائی از سال ۱۹۴۸) زبان کار هستند . با توجه بسابقه تاسیس این سازمان و دولی که عملاً مؤسس آن بوده اند معلوم میشود که از پنج زبان رسمی مذکور چهار زبان اول همان زبان رسمی دول معظم پنجگانه (اعضای دائمی شورای امنیت) میباشد . اسپانیائی هم باصرار بیست کشور آمریکای جنوبی جزو زبانهای رسمی این سازمان گنجانیده شده است بنا بر این در انتخاب این زبانها بعنوان زبان دیپلماتیک نظریات سیاسی بیش از مقتضیات عملی و منطقی مورد توجه بوده است چنانکه زبان چینی که یکی از زبانهای رسمی سازمان ملل متحد است در عمل واجد شرایط لازم برای يك زبان دیپلماتیک نیست .

روش فوق مشکلات ناشی از تعدد زبانها را حل نمیکند . ندانستن و یا ناقص دانستن

زبانهای رسمی در عمل برای نمایندگان دول اشکالات فراوان ایجاد مینماید. طریقه ترجمه آنی در کنفرانسها توسط مترجمین زبردست گرچه عملاً مفید است ولی راه حل قطعی نمیتواند باشد. از لحاظ تکنیک حقوقی هم تعدد زبانهای رسمی در عمل مشکلاتی ایجاد میکند، چنانکه در تفسیر يك متن واحد که بچند زبان نوشته شده اختلافاتی ممکنست بوجود آید چنانکه همین اشکال ممکنست روزی در مورد منشور ملل متحد پیش آید. ماده ۱۱۱ این منشور میگوید:

« این منشور که نسخه های چینی، فرانسوی، روسی، انگلیسی و اسپانیائی آن دارای اعتبار متساوی میباشد در بایگانی کشورهای متحده آمریکا بودیمه گذاشته شده و... »

حال با توجه با اختلافاتی که ممکنست در معنی لغات و ترکیب جملات در زبانهای مختلف وجود داشته باشد و در هنگام تفسیر ظاهر شود بکدام متن باید مراجعه کرد؟ شاید گفته شود که در بین زبانهای پنجگانه فوق زبانهای انگلیسی و فرانسه چون عملاً مهمترند در صورت بروز اختلاف باید بدو متن مذکور استناد شود و اگر اختلاف بین این دو متن هم وجود داشته باشد چون بیشتر مدارک ابتدا بزبان انگلیسی انشاء شده و بعداً بزبانهای دیگر ترجمه گردیده است لذا متن انگلیسی آن معتبر است. ولی این استدلال از نظر حقوقی قانع کننده نیست. باید گفت این تقسیم متساوی ارزش و اعتبار بین پنج زبان، بوحده منشور و تفسیر آن لطمه میزند و از اعتبار حقوقی آن میکاهد؛ مخصوصاً اگر فرض شود که در صورت اختلاف در تفاسیر، ممکنست نظریات سیاسی و مقتضیات زمانی از این شکاف حقوقی بداخل سازمان رخنه

کنند.

با توضیحات فوق باید اقرار کرد که هنوز مسأله زبان دیپلماتیک بنحوضاتی بخششی حل نشده و لازمست چاره دیگری برای این مشکل بزرگ که روز بروز با توسعه روابط بین المللی فوریتش محسوستر است پیدا شود.

يك راه حل این مشکل ظاهراً ترویج يك زبان بیطرف، آسان، دقیق و منطقی است تا بعنوان زبان دوم یا زبان کمکی، بدون اینکه وجودش بزبانهای ملی و محلی موجود لطمه ای بزند در روابط بین المللی بکار رود. چنین زبانی که باید دور از اغراض نژادی، مذهبی، اقتصادی و مسلکهای سیاسی مورد استفاده عموم قرار گیرد، در حقیقت قبل از اینکه از آن بعنوان زبان دیپلماتیک واحد استفاده شود، باید بعنوان يك زبان بین المللی در جمیع روابط بین الملل بکار رود یعنی در روابط اقتصادی، توریستی، مکاتبات، مخابرات و مبادلات تجارتنی و فرهنگی از آن استفاده شود، در چنین صورتست که میتوان گفت مشکل زبان دیپلماتیک نیز خود بخود حل خواهد شد.

مسأله ترویج زبان بین المللی از دیر زمان مورد توجه بوده و جامعه ملل سابق و سازمان ملل متحد نیز بارها نسبت باین موضوع اظهار علاقه کرده اند.

اکنون پس از ذکر تاریخچه مختصری درباره زبانهای دیپلماتیک و بین المللی به کوششهای سازمان ملل متحد در این راه اشاره میشود.

دورنمای تاریخی

ایجاد يك زبان بین المللی که بتواند بعنوان زبان دوم یا زبان کمکی مورد استفاده عموم جهانیان واقع شود فکر تازه ای نیست. از روزیکه اقوام و ملل مختلفه خواه

وناخواه بایکدیگر روابطی بصورت جنگ ، صلح ، تجارت و غیره پیدا کردند لزوم يك زبان مشترك نیز احساس شد . با توسعه این روابط و تکامل وسائط نقلیه و مخابرات در هر دوره از تاریخ ، زبانی خود بخود جنبه بین‌المللی را پیدا کرد ، چنانکه زبان بابلی روزی دردنیای قدیم بین‌الملل مشرق‌زمین تنها زبان دیپلماتیک محسوب میشد. نوشته‌هایی از فراغه مصر بدست آمده که مؤید این نظر است . همچنین ارشيو هائی در آسیای صغیر کشف شده که در آنها مراسلاتی وجود دارد که بین سلاطین هیتیت Hittites و فراغه مصر رد و بدل شده و همه بزبان و خط بابلی است . علاوه بر این اغلب سنک نوشته‌هایی که از شاهان هخامنشی مانده است غیر از زبان اوستائی دارای ترجمه متن آن بزبان بابلی است. اما پس از افول تمدن بابل در بین‌النهرین نفوذ این زبان هم از بین رفت و نوبت ترقی به زبان یونانی رسید که تا مدتی دردنیای قدیم زبان بین‌المللی محسوب میشد . با ترقی رومیان و انتقال مرکز تمدن از یونان به روم زبان لاتین به‌راه نفوذ مذهب مسیح در اروپای آنروز برای مدت ده قرن عمومیت یافت . زبان عرب هم تا چند قرن در کشورهای اسلامی مانند يك زبان بین‌المللی تلقی میشد بطوریکه نویسندگان ودانشمندان ملل مسلمان منجمله ایران تا مدتها تألیفات خود را برای اینکه خواننده بیشتر داشته باشد بزبان عرب مینوشتند .

بعد از رنسانس، برورزمان بارویکار آمدن فرانسه و اعتباری که این کشور در جهان پیدا کرده بود زبان فرانسه برای مدت چند قرن عملاً بصورت يك زبان بین‌المللی در آمد و تا گذشته نزدیک تنها زبان دیپلماتیک در روابط بین‌دول محسوب میشد ، اما اهمیت

و اعتبار این زبانهم با ترقی کشورهای انگلو- ساکسن برور از بین میرود و چنین بنظر میرسد که دیریا زود زبان انگلیسی جای آنرا خواهد گرفت و مقدمات این تحول خصوصاً بعد از جنگ دوم جهانی کاملاً مشهود است .

نکته قابل ذکر این است که هنگام تهیه منشور ملل متحد ابتدا زبان فرانسه را منظور نداشته بودند تا اینکه در شروع کنفرانس سانفرانسسکو نماینده فرانسه ژرژ بیدو در کمیته رؤسای نمایندگان دول هنگامی که ستینیوس Stettinius از طرف آمریکا بزبان انگلیسی آغاز سخن کرد از جای برخاست و ترجمه فرانسه آنرا خواستار شد. این تقاضای نماینده فرانسه مورد پشتیبانی سایر نمایندگان دول قرار گرفت و بدین ترتیب زبان فرانسه توانست در تشکیلات سازمان جدید در ردیف زبان انگلیسی قرار گیرد .

اما این مساوات در تئوری نتوانست در عمل موقعیت سابق زبان فرانسه را در مجامع بین‌المللی همچنان حفظ کند و یا از اهمیت روز افزون زبان انگلیسی بکاهد. دلیل این مدعا مقایسه تعداد سخنرانان نیست که در این مجامع بزبان انگلیسی صحبت میکنند با کسانی که مطالب خود را بزبان فرانسه ایراد مینمایند. بقول یکی از مطلعین ، در جلسات اولیه ارگانهای سازمان ملل متحد در ابتدای تأسیس تعداد سخنرانان بزبان فرانسه بر سخنرانان بزبان انگلیسی برتری داشت در حالیکه در جلسات اخیر کاملاً این نسبت بطور محسوس معکوس شده است .

دلیل دیگر براهمیت یافتن زبان انگلیسی در سنوات اخیر این است که در کنفرانس دول آسیائی که در باندونگ تشکیل شد زبان انگلیسی علاوه بر اینکه « زبان کار »

بود و مدارك و نشریات منحصرأ بزبان انگلیسی چاپ میشدند تقریباً (جز چند مورد استثنائی) تنها زبانی بود که سخنرانیها و مذاکرات توسط آن انجام میگرفت ، اما واقعه جالب توجهی که در کنفرانس مذکور اتفاق افتاد و مؤید علاقه دول بحفظ حیثیت زبان ملی در روابط بین الملل است این بود که نماینده جمهوری چین توده ای در این کنفرانس **چوئن لای** هنگامیکه در جلسه عمومی نوبت نطق باو رسید ابتدا چند جمله بزبان چینی سخن گفت و پس از آن متن نطق که بزبان انگلیسی تهیه شده بود قرائت گردید و باز در پایان آن شخصاً چند جمله بزبان چینی ایراد کرد و با این عمل حیثیت زبان ملی و رسمی دولت متبوع خود و همچنین شرائط لازم و عملی محیط کنفرانس را مراعات نمود .

بهرحال موضوع بحث، بررسی زبانهای دیپلماتیک در طول تاریخ بود . نکته ای که درباره زبانهای یونانی ، لاتین ، فرانسه و انگلیسی که هر کدام زبان دیپلماتیک دوره خود هستند نباید نادیده گرفت اینست که این زبانها غیر از برخورداری از حمایت دول مقتدر و ذینفع دارای خصایص و شرایطی نیز بودند که بانتشار آنها در هر عصر کمک میکردند ، از جمله رسا بودن زبان ، غنی بودن ادبیات ، کثرت تعداد افراد متکلم بآن و بالاخره مناسب بودن باشرايط سیاسی و اقتصادی محیط که همه اینها کم و بیش در زبانهای مذکور جمع بوده است . معذک نباید فراموش کرد که شرایط مذکور گرچه برای بین المللی شدن يك زبان لازم است ولی کافی نیست . يك زبان برای اینکه عالمگیر شود باید بین المللی بودن آن در اجتماع ملل شناخته شده و دول علناً به این

خصوصیت آن معترف باشند . بعلاوه برای اینکه يك زبان در جهان انتشار یابد لازمست ساختمانش بر اساس منطقی و علمی استوار باشد تا تعلیم و تعلمش آسان گردد . شرط مهمتر از همه این است که ترویج این زبان دور از نظریات و اغراض سیاسی باشد . این نکته اخیر در حال حاضر شاید بیش از هر چیز مانع ترقی زبانهای ملی و رسیدن بمرحله زبان بین المللی میشود ، زیرا از ترس همین نظریات سیاسی است که دول حاضر نیستند رسماً یکی از زبانهای خارجی را بعنوان زبان بین المللی بشناسند و آموزش آنرا در کشور خود اجباری کنند ، زیرا با توجه به تأثیری که زبان در طرز تفکر افراد دارد پذیرفتن زبان يك کشور خارجی بمنزله قبول نفوذ معنوی آن کشور است .

ابتکارات فردی

بموازات این زبانهای ملی که بررور بر اثر مناسب بودن شرائط برای مدت محدودی جنبه بین المللی بخود گرفتند از قدیم زبانهای دیگری نیز پیدا شدند که زائیده فکر افراد بشر بوده و در تنظیم آنها ، قبل از هر چیز ترویج جهانی آن در نظر گرفته میشده است . این زبانها توسط کسانی ساخته میشد که بلزوم يك زبان بیطرف ، منطقی و آسان که ضمناً بتواند حوائج علمی و ادبی جهان را جواب گوید پی برده بودند . این اشخاص هر کدام بنا ب فکر و استعداد خویش زبانی را اختراع کرده میخواستند آنرا بصورت زبان بین المللی در آورند تا بزعم آنها با تفهیم و تفهیم مستقیم افراد ملل مختلفه بهم نزدیکتر شده مقاصد یکدیگر را بهتر درک کنند و بدینوسیله از جنگها و نفاقهای بین ملل کاسته شود .

در سال ۱۶۳۴ میلادی **آموس** -

کومنیوس (کومنسکی) Amos Comenius

زبان‌شناس اهل مراوی متوجه اشکالات ناشی از تعدد زبانها شده و لزوم وجود یک زبان بین‌المللی را که برای عموم قابل فهم باشد بیان کرد.

مقارن با همان زمان عالم مذهبی بنام **هرسن Mersenne** از اهالی فرانسه در رساله‌ای بنام «**لینگوا اونیورسالیس**» ساختن یک زبان بین‌المللی را که تقلید ساده از زبان طبیعی باشد پیشنهاد نمود.

اولین کسیکه در این راه پیشقدم شد فیلسوف مشهور آلمانی بنام **لایبنیتز Leibniz** بود که ب فکر ساختن یک زبان کمکی بین‌المللی افتاد ولسی متأسفانه او اساس کار خود را بر پایه غلطی گذاشت بدین معنی که بجای ساختن زبانی که دارای خط و تلفظ مشترک باشد شروع بساختن علاماتی کرد که دارای مفاهیم ثابتی بود، یعنی یک خط ایدئوگرام بوجود آورد. در این خط اشکال و علامات مختلف هر یک نماینده معنی خاص بود و بدون اینکه تلفظ معینی داشته باشد هرملت آن شکل را بزبان خود میبایست تلفظ کند. این خط ایدئوگرامی که دارای همان معایب خط **هیرو گلیف** مصریان قدیم و خط چینی و ژاپنی امروز بود تا مدت دو قرن مورد توجه محافل علمی قرار گرفت و عده‌ای از علماء روش او را تعقیب کرده و سعی خود را در آسان کردن اشکال و علامات بکار بردند ولی نتیجه مثبتی از مساعی آنان گرفته نشد.

یوهان مارتین شلیپر Schleyer، کشیش انگلیسی، در ۱۸۸۰ برای اولین بار فکر زبان بین‌المللی را بر پایه صحیح و منطقی بنا نهاد و زبان خود را بنام **ولاپوک Volapuk** انتشار داد اساس ابتکار **شلیپر** برای این بود که زبان انگلیسی

را که از لحاظ سهولت گرامر و تلفظ نسبت بسایر زبانها مزایایی دارد، با دخل و تصرفاتی، پایه زبان خود قرار داد مثلاً مستثنیات را حذف نمود و قواعد گرامری را تعمیم داد و ضمناً اصواتی را که بنظر او برای سایر ملل دشوار مینمود تغییر داد. برای مثال میتوان نام زبانش را شاهد آورد که ازدو کلمه **ورلد world** (دنیا)، **سپیک Speak** (سخن) لغت **ولاپوک** را بمعنی (زبان جهانی) ساخته بود.

علیرغم نواقص و اشکالات متعددی که در این زبان وجود داشت در بدو انتشار طرفداران بسیار پیدا کرد و عده زیادی در کشورهای مختلف بآموختن آن پرداختند و سه کنگره هم بترتیب **درفردریش هافن** ۱۸۸۴، **مونپخ** ۱۸۸۷ و **پاریس** ۱۸۸۹ توسط طرفداران این زبان تشکیل شد.

در همین ایام، بعلت توسعه روزافزون روابط بین‌المللی، موضوع زبان مشترک جهانی بجدی مورد توجه قرار گرفته بود که در هر گوشه و کنار اشخاص مختلف زبانهائی بساین منظور ساخته و ترویج میکردند.

میتوان گفت که در بین زبانهای اختراعی بیش از همه زبان **اسپرانتو Esperanto** منطبق با اصول منطقی و فنی و زبانشناسی است و بهمین دلیل هم مورد توجه سازمان ملل متحد قرار گرفته است.

این زبان ساخته **فکر دکتر زامنهوف** Dr. Zamenhof از اهالی لهستانست که در سال ۱۸۸۷ دستور و اساس آنرا منتشر کرد. از این تاریخ ببعده این زبان مورد توجه واقع شد و خصوصاً تا هنگام جنگ بین‌الملل اول ترقی زیادی کرد ولی در فاصله بین دو جنگ از فعالیتهای مربوط بآن

کاسته شد تا اینکه بعد از جنگ جهانی دوم باز فعالیتهای زیادی بمنظور بین‌المللی کردن آن آغاز گردید .

تابحال ۴۰ کنگره بین‌المللی در شهرهای مختلف جهان توسط طرفداران این زبان برپا شده است که از بین آنها کنگره های سنوات اخیر را که عبارتند از کنگره **مونپنخ** در سال ۱۹۵۱ (با حضور ۲۰۴۰ نفر)؛ **اسلو** ۱۹۵۲ (۱۶۱۴ نفر) ؛ **زاکرب** ۱۹۵۲ (۱۷۶۰ نفر) ؛ **هارلم** ۱۹۵۴ (۲۳۵۳ نفر) میتوان نامبرد . کنگره جهانی امسال در شهر **بولونی** (ایتالیا) تشکیل شد و در سال مسیحی جاری هم در شهر **کپنهاگ** منعقد خواهد گشت .

مرکز فعالیت اسپرانتیستها **انجمن جهانی اسپرانتو** U.E.A است که مقرش در لندن است ولی نکته جالب توجه اینست که فعالیتهای این گروه جهانی بوده و در کشورهای شرق و غرب ادامه دارد بطوریکه در حال حاضر متجاوز از پنجاه نشریه منظم در کشورهای مختلف جهان منتشر میشود . همچنین در سال ۱۹۵۴ از یست ایستگاه فرستنده رادیو واقع در ۱۱ کشور جهان برنامه‌هایی بزبان اسپرانتو اجرا میشده است .

چون زبان اسپرانتو نمونه کامل زبانهای ساختگی است بجاست که در باره ساختمان این زبان از نظر زبانشناسی و گرامر بحثی بعمل آید .

زبان اسپرانتو

زبان اسپرانتو زائیده فکری بشر بوده و انتخاب کلمات و قواعدی که بر آن حکومت میکند محصول مطالعات فردیست و از این لحاظ با سایر زبانهای رایج امروز که با گذشت زمان بوجود آمده و تغییرات آنها هم

جز در موارد بسیار معدود از کنترل شخص یا اشخاص خارجست تفاوت بسیار دارد .

اولین نکته‌ای که درباره این زبان میتوان ذکر کرد سهولت بیش از تصور آنست که در عین حال مانع از کثرت لغات و رسائی مفاهیم نمیشود .

لغات زبان اسپرانتو از ریشه لغات زبان های هند و اروپائی گرفته شده و در تلفظ هم شبیه زبانهای اسپانیائی و ایتالیائی است . زبان اسپرانتو دارای بیست و هشت حرفست و تنها یک حرف آن برای ما فارسی زبانان بیگانه است و آن حرفیست که **تسه** «Tse» تلفظ میشود . در این زبان اصوات و حروفی که بزحمت تلفظ شده و یا قریب المخرج هستند وارد نشده و هنگام صحبت لغات بخوبی از یکدیگر متمایز هستند .

علم الاملاء یا ارتوگرافی هم میتوان گفت در مورد این زبان معنی ندارد زیرا کلمات عیناً همانطور که تلفظ میشوند به کتابت در می‌آیند .

گرامر این زبان مرکب از شانزده قاعده است که میتوان تمام آنرا در یک یا دو صفحه بیان کرد و این قواعد هم کاملاً روشن و متقن است و استثناء نمی‌پذیرد . سهولت این زبان طوریست که تمام قواعد و اصول مربوط به «افعال» را که معمولاً دشوارترین محبت دستور زبانها را تشکیل میدهد در مدتی کمتر از نیمساعت میتوان آموخت . نوع کلمات را عموماً میتوان از صدای آخرشان تمیز داد: مثلاً تمام اسمها به O صفات به A قیود به E ختم میشوند همچنین مصادر، زمانها، حالت مفعولی و غیره هر کدام از حرف یا حروف آخرشان شناخته میشوند .

سر آسانی اسپرانتو نقش مهمیست که پیشوند و پسوند (آفیکسها) در این زبان دارد . توضیح اینکه بکمک آوندهای مختلف

که به اول و آخر کلمات افزوده میشود میتوان معانی کلمات را بدلتخواه تغییر داد و مشتقات متعدد از آن گرفت. با اینوصف از يك لغت ممکنست دهها لغت بامعانی مختلف یا مخالف استخراج کرد. نکته مهم این است که این مشتقات برخلاف زبانهای سامی مثلاً زبان عرب طبق اوزان مختلفه نبوده و اصل یاریشه کلمه تغییر نمیکند و در هر کلمه مشتق ریشه اصلی آن باسانی بازشناخته میشود و بهمین دلیل ساختن لغات یا آموختن و فهم کلمات آسان و خالی از ابهامست. بدین ترتیب هر کس بیاد گرفتن صد لغت اسپرانتو میتواند بدون کمک دیکسیونر در حدود دو هزار لغت را بخواند و بفهمد و یا با کمک پسوندها و پیشوندها شخصاً لغات متعدد بسازد و بکاربرد بدون اینکه محتاج باشد قبلاً آن لغات را دیده و یا شنیده باشد.

برای مثل از ریشه سان (San) که مفهوم (سلامت) را در بردارد میتوان بکمک آوندها لغات متعددی ساخت از قبیل: تندرست بودن Sani ، شخص سالم sanulo ، شخص ناخوشی malsanulo ، سلامت saneco ، ناخوش malsane ، بناخوشی malsaneco ، خوش بنیه sanema ، علیل المزاج malsanema ، پزشک sanisto ، دارو sanigilo ، شفا دادن sanigi ، مریض کردن malsanigi ، مرض مزمن malsanado ، علاج پذیر sanigeblo ، کسالت malsaneta ، مریض موروئی malsanulido و... و غیره، بعلاوه تمام افعالی را که از مصدر «سلامت» گرفته میشود میتوان از ریشه (SAN) استخراج کرد.

با انتخاب این روش از هر ریشه لغت اسپرانتو دهها لغت بامعانی مختلف یا مخالف میتوان ساخت بطوریکه این زبان بالغات کمی که دارد میتواند باغنی ترین زبانهای دنیا

برابری کند و کلمات آن چنان معانی دقیق دارند که گاه يك کلمه اسپرانتو در زبان دیگر معادل بایک جمله است تا بتواند همان مفهوم را بیان کند.

علم نحو هم عملاً در این زبان وجود ندارد زیرا کلمات با شکل مشخصی که دارند بکمک دو حالت فاعلی و مفعولی در هر جای جمله که قرار گیرند معنی خود را حفظ میکنند و جای ابهام و اشتباه باقی نمیگذارند و لذا طرز ترکیب کلمات و ساختن جمله بسته بدوق متکلم و نویسنده است.

در پایان این مبحث باید خاطر نشان ساخت که تا بحال اغلب آثار بزرگ جهان باین زبان ترجمه شده و از ادبیات فارسی هم ترجمه رباعیات عمر خیام را میتوان نام برد.

در دیکسیونری که اخیراً (در سال ۱۹۵۴) از این زبان چاپ شده تعداد ۷۸۶۶ ریشه وجود دارد که از آنها لااقل هشتاد هزار لغت میتوان ساخت و ضمناً باید اضافه کرد که تا بحال صد و ده جلد دیکسیونر جداگانه نیز در باره لغات علمی و فنی این زبان تدوین شده است.

سازمان ملل متحد

و موضوع زبان بین الملل

سازمان ملل متحد غیر از تأمین صلح و حفظ امنیت بین المللی مقاصد عالی دیگری نیز دارد که آنرا از اغلب سازمانهای مشابه گذشته ممتاز گردانیده است. در ماده اول (بند دوم و سوم) منشور ملل متحد ضمن بیان مرامهای این سازمان به «... توسعه روابط دوستانه میان ملل... و بعمل آوردن هر اقدام دیگری که برای تحکیم صلح جهانی مناسب باشد» و همچنین «عملی ساختن همکاری بین-المللی با حل مسائل بین المللی که جنبه

اقتصادی یا اجتماعی یا فرهنگی و یا انسان دوستی دارند...» اشاره شده است.

تأکید و تصریح منشور در موارد مختلف نسبت به مسائل فوق موجب شد که انجمن جهانی اسپراتو پس از پایان جنگ دوم جهانی مقدمات تهیه طوماری را به طرفداری از بین‌المللی شدن زبان اسپراتو فراهم آورد تا برای جلب مساعدت بمنظور پیشرفت مقاصد خود تقدیم سازمان ملل متحد نماید.

ضمناً نباید فراموش کرد که در زمان جامعه ملل نسبت بزبان بین‌المللی اسپراتو توجه خاصی از طرف جامعه مذکور مبذول شده بود چنانکه سومین شورای جامعه ملل در جلسه ۲۱ سپتامبر ۱۹۲۲ گزارش دبیرخانه را در مورد زبان اسپراتو با اتفاق آراء تصویب کرد، در این گزارش نوشته شده بود:

«... زبان دارای نفوذ زیاد است و بهمین دلیل جامعه ملل بخود حق میدهد که با علاقه خاص مراقب ترقی نهضت اسپراتو باشد و ممکنست يك روز نتایج مهمی از نقطه نظر وحدت اخلاقی جهان از این زبان حاصل شود.»

با وجود نظر مساعدی که جامعه ملل نسبت باین زبان داشت بعلمت فقدان اختیارات لازمه نمیتوانست در پیشرفت آن کمک مؤثری کند.

پس از جنگ جهانی دوم با تأسیس سازمان جدید، نظر باختیارات زیادی که منشور ملل متحد در جمیع مسائل فرهنگی و اجتماعی باین سازمان داده است انجمن جهانی اسپراتو در صدد برآمد تا برای پیشرفت مقصود خود که بین‌المللی کردن زبان اسپراتوست باین سازمان متوسل شود. بهمین منظور طوماری که قبلاً مذکور شد بعنوان (درخواست طرفداری از اسپراتو)

با ابتکار و کوشش انجمن جهانی اسپراتو تهیه شد. این درخواست بامضاء چهارصد و نود و دو اتحادیه مختلف که مجموعاً متجاوز از پانزده میلیون نفر عضو داشتند و همچنین بامضای قریب نه هزار نفر اشخاص متفرقه از ۷۶ کشور مختلف رسید. ضمن امضاء کنندگان دسته‌اخیر امضاء يك رئیس‌جمهور، چهار نخست‌وزیر، چهار صد و پنج عضو پارلمان و متجاوز از هفت هزار نفر زبان‌شناس و استاد دانشگاه دیده میشود.

این درخواست که تقریباً در يك میلیون صفحه تنظیم شده بود در ۲ اوت ۱۹۵۰ رسماً بدبیرخانه سازمان ملل ارائه شد و در ۸ اوت همانسال از آنجا برای بررسی بدبیرخانه یونسکو که صلاحیت مطالعه این قبیل مسائل را دارد ارسال گشت.

کنفرانس عمومی یونسکو که در نوامبر ۱۹۵۲ در پاریس منعقد گردید با اتفاق آراء تصمیم گرفت که این درخواست باطلاع دول عضو رسانیده شود و بمدیر کل یونسکو نیز مأموریت داده شد تا طرح مقدماتی لازم مربوط باین موضوع را تهیه کند تا کنفرانس عمومی یونسکو در هشتمین جلسه خود بتواند درباره آن تصمیمات لازم را اتخاذ نماید.

تصمیمات هشتمین کنفرانس یونسکو

هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو که در شهر **مونترئو** تشکیل شد در جلسه ۱۰ دسامبر ۱۹۵۶ پس از مباحثات مختلف بالاخره با میانجیگری نماینده مکزیك موفق باخذ تصمیماتی در مورد درخواست طرفداری از اسپراتو شد.

متن تصمیمات متخذ بطوریکه در گزارش رسمی مربوط به هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو از طرف این مؤسسه منتشر شده (طبق پاراگرافهای IV.1.4.421 چنین است:

« کنفرانس عمومی

پس از بحث درباره گزارش مدیر کل (یونسکو) راجع به درخواست بین‌المللی بطفرداری از اسپرانتو (8C.PRG.3) :

– نتایج حاصل از تبادلات فرهنگی بین‌الملل را بوسیله اسپرانتو بمنظور نزدیک ساختن مردم مورد توجه قرار میدهد،
– اعلام میدارد که این نتایج با هدفها و ارمانهای یونسکو منطبق است،
– خاطر نشان میسازد که بسیاری از دول عضو آمادگی خود را جهت وارد کردن یا توسعه تعلیم اسپرانتو در مدارس ابتدائی، متوسطه و عالی خود اعلام کرده‌اند و کنفرانس عمومی از این دول عضو دعوت بعمل می‌آورد که مدیر کل یونسکو را از نتایج حاصله آگاه سازند،
– (کنفرانس عمومی) به مدیر کل (یونسکو) اختیار میدهد که تجارب مربوط به تعمیم اسپرانتو را جهت تعلیم و تربیت و علم و فرهنگ ادامه دهد و باین منظور با انجمن جهانی اسپرانتو در زمینه‌هایی که مورد اتفاق هر دو سازمان است همکاری کند. »

اتخاذ این تصمیمات از طرف کنفرانس عمومی یونسکو دارای اهمیت زیادی بود ولی چون در این تصمیمات بیشتر به تقویت جنبه اصولی پرداخته و کمتر به ترویج عملی آن توجه شده است آنچه‌آن که باید اسپرانتیستها را راضی نکرد بطوریکه سی و نهمین کنگره جهانی که در شهر هارلم (هلند) در سال ۱۹۵۴ با حضور نمایندگان اسپرانتیستها از بیست و هشت کشور مختلف تشکیل شد متفقاً عدم رضایت خود را از تصمیمات فوق بیان کرده و یادداشتی خطاب به مدیر کل یونسکو تنظیم

کردند. نکته اساسی این یادداشت توضیحاتی درباره مفهوم و منظور «درخواست طررداری از اسپرانتو» است. طبق این یادداشت «درخواست» مذکور منظورش تنها تعمیم استعمال زبان اسپرانتو در سیاحت، بارزگانی و مخابرات نیست بلکه اینست که سازمان ملل متحد برای بین‌المللی کردن آن بعنوان زبان کمکی و بکار بردن آن در کلیه روابط بین‌الملل بهر وسیله ممکن منجمله تدریس آن در مدارس دول عضو اقدام کند.

پاسخ یونسکو و ترتیب اثری که این مؤسسه فرهنگی به یاد داشت فوق خواهد داد موضوعیست که هنوز راجع بآن نمیتوان پیش‌بینی کرد.

زبان دیپلماتیک و زبان بین‌المللی

زبان بین‌المللی چنانکه گفته شد موضوعش کلی تر و تحقیقش دشوارتر از زبان دیپلماتیک است. اگر روزی موضوع زبان بین‌المللی حل شود مشکل زبان دیپلماتیک هم خود بخود منتفی خواهد شد. در اینجا مطلبی که تأکیدش ضروریست این است که زبانهای رسمی یا زبانهای کار سازمانهای بین‌المللی مثلاً پنج زبان رسمی سازمان ملل متحد را باید تحت همان عنوان **زبانهای رسمی** (offi cielles) ذکر نمود، علت این تذکار اینست که بسیار دیده میشود در تألیفات حقوقی این زبانها را با زبان بین‌المللی – langue internationale اشتباه میکنند، چنانکه **کوژونیکوف** Kojévníkov حقوق دان شوروی در بحث مربوط بر رسمیت یافتن زبان روسی در سازمان ملل متحد میگوید «.. فعلاً زبان روس رسماً بعنوان يك زبان بین‌المللی شناخته شده است» و طبعاً بکار بردن این اصطلاح از آنجا که ممکن است ایجاد ابهام کند مورد انتقاد است، زیرا زبانهای رسمی

ودیپلماتیک هر قدر هم توسعه پیدا کنند و در محافل بین المللی بکار روند باز زبان ملی باقی میمانند. برای اینکه زبانی «بین المللی» نامیده شود باید حقیقه استعمالش بین المللی باشد و بصرف رسمی شناختن یک یا چند زبان در مباحثات مجامع بین المللی نمیتوان زبان دیپلماتیک را تبدیل بزبان بین المللی کرد. مشکل زبان دیپلماتیک در واقع روزی حل میشود که مسأله زبان بین الملل حل شده باشد و از طرفی چون بین المللی کردن یک زبان هر قدر هم مناسب باشد کار سهل و

ساده ای نیست ناچار باید گفت که حل مشکل زبان دیپلماتیک هم بساین آسانی ها صورت نخواهد گرفت.

در پایان باید امیدوار بود که روزی بکمک سازمان ملل متحد و ابتکارات مؤسسات وابسته آن این سدهای بزرگ که از ابتدای تاریخ تا بحال در راه تفاهم ملل و دول بوجود آمده شکسته شود و راه برای رسیدن به هدفهای عالی سازمان ملل متحد که استقرار صلح و آرامش بین الملل بوسیله توسعه روابط دوستانه و ایجاد تفاهم میان ملل است باز شود.

قانون اجازه الحاق دولت ایران به پیمان همکاری متقابل منعقد بین دولتین عراق و ترکیه

ماده واحده - الحاق دولت ایران به پیمان همکاری متقابل مورخ ۲۴ فوریه ۱۹۵۵ منعقد بین دولت پادشاهی عراق و دولت جمهوری ترکیه مشتمل بر هشت ماده که دولت انگلستان در تاریخ چهارم آوریل ۱۹۵۵ و دولت پاکستان در تاریخ ۲۳ سپتامبر ۱۹۵۵ بآن ملحق شده اند تصویب میشود.

قانون اجازه الحاق دولت ایران به پیمان همکاری متقابل منعقد بین دولتین عراق و ترکیه مشتمل بر ماده واحده و یک مقدمه و هشت ماده در جلسه یکشنبه سی ام مهر ماه یک هزار و سیصد و سی و چهار بتصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی - رضا حکمت

پیمان همکاری متقابل بین ترکیه و عراق

نظر باینکه روابط دوستانه و برادرانه موجود بین عراق و ترکیه پیوسته در حال توسعه است و بمنظور تکمیل عهد نامه دوستی و حسن جوار منعقد بین اعلیحضرت پادشاه عراق و حضرت رئیس جمهور ترکیه که در تاریخ ۲۹ مارس ۱۹۴۶ در آنکارا بامضاء رسیده است (۱) و بموجب آن طرفین

کشورهای خاورمیانه و اساس ثابت سیاست خارجی خود میدانند؛

و نظر بخشودگی طرفین از مواد منشور ملل متحد که اخیراً در سانفرانسیسکو بامضاء رسیده و هدف آن تقویت همکاری بین المللی است و همان منظور غائی طرفین را تأیید میکند و آنها را برداشتن گامهایی بسوی هدف مذکور قادر میسازد؛

و چون طرفین نزدیکی واقعی خود را هنگامی عملی میدانند که متکی بر حسن تفاهم و همکاری متقابل در امور اقتصادی باشد؛

بقیه حاشیه در صفحه بعد

**(۱) معاهده دوستی و حسن جوار منعقد
بین اعلیحضرت ملک فیصل دوم پادشاه
عراق و حضرت عصمت اینونو رئیس
جمهوری ترکیه**

چون بسط و توسعه روابط دوستی و حسن جواری که خوشبختانه بین عراق و ترکیه برقرار است و تحکیم مودت و علائق برادری که قرنهاست بین دو کشور وجود دارد هدف عالی طرفین است؛
و از آنجائیکه طرفین صلح و امنیت کشورهای خود را جزء لاینفک صلح و امنیت جهانی مخصوصاً

تصدیق نموده‌اند که صلح و امنیت بین دو کشور تفکیک‌ناپذیر از صلح و امنیت جهانی و بخصوص ملل خاورمیانه بوده و این امر اساس سیاست خارجی آنها را تشکیل می‌دهد؛

نظر باینکه ماده یازده عهدنامه دفاع مشترک و همکاری اقتصادی بین دولتهای جامعه عرب (۲) حاکی

بقیه حاشیه از صفحه قبل

و چون طرفین مایه مسرت حقیقی خود میدانند که نخستین اجراء کنندگان اصول منشور ملل متحد باشند و مصمم هستند نسبت بانجام وظایف ناشیه از منشور مذکور وفادار بمانند؛

لذا طرفین لازم دیدند قرار دادی بین خود منعقد سازند که کلیه منظورهای ذکر شده در بالا را تأمین نماید و برای این مقصود نمایندگان تام‌الاختیار خود را بشرح زیر تعیین نمودند:

از طرف

از طرف

ماده اول - هر يك از طرفین معظمین متعاهدین تعهد میکنند که تمامیت ارضی طرف دیگر و مرزهای بین دو کشور را که طبق مواد معاهده منعقدہ در سال ۱۹۳۶ تعیین و ترسیم شده، محترم بشمارد.

ماده دوم - هر يك از طرفین معظمین متعاهدین تعهد میکنند که از سیاست عدم مداخله قطعی در امور داخلی طرف دیگر پیروی نماید.

ماده سوم - طرفین معظمین متعاهدین تعهد مینمایند که در امور بین المللی دارای جنبه عمومی و بویژه در امور که دارای جنبه منطقه ایست و برای طرفین اهمیت دارد باهم مشورت کنند و راجع سیاستی که ضمن دایره منشور ملل متحد اتخاذ خواهند کرد با یکدیگر همکاری و از همدیگر پشتیبانی کنند.

ماده چهارم - هر يك از طرفین معظمین متعاهدین تعهد میکنند که از هر گونه تهدید بتجاوز یا هر گونه تجاوزی که علیه تمام یا قسمتی از خاک طرف دیگر یا علیه حرمت مرزهای او روی دهد مقامات مربوطه سازمان ملل متحد را مطلع سازد.

ماده پنجم - طرفین معظمین متعاهدین به

موجب مفاد ماده ۳۳ منشور ملل متحد تعهد میکنند که بوسایل مسالمت آمیز هر گونه کشمکش را که میان آنها روی دهد فیصله بخشند و اگر اختلافی را نتوانستند از طریق مذکور حل کنند بموجب مفاد ماده ۳۷ منشور مذکور موضوع را با اطلاع شورای امنیت برسانند.

و نیز تعهد میکنند هر گاه اختلافاتی بین یکی از طرفین و دولت همسایه ثالثی یا میان دو دولتی که همسایه طرفین هستند رخ دهد کوشش خود را بکار برند که اختلافات مذکور بموجب مفاد مواد فوق الذکر حل شود.

ماده ششم - طرفین معظمین متعاهدین به منظور عملی کردن همکاری خود طبق روح این پیمان و در کلیه روابط موجود بین طرفین، پروتکلهای مشروحه زیر را که متمم این پیمان شمرده می شود منعقد ساختند:

۱ - پروتوکل ضمیمه شماره (۱) راجع به تنظیم آبهای دجله و فرات و رودخانه های امدادی آنها.

۲ - پروتوکل ضمیمه شماره (۲) راجع به همکاری متقابل در امور امنیت.

۳ - پروتوکل ضمیمه شماره (۳) راجع به همکاری در امور تعلیم و تربیت و فرهنگ.

۴ - پروتوکل ضمیمه شماره (۴) راجع به ارتباطات پستی و تلگرافی و تلفنی.

۵ - پروتوکل ضمیمه شماره (۵) راجع به امور اقتصادی بطور کلی.

۶ - پروتوکل ضمیمه شماره (۶) راجع به مرزها و نیز طرفین معظمین متعاهدین دو قرارداد زیر

بقیه حاشیه در صفحه بعد

است که هیچ ماده از آن معاهده بهیچ نحو طوری طرح ریزی یا انتخاب نشده که تأثیری در حقوق و تعهدات طرفین بمناسبت امضای منشور ملل متحد داشته باشد و با اعتراف بمسئولیت‌های بزرگی که از لحاظ عضویت در سازمان ملل متحد بمنظور استقرار صلح و امنیت در ناحیه خاورمیانه برای آنها ایجاد شده و انجام اقدامات مقرر در ماده ۵۱ منشور ملل متحد (۳) را برعهده آنها گذاشته است لزوم انعقاد یک پیمانی که هدفهای بالا را تأمین کند تشخیص داده و برای این منظور نمایندگان مختار خود را بترتیب ذیل معین کرده‌اند :

اعلیحضرت فیصل دوم پادشاه عراق :

جناب آقای الفریق نوری السعید نخست‌وزیر،

جناب آقای برهان‌الدین باش‌اعیان کفیل وزارت امور خارجه

بقیه حاشیه از صفحه قبل

را منعقد نمودند:

۱ - قرارداد استرداد مجرمین.

۲ - قرار داد تعاون قضائی کشوری و کیفری و تجاری.

ماده هفتم - این معاهده برای مدت غیر - محدودی اجراء میگردد و ممکن است هر پنجسال بنا بتقاضای یکی از دو طرف متعاهد مورد تجدید نظر قرار گیرد.

ماده هشتم - این معاهده از طرف هر یک از طرفین معظمین متعاهدین بتصویب خواهد رسید و مدارک تصویب هر چه زودتر در بغداد مبادله خواهد شد.

در تاریخ ۲۹ مارس ۱۹۴۶ در آنکارا و در سه نسخه بزبانهای عربی و ترکی و فرانسه تحریر شد و در صورت اختلاف نسخه فرانسوی معتبر است.

(۲) **متن ماده یازدهم معاهده دفاع مشترك و**

همکاری اقتصادی بین دولتهای

جامعه عرب

ماده یازدهم - هیچ ماده ای در ضمن مواد این عهد نامه وجود ندارد که در حالی از احوال

باحقوق و تعهداتی که بموجب منشور ملل متحد، دول امضاء کننده این عهدنامه در حال حاضر بعهده دارند یا ممکن است در آتی بعهده داشته باشند یا بمسئولیت هائی که شورای امنیت راجع بحفظ صلح و امنیت جهانی عهده دار است برخورد داشته باشد یا از آن برخوردی خواسته شود .

(۳) متن ماده ۵۱ منشور ملل متحد

ماده ۵۱ - در صورتیکه يك عضو ملل متحد مورد تجاوز مسلحانه واقع شود هیچك از مقررات این منشور بحق طبیعی دفاع مشروع انفرادی یا اجتماعی تاموقمی که شورای امنیت اقدام لازم برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بعمل آورد لطمه وارد نخواهد آورد. اقداماتی را که اعضاء برای اجرای حق دفاع مشروع بعمل می‌آورند باید فوراً بشورای امنیت اطلاع دهند، ولی این اقدامات بهیچوجه در اختیارات و وظایفی که شورا برطبق این منشور دارد و بموجب آنها در هر موقع روشی را که برای حفظ و یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی لازم میدانند میتواند اتخاذ کند تأثیری نخواهد داشت»

حضرت جلال بایار ریاست جمهوری ترکیه :

جناب آقای عدنان مندرس نخست وزیر

جناب آقای پرفسور فؤاد کوپرلو وزیر امور خارجه

نمایندگان مزبور پس از مبادله اعتبارنامه های خود که آنها را صحیح و معتبر یافتند در مراتب ذیل موافقت حاصل کردند :

ماده ۱ - طرفین معظمین متعاهدتین برای امنیت و دفاع از خود مطابق ماده ۵۱ منشور ملل متحد تشریک مساعی خواهند نمود. اقداماتیکه برای عملی ساختن این تشریک مساعی درباره آنها موافقت میکنند ممکن است موضوع موافقتنامه های خاصی قرار گیرد.

ماده ۲ - برای تحقیق و اجرای تشریک مساعی پیش بینی شده در ماده یک مقامات صلاحیتدار طرفین متعاهدتین معظمین اقداماتی را که میبایست بمحض اینکه پیمان فعلی بمرحله اجرا درآید تعیین خواهند نمود.

همینکه این اقدامات بتصویب دولتهای طرفین متعاهدتین معظمین رسید قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۳ - طرفین متعاهدتین معظمین متعهد میشوند که از هر گونه دخالت در امور داخلی یکدیگر خودداری کنند و هر گونه اختلاف فیما بین را باروش مسالمت آمیز برطبق منشور ملل متحد حل نمایند.

ماده ۴ - طرفین متعاهدتین معظمین اعلام میدارند که مقررات این پیمان با هیچیک از تعهدات بین المللی ناشی از قرارداد هر یک از طرفین با دولت یا دول ثالثی مغایرت نداشته و نمیتواند از تعهدات بین المللی مذکور بکاهد و یا ناقض آنها محسوب شود. طرفین متعاهدتین معظمین متعهد میشوند که هیچگونه تعهد بین المللی که منافی با پیمان فعلی باشد قبول نکنند.

ماده ۵ - این پیمان برای الحاق هر یک از دول اتحادیه عرب یا هر یک از کشورهای دیگری که بامنیت و صلح این ناحیه علاقمند هستند و طرفین متعاهدتین معظمین آن کشور را برسمیت کامل شناخته باشند باز خواهد بود.

الحاق از تاریخی رسمیت دارد که سند الحاق بوزارت امور خارجه عراق تسلیم شده باشد. هر دولت عضو که به پیمان فعلی ملحق شود میتواند برطبق ماده ۱۰ بایک یا چند دولت عضو پیمان

قراردادهای خاص منعقد سازد. مقامات صلاحیتدار دول مزبور بر طبق ماده ۲ اقدامات لازمه را تعیین خواهند کرد و بمحض آنکه اقدامات مزبور بتصویب دول مربوطه رسید قابل اجرا خواهد شد.

ماده ۶ - همینکه حداقل چهار دولت بعضویت این پیمان در آمدند شورائی مرکب از وزرای دول مزبور تشکیل خواهد شد که در حدود مقاصد این پیمان کار کند. شورا آئین کار خود را تنظیم خواهد کرد.

ماده ۷ - این پیمان برای مدت پنجسال قابل اجراست و برای پنجسال دیگر قابل تجدید است. هر یک از اعضاء پیمان ششماه قبل از انقضاء ادوار مذکور در بالا ممکن است کتباً تمایل خود را بنخارج شدن از پیمان باعضای دیگر اطلاع دهد و در چنین صورت پیمان برای اعضاء دیگر معتبر میماند.

ماده ۸ - این پیمان بوسیله طرفین متعاهدین بتصویب خواهد رسید. اسناد تصویب هر چه زودتر در آنکارا مبادله خواهد شد و از تاریخ مبادله اسناد تصویب بمرحله اجرا درمی آید. برای گواهی مراتب بالا نمایندگان مختار مذکور این پیمان را بعبری - ترکی و انگلیسی امضاء نموده اند. هر سه متن متساویاً معتبر هستند و در صورت پیدایش اختلاف متن انگلیسی مرجع خواهد بود. تهیه شده در دو نسخه در بغداد دومین روز رجب ۱۳۷۴ هجری مطابق روز بیست و چهار فوریه ۱۹۵۵.

(امضاء شده) نوری السعید	(امضاء شده) عدنان مندرس
از طرف اعلیحضرت پادشاه عراق	از طرف ریاست جمهوری ترکیه
(امضاء شده) برهان الدین باش اعیان	(امضاء شده) فؤاد کوپرلو
از طرف اعلیحضرت پادشاه عراق	از طرف ریاست جمهوری ترکیه

بغداد ۲۴ فوریه ۱۹۵۵

اجازه الحاق دولت ایران بپیمان همکاری متقابل منعقد بین دولتین عراق و ترکیه مشتمل بر يك مقدمه و هشت ماده بشرح فوق در جلسه یکشنبه سی ام مهرماه یکهزار و سیصد و سی و چهار داده شده است.

رئیس مجلس شورای ملی - رضا حکمت

بیانات جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه

در جلسه پنجشنبه ۱۴ دیماه ۱۳۴۴ مجلس شورای ملی

او میگوید چنان است. پس بگذاریم تا تجربه ثابت کند که این پیمان برای تجاوز نیست بلکه منظور، تحکیم صلح در خاور میانه است. ولی دو موضوع باعث شد که در اینباره تصدیع بدهم: یکی حضور عده ای از نمایندگان محترم مجلسین در شوروی و دیگری اظهارات نمایندگان محترم در دو مجلس. اینست که به طور خلاصه عرض میکنم:

از قدیم در مراودت و مجالست ملل و افراد رسم و راهی بود و از جمله مهماننداری هم آداب و رسوم داشت. مثلاً سعی میکردند از بزرگ و کوچک مطلبی نگویند که موجب رنجش مهمان شود و زحمات پذیرائی بهدر رود؛ مخصوصاً با اصطلاح از زخم زبان احتراز داشتند و در آخر نیز حتی «قدم بروی چشم» هم میگفتند و مهمان را روانه میکردند. امیدوارم این سنن هرگز در میان ما از بین نرود. اما متأسفانه مثل اینکه این مراسم در ارتباطات بین ملل دارد کم کم متروک میشود و مع التأسف بعضی از هموطنان از جنم ما دچار این کم لطفی شده اند. حالاً این چه صورتی پیدا میکند تشریح و توضیح آن برای بنده مشکل است.

در حدود دو قرن است که رابطه ما با روسیه بسیار روشن و معلوم است که بچه صورت بوده هرگز آسیبی از طرف ما ندیده اند. همواره سعی داشته و داریم که مراتب مودت و دوستی

ممکن است آقایان نمایندگان محترم بفرمایند چند روزی است که از اظهارات آقایان نخست وزیر و دیپلمات حزب کمونیست اتحاد جماهیر شوروی و دیگران راجع به پیمان بغداد و ایران گذشته و چرا حالاً مطالبی گفته میشود. در این قسمت باید عرض کنم که حقیقت مطلب اینست که خود بنده بر این عقیده بوده و هستم که ضرورت حتمی ندارد هر صحبتی میشود از طرف ما هم مطالبی گفته شود. بخصوص اطمینان دارم که برای آقایان نمایندگان محترم در زندگی روزانه این وضع پیش آمده است که گاهی با همجواری مهربانی، یا رفیق شفیقی، ضمن صحبت اختلاف نظری پیدا میکنند: شما نسبت به مطلبی میفرمائید چنین است و او میگوید چنان است؛ گاه دنباله صحبت باریک و موجب کدورت میشود و شما اگر مسن تر باشید و سرد و گرم دنیا را چشیده باشید صلاح را در این مبینید که مطلب را کوتاه و سکوت اختیار نمائید تا آنکه رفیق شما دیر یا زود ملاحظه کند که در گفته خود اشتباه کرده و نادم و پشیمان شود و باین طریق حقیقت مطلب روشن میشود و دوستی هم برقرار میماند. وضع فعلی ما هم در مورد پیمان بغداد با دوست همجواری مهربانان بهمین جا رسیده است. هرچه ما میگوئیم منظور از پیمان چنین است

را حفظ کنیم ولی با نهایت تأسف باید عرض کنم که گاه و بیگاه در تاریخهای مختلف صدمات عمده بسیار رسیده است که ابناء وطن هرگز آنرا فراموش نکرده اند، بخصوص که از حوادث اخیر چندان دور نیستیم و تذکر آن ضرورت ندارد. ما که قصد تعرض بکسی نداریم و چشم طمع بمال کسی ندوخته ایم دیگران چرا باید از هوشیاری و چاره جوئی ما بیمناک شوند؟ بما تذکراتی میدهند و میگویند پیمان بغداد مظهر استعمار طلبی بشکل نوین است و حال آنکه ملت ایران همیشه در موارد و محافل مختلف ثابت کرده است که با استعمار بهر رنگ و بهر شکل و از ناحیه هر قدرتی باشد مبارزه مینماید اگرچه صدمات مادی بسیار در این راه به بیند.

میگویند پیمان بغداد تجاوز کارانه است و جنبه تجاوز آن وقتی ظاهر شد که ایران را وارد کردند. باز عرض میکنم ماملت و کشوری مستقل هستیم و ما را کسی وارد پیمان نکرده؛ تصمیمی است که خود گرفته ایم چون پیمان را تجاوز کارانه نمیدانیم و معتقدیم این همکاری برای حفظ صلح در خاور میانه و مآلاً در جهان تأثیر بسزائی دارد.

میگویند دولت شوروی میخواست با ما روابط حسنه برقرار کند ولی ما راه دیگر گرفته ایم. اگر این گفته صحیح است باید عرض کنم که دوستی دو جانبه است نه یک طرفه و لازم است قبل از هر چیز مبتنی بر حسن نیت و احترام متقابل باشد والا نصیحت و اندرز و ارائه طریق کردن و خود را بزرگ دانستن و طرف را ضعیف و کوچک گرفتن و این که آنچه ما میگوئیم بکنید اگر نکنید و آنچه را که میگوئیم نکنید اگر بکنید دیگر دوست نیستید اینها همه از راه دوستی دور است. ملت ایران تاریخ دارد، دوران عظمت داشته

است، از گذشته خود درس گرفته و شاید اغراق نگفته ام و خود پسندی نکرده ام اگر بگویم ایکاش دیگران هم راه و رسم دوستی و صلح خواهی را از ما میآموختند. ما بهیچوجه در امور داخلی دیگران مداخله نمیکنیم، بهمه احترام میگذاریم و همین توقع را هم از سایرین داریم.

میگویند با الحاق به پیمان مسئولیت شدیدی بعهد گرفته ایم. البته خود نیز باین امر واقف هستیم اما نه باین معنی که رجال شوروی تعبیر و تصور میکنند. دولت ایران قبل از الحاق به پیمان هم مسئول حفظ استقلال و حاکمیت و تمامیت ارضی ایران بوده اکنون نیز این مسئولیت را دارد و از الحاق به پیمان جز این منظوری ندارد.

میگویند استدلال ما را که پیمان بغداد برای تحکیم و تأمین صلح در خاور میانه ضروری و نافع است رد میکنند. این مطلب بقدری تکرار شده است که اصولاً نمیدانم بحث مجدد آن بکجا میکشد. خوب ما بارها گفته ایم و نوشته ایم و تذکر داده ایم که کشوری هستیم مستقل و چنین مصلحت دانسته ایم که باتکاء ماده ۵۱ منشور ملل متحد به پیمان بغداد ملحق شویم و اگر ما پیمان را بسته ایم که میگوئیم هدف ما تحکیم مبانی صلح و امنیت در خاور میانه است و هر گونه تفسیر و تعبیر دیگر موجب تأسف و تعجب و از جاده حقیقت منحرف است و آنوقت برای ما جای گله باقی میگذارد نه برای دیگران.

میگویند اظهارات آقای ساعد را قبول دارند که گفته اند دولت و ملت ایران مایل بحفظ روابط دوستی و همجواری با شوروی است. بسیار خوب، پس چرا مطالب سایر اولیاء دولت و ملت ایران را نمیپذیرند؛ ایشان هم تمایلات ملت و دولت ایران را بیان نموده اند.

شرکت ایران در پیمان بغداد هرگز شوروی را بمخاطره نیاندازد چه ما ثابت کرده‌ایم که همواره به تعهدات بین‌المللی خود کاملاً پابند بوده‌ایم، ما هرگز حمله و تعرض و تجاوز بکسی نکرده‌ایم، پیمان شکنی هم کسی در ما سراغ ندارد. باز باید تکرار کنم که پیمان بغداد بمنظور ائتلاف بر علیه کسی نیست و فقط جنبه دفاعی دارد. بنا بر این بهیچوجه نباید موجب نگرانی دوستان ما باشد. آنها که حسن نیت دارند برعکس باید از اینکه در صدد حفظ خود بر آمده‌ایم شاد باشند.

از این گذشته صریحاً عرض میکنم که وقتی صدمه نبینیم و تعرض و تجاوزی هم در بین نباشد هرگز سرزمین عزیز ایران را پایگاه نظامی بر علیه همسایه خود شوروی قرار نداده و نخواهیم داد. ما فقط در صدد حفظ حدود و ثغور و موجودیت خودمان هستیم و چون اساساً خیر خواه همه هستیم و اصولاً

از تجاوز بحقوق و تمامیت ارضی بیزار هستیم آنچه بر خود نمی‌پسندیم بدیگران هم روا نمیداریم.

تصدیق بفرمائید که دیگر ساده تر و ورشتر از این نمیتوانیم نیت و قصد خود را بیان کنیم و فی الواقع قول و فعل ما یکی است. اما متأسفانه همانموقع که بما خرده گرفته شده که چرا به پیمان ملحق شده‌ایم بیاناتی ایراد کرده‌اند باین مضمون که هرگز از عقاید خود و از مبارزه بخاطر پیروزی کمونیزم صرف‌نظر نکرده و نخواهند کرد و هرگز از حیث مسلکی خلع سلاح نخواهند شد.

حالا ملاحظه بفرمائید که ما با شواهد گذشته حق داریم باصطلاح از ریسمان سفید و سیاه بیم داشته باشیم و در صدد حفظ خود بر آئیم. عبارات اعلامیه‌های همزیستی را بچه تعبیر کنیم و بیاناتی را که اشاره کردم مربوط بچه برنامه‌ای بدانیم.

بیانیه جناب آقای عونی خالدی دبیر کل پیمان بغداد

خطاب به مطبوعات به مناسبت مسافرت ایشان به طهران (۱)

پیمان بغداد واقعه‌ای تاریخی است. این پیمان سازمانی است که از احتیاج مبرم و برای خدمت با آزادی بوجود آمده است. بنا بر این پیمان نه فقط باید از حمایت اعضاء خود برخوردار باشد بلکه جهان آزاد نیز باید از آن حمایت کند. حق دفاع از نفس ذاتی هر فرد است و تا کنون کسی باین حق اعتراض نکرده است. منظور اعضاء پیمان آن بوده است که اقدامات لازمی برای دفاع بعمل آورند تا هر گونه اقدام مهاجمه آمیز خارجی را از خود برانند. بسا یک چنین روحیه‌ای بود که پیمان بغداد بوجود آمد. این پیمان علیه هیچ کس نمیباشد و شک نیست که هیچ قصد هجومی در آن نمیتواند باشد؛ نظری به اراضی دیگران ندارد و بمنظور منافع خود پرستانه بوجود نیامده است، تنها چیزی که این پیمان میخواهد اینست که اعضاء آنرا با صلح و سلم بحال خود گذارند تا آنها بتوانند منافع طبیعی خود را توسعه دهند و زندگی امن و امانی را در سطح بالاتری در اختیار مردم خود گذارند. بهمین منظور پنج کشور بایکدیگر اجتماع کرده اند و کشورهای متحد آمریکا فعلا بعنوان ناظر بآن پیوستگی پیدا کرده است، این پیمان بسروی اعضاء

این اولین کشور عضو پیمان بغداد است که این جانب با سمت دبیر کل بآن کشور مسافرت کرده ام. قبلا هرگز بطهران نیامده بودم اما می بینم که این مملکت بزرگ پایتخت مهمی دارد که بخوبی رو به ترقی سیر میکند. با فرهنگ قدیم و مساعی جدیدی که هم از طرف دولت و هم از طرف مردم تحت قیادت الهام انگیز اعلیحضرت همایون شاهنشاه مبذول میگردد یقین دارم که ایران بزودی آن نیرو و پیشرفتی را حاصل خواهد نمود که آن کشور را محسود کشورهای بسیاری قرار خواهد داد. افتخار داشتم که بحضور جناب آقای نخست وزیر و جناب آقای وزیر امور خارجه و جناب آقای رئیس ستاد مشترک و سایر شخصیت‌های مهم برسم و راجع به مطالب مربوط به پیمان بغداد با ایشان مذاکره نمایم. تمام این امور با بزرگ منشی و روح سخاوتمندانه انجام گرفت که ایرانیان بحق در آن مشهور عالمند. در مواردیکه گفتگو مربوط به امور پیمان بود، اتفاق نظر کامل داشتیم و بهیچ اشکالی بر نخوردیم. از لحاظ کمک و حسن تفاهمی که دولت ایران در این زمینه ابراز داشته است از صمیم دل مدیون آن دولتیم.

(۱) جناب آقای عونی خالدی این بیانات را در تاریخ ۱۳ اسفند ماه در حضور خبرنگاران خارجی و داخلی در تهران

ایراد نمودند.

دیگری که نیات مشا به داشته باشند و او طلبا نه بخواهند بآن به پیوندند باز است . این پیمان برای توسعه عضویت خود فشاری به کسی وارد نیآورد ، زیرا که جز در صورتیکه کشورهای دیگر آزادانه بخواهند بآن پیمان ملحق شوند این امر بی ثمر خواهد بود .

اعضاء پیمان همچنان باین اعتقاد باقی هستند که امنیت نظامی مهمترین هدف ایشان است . امید میرود موسسات دفاعی اعضاء مختلف با پیشرفت زمان نیرومند تر خواهد شد و همکاری این اعضاء مانع هجوم خارجی خواهد گشت .

در دنیای حاضر امنیت تنها با نیرومند بودن و همواره آماده حوادث بودن حاصل میگردد . بدین نحو کمیسیون نظامی پیمان اکنون مدتی است که سخت دست در کار بوده و امیدوار است که در اسرع اوقات وظیفه خود را بانجام رساند .

پیمان بغداد جنبه سیاسی نیز دارد . در درجه اول روابط دوستانه و همکاری نزدیک میان اعضاء پیمان آنها را بصورت يك دسته نزدیک بهم در میآورد و بانها قدرت میدهد که مشکلات خود را میان خود دوستانه حل کنند . این محیط حسن تفاهم در حال حاضر بحد اعلا وجود دارد . در درجه دوم پیمان استشعار دارد که در این عصر اسلحه مختلف حتی اسلحه غیر مادی برای تخریب روحیه ملتها بکار میرود . سلاح تبلیغات اکنون وسیله مسلمی در جنگ سرد شده است و برای گمراه ساختن مردم معصوم بکار میرود . اگر اعضاء پیمان از این سلاح غفلت کنند زیان خواهند دید . اکثر این اعضاء چنان با فرهنگ سر و کار دارند که از تبلیغات خود را بی نیاز میدانند زیرا فرهنگ شرق بحقیقت و عدالت احترام میگذارد .

درفرهنگ شرق تبلیغات هرگز سهم بزرگی نداشته است زیرا که غالبا تبلیغات طوری بکار میرود که از حقیقت امور چشم پوشی کند . مع الوصف ملل خاور میانه اکنون با این سلاح جدید و موثر در جهان مواجه شده اند . چه بسا اوقات تبلیغات از سوء تفاهم و عدم اطلاع صحیح سوء استفاده میکنند . بنا بر این با استفاده از حقیقت پرستی باید با چنین سلاحی مقابله کرد و مردم را بحقایق اوضاع متوجه نمود . در حال حاضر سوء تفاهمات بسیاری در مورد هدفهای پیمان اظهار شده است که باید مرتفع گردد . این چیزی است که فعلا در فکر انجام آن هستیم . در آینده نزدیکی کمیسیون در طهران تشکیل خواهد شد که باین موضوع رسیدگی نماید . اعضاء پیمان معتقدند اعتقاد پیمان امر مفیدی بوده است و همچنین اعتقاد دارند که این سازمان جنبه تجاوز ندارد و علیه هیچ کشوری تشکیل نشده است و فقط بمنظور دفاع تأسیس گردیده است و اعضاء پیمان برای واضح تر ساختن این موضوع در دیده جهانیان بکلیه وسائل مشروع متوسل خواهند شد .

اما موضوع بهمین جا خاتمه نمیآید . جنبه اقتصادی پیمان از ابتدای امر هم بصورت یکی از مهمترین جنبه های آن تشخیص داده شده است . خاور میانه منطقه وسیع و ثروتمندی است . ثروت آن در منابع طبیعی و بشری آن است . ملیونها مردم و اقوام آکنده از نیرو و اراده در این سرزمین در کوشش اند تا مقام بهتری در جهان بدست آورند . ملل خاور میانه به زندگی جدیدی آشنا شده اند و سهم مناسب خود را از این زندگی جدید مطالبه میکنند . اضافه بر این کشورهای این ملل از لحاظ منابع معدنی و اراضی و آب نیز ثروتمند است . تنها چیزی که احتیاج دارند عبارت

است از توسعه و تقسیم معقولانه منافع این منابع. اگر باین حاجت همکاری لازم را میان کشورهای مختلف بیافزاییم منظره ای از اقتصاد مترقی با منافع عظیمی که به مردم ذی‌علاقه آن خواهد رسید در نظر مجسم کرده‌ایم. هدف پیمان در زمینه اقتصادی همین است که همکاری اقتصادی را بمقدار زیاد میان اعضاء خود مستقر سازد تا محصول و توسعه را افزایش دهد و بدین نحو سطح زندگی ایشان را بالا آورد. این امر در حد خود در ردیف اولین احتیاجات اساسی بمنظور امنیت سیاسی و نظامی بشمار میرود. هیچ کشوری نمیتواند بدون آنکه اقتصادیات آن بر اساس محکمی قرار گرفته باشد نیرومند یا در امان باشد. در دنیای کنونی این دو جنبه هم عنان یکدیگرند بهمین ترتیب یک سازمان دفاعی مثل پیمان بغداد بدون همکاری اقتصادی میان اعضاء مختلف خود نمیتواند امنیت نظامی و سیاسی بدست آورد. گاه قوت اقتصادی را خود کشورها میتوانند حاصل دارند و گاه این هدف از طریق همکاری متقابل بدست می‌آید. اکنون کمیته اقتصادی پیمان بصورت دستگاهی جهت همکاری اقتصادی در آمده است. این کمیته اولین بار در ژانویه گذشته در بغداد تشکیل شد و بحق رئیس هیئت نمایندگی ایران جناب آقای ابتهاج را بریاست خود انتخاب کرد و مشارالیه از آن زمان تا کنون کمیته را با توانائی و نیروئی که معمول ایشان است رهبری کرده است. کمیته اقتصادی در جلسه اول خود وارد بحث در جنبه های اقتصادی پیمان بغداد شد و در باره کلیه مسائلی که همکاری در آن مضمحل میتواند بود مذاکره کرد. پیشنهاد سخاوتمندانه انگلستان دایر بر تعلیم کارمندان برای استفاده از نیروی انسانی بمنظور های صلح جویانه از اولین

موضوعاتی بود که وقت کمیته مصروف آن گردید. مسائل مربوط به آزاد ساختن تجارت و ازدیاد و تسهیلات مرابطات نیز مطرح بود. راجع بتوسعه کشاورزی و جلوگیری از امراض دامی و بعضی مسائل دیگر مورد مذاکره قرار گرفت. از آن زمان ببعد کمیته های فرعی متشکل از کارشناسان در بغداد در مورد این امور مشغول کار بودند و تا اواسط این ماه که باید گزارشهای خود را بکمیته اقتصادی تسلیم نمایند باینکار ادامه خواهند داد. این کمیته در ماه فروردین در طهران تشکیل خواهد شد تا در باره جنبه های مختلف همکاری اقتصادی مذاکرات خود را ادامه دهند و تصمیمات دیگری بگیرند.

از اظهار این مطلب بسیار خرسندم که در عرض چند هفته، طهران مرکز موقت پیمان بغداد خواهد بود. این شهر بزرگ که فرهنگ کهن سال و پیشرفتهای هم زمان ما را در خود جمع کرده نموداری است از آنچه که نیروی بشری و حسن نیت، آنگاه که بنحوشایسته رهبری شوند، ممکن است بانجام برسانند. اضافه بر این گانهای مختلف پیمان خودشورا نیز در ماه فروردین در اینجا تشکیل خواهد شد. یقین دارم که در این مدت تصمیمات مهمی اتخاذ خواهد شد که از جهات مختلف در سر نوشت اعضاء پیمان موثر خواهد بود. حصول توفیق در پیمان منوط با اقدامات اعضاء آن است. زیرا که چه در زمینه امنیت و چه از لحاظ همکاری اقتصادی مناسب ترین وسیله را میتوانند ایجاد نمایند. هدایت و رهبری آینده ملل خاور میانه در دست اعضاء پیمان است. انشاء الله خداوند قادر متعال آنها را هدایت خواهد فرمود و چنان مشیت خواهد کرد که مسئولین آنها در خور سپاسگزاری نسلهای آینده گردند.

اعلامیه نهائی کنفرانس باندونگ

کنفرانس آسیائی و آفریقائی بدعوت نخست وزیران برمه، سیلان، هند، اندونزی و پاکستان از تاریخ ۱۸ تا ۲۴ آوریل ۱۹۵۵ در باندونگ تشکیل شد. علاوه بر پنج کشور مذکور بیست و چهار کشور ذیل نیز در کنفرانس شرکت کردند :

۱ - افغانستان ۲ - کامبج - ۳ - جمهوری توده ای چین ۴ - مصر ۵ - حبشه ۶ - ساحل طلا ۷ - ایران ۸ - عراق ۹ - ژاپن ۱۰ - اردن هاشمی ۱۱ - لائوس ۱۲ - لبنان ۱۳ - لیبیا ۱۴ - لیبی ۱۵ - نپال ۱۶ - فیلیپین ۱۷ - عربی سعودی ۱۸ - سودان ۱۹ - سوریه ۲۰ - سیام ۲۱ - ترکیه ۲۲ - جمهوری دموکراتیک ویتنام ۲۳ - دولت ویتنام (جنوبی) ۲۴ - یمن.

کنفرانس آسیائی و آفریقائی، مسائل مورد توجه عموم و مربوط بکشورهای آسیا و آفریقا را مورد مطالعه قرارداد و درباره طرق و وسائلی که بوسیله آنها مردم این کشورها ممکن است همکاری کاملتری در زمینه های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بعمل آورند مباحثه کرد.

الف- همکاری اقتصادی

۱ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی لزوم توسعه فوری اقتصادیات را در سراسر آسیا و آفریقا تشخیص داد. بین شرکت کنندگان در کنفرانس تمایل مشترک برای همکاری و توسعه اقتصادی برپایه منافع متقابل و احترام بحاکمیت ملی موجود بود. تکالیف ناشی از همکاری اقتصادی کشورهای شرکت کننده با تمایل و یا احتیاج این کشورها در همکاری با کشورهای خارج از این منطقه و یا بکار انداختن سرمایه های خارجی مغایرت ندارد. حتی کنفرانس تشخیص داد که کمکهای دریافتی بعضی از کشورهای شرکت کننده از کشورهای خارج از این منطقه، براساس قراردادهای بین المللی و یادو-

جانبه، سهم پرارزشی در پیشرفت و اجرای برنامه‌های عمرانی این کشورها داشته است.

۲ - کشورهای شرکت کننده در این کنفرانس موافقت کردند که باهم همکاری فنی کنند و فعالیت خود را با اعزام کارشناسان، کارآموزان، تهیه برنامه‌ها و اسباب و ابزار جهت کارهای آزمایشی و تعلیمی و وسائل دیگر، بمنتهی درجه توسعه دهند و بیکدیگر بیاموزند که چگونه مؤسسات ملی و در صورت امکان منطقه ای بمنظور تعلیم و تحقیق و مشارکت در زمینه‌های فنی و تربیت متخصصین تأسیس کنند تا بتوانند بامؤسسات تخصصی بین‌المللی موجود همکاری نمایند.

۳ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی تأسیس صندوق ملل متحد را برای توسعه اقتصادی و تخصیص قسمت بیشتری از منابع بانک بین‌المللی عمران و توسعه را بکشورهای آسیائی و آفریقائی و همچنین تأسیس مؤسسه بین‌المللی مالی را در آتیه نزدیک با توجه باین امر که سرمایه گذاری براساس مساوات باید در فعالیت آن مؤسسه گنجانیده شود، و بالاخره تشویق اقدامات مشترک بین کشورهای آسیائی و آفریقائی بطوریکه منافع مشترک آنها را تحکیم و توسعه دهد، توصیه می‌کند.

۴ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی احتیاج حیاتی برای تثبیت اوضاع تجارتي و داد و ستد کالا بین کشورهای شرکت کننده در کنفرانس را تشخیص داد. اصل توسعه تجارت چندجانبه و طرق پرداخت آن مورد قبول واقع شد. معذک تشخيص داده شد که بعضی از کشورها باید بمنظور بهبود شرائط اقتصادی خود بقراردادهای تجارتي دو جانبه توسل جویند.

۵ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی توصیه کرد که کشورهای شرکت کننده برای تثبیت قیمت‌های بین‌المللی و تهیه تسهیلات لازم از طریق معاهدات دو جانبه یا چند جانبه اقدام کنند و تا آنجا که عملیست و مایل هستند در کمیسیون دائمی مشورتي سازمان ملل مربوط بتجارت کالاهای بین‌المللی و یاسایر مجامع اقتصادی جبهه واحدی اتخاذ کنند.

۶ - علاوه بر این، کنفرانس آسیائی و آفریقائی توصیه کرد که کشورهای آسیائی و آفریقائی برای تجارت صادراتی، کالاهای متنوع عرضه کنند و در حدود امکانات اقتصادی مواد خام بعمل آورند، بازارهای مکرره تجارتي باید توسعه یافته و مبادله نمایندگان تجارتي و بازرگانان مورد تشویق قرار گیرد؛ مبادله اطلاعات و نمونه‌های تجارتي باید بمنظور توسعه روابط تجارتي در این منطقه تشویق

شود؛ و تسهیلات معمولی برای ترانزیت تجارتي از کشورهای که سد راه هستند فراهم گردد.

۷ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی راجع بکشتیرانی توجه خاص مبذول داشت و باین مسأله

که شرکت های کشتیرانی گاه بگاه در نرخ کرایه حمل کالاها بضرر کشورهای شرکت کننده در کنفرانس تجدید نظر میکنند توجه نمود و توصیه کرد که نسبت باین موضوع مطالعه شود و از این پس همکاری دسته جمعی در مقابل رفتار این شرکتها بعمل آید تا روش عاقلانه تری درپیش گیرند. همچنین پیشنهاد شد که مطالعه ای درباره نرخ ترانزیت کالاها توسط راه آهن بعمل آید.

۸ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی موافقت کرد که نسبت بتأسیس بانکهای ملی و منطقه ای

و شرکتهای بیمه تشویق بعمل آید .

۹ - بزعم کنفرانس آسیائی و آفریقائی مبادله اطلاعات در مورد مسائل مربوط به نفت، مثلاً تقسیم

پرداخت منافع و عوارض آنها ممکنست احتمالاً در اتخاذ سیاست مشترك مفید باشد.

۱۰ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی اهمیت خاص توسعه استفاده از نیروی اتم را جهت مقاصد

صلح طلبانه برای کشورهای آسیائی و آفریقائی تأکید کرد.

کنفرانس ابتکار دول بزرگ را در ارسال پیشنهادات و اطلاعات مربوط بانرژی اتم برای مقاصد صلح جویانه استقبال کرد و توصیه نمود که يك مؤسسه بین المللی نیروی اتم توسط مقامات اجرائیه کشورهای آسیائی و آفریقائی بزودی تأسیس شود و بدول آسیائی و آفریقائی توصیه کرد که از تسهیلاتی که دول دیگر قائل میشوند منجمله تربیت متخصصین ، در مقاصد صلح جویانه استعمال نیروی اتم بنحو اکمل استفاده کنند .

۱۱ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی موافقت کرد که افسران رابطی در کشورهای شرکت

کننده تعیین گردند تا از طرف حکومت های متبوع خود مأمور مبادله اطلاعات و عقاید مربوط بمنافع متقابل خودشان باشند .

کنفرانس همچنین توصیه کرد که از سازمان های بین المللی موجود حداکثر استفاده بعمل آید و ضمناً آن دسته از کشورهای شرکت کننده که عضو این سازمانها نبوده اند ولی دارای شرایط لازمه هستند برای عضویت خود مساعی لازم را بعمل آورند.

۱۲ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی توصیه کرد که دول شرکت کننده در این کنفرانس قبل از قبول عضویت در تشکیلات بین المللی تا آنجا که ممکنست منافع متقابل اقتصادی یکدیگر را در نظر داشته و باهم مشورت کنند. بدیهیست که این مشورت نباید بمنظور تشکیل بلوک منطقه‌ای باشد.

ب - تشریح ماسعی فرهنگی

۱ - کنفرانس معتقد بود که توسعه همکاری دول در زمینه فرهنگی یکی از مهمترین وسایل تفاهم بین المللی است. آسیا و آفریقا مهد ادیان و تمدنهای بزرگی بوده و ضمن اینکه در طول زمان باین گنجینه خود افزوده اند بسایر فرهنگها و تمدنها نیز الهام بخشیده اند. بنابراین فرهنگ آسیا و آفریقا بر پایه های معنوی و جهانی بنیان گذاری شده است. متأسفانه تماس فرهنگی بین کشورهای آسیائی و آفریقائی در قرون گذشته قطع شده بود. مردم آسیا و آفریقا اکنون تحت تأثیر تمایلات صمیمانه و خویشاوندی خود روح تازه یافته و بر آن شده اند که تماسهای فرهنگی گذشته خود را تجدید کنند و روابط تازه ای در دنیای جدید برقرار سازند. کلیه دول شرکت کننده در این کنفرانس تصمیم خود را بمنظور سعی در همکاری نزدیکتری در زمینه فرهنگی تأیید میکنند.

۲ - کنفرانس این حقیقت را خاطر نشان ساخت که وجود استعمار در خیلی از قسمت های آسیا و آفریقا، بهر شکلی که هست، نه فقط باعث جلوگیری همکاری فرهنگی میشود بلکه مانع رشد فرهنگهای ملی مردم نیز هست. بعضی از دول استعماری منکر حقوق اولیه مردم در امور تربیتی و فرهنگی شده و بدین ترتیب از رشد شخصیت آنها جلوگیری میکنند و علاوه بر این مانع استقرار روابط فرهنگی آنها با سایر مردم آسیائی و آفریقائی میشوند. این نکته خصوصاً در مورد تونس، الجزایر و مراکش صادقست چه در آنجا حق اولیه مردم که مربوط به آموختن زبان و فرهنگ ملی است از ایشان سلب شده است. نظیر همین تضيیقات در بعضی قسمتهای قاره آفریقا علیه مردم آفریقائی و غیر سفید پوست بکار رفته است. کنفرانس معتقد است که اینگونه سیاستها که با حقوق اولیه بشر مابینت دارد از ترقیات فرهنگی در این منطقه جلوگیری میکنند و همچنین همکاری فرهنگی را در زمینه وسیعتر بین المللی غیر ممکن میسازد. کنفرانس این انکار حقوق اولیه را در مسائل تربیتی و فرهنگی که در بعضی قسمتهای آسیا و آفریقا موجود است بهر نحو که موجب تضيیقات فرهنگی شود محکوم میسازد. کنفرانس خصوصاً تبعیضات نژادی را که بعنوان وسیله ای برای تضيیقات فرهنگی بکار میرود

محکوم میسازد .

۳- این موضوع که کنفرانس ترقی و پیشرفت همکاری فرهنگی را بین ملل آسیائی و آفریقائی منظور خود قرار داده است بهیچوجه ناشی از احساسات و مقاصد انحصاری نسبت بسایر اجتماعات ملل و دیگر تمدنها و فرهنگها یارقات با آنها نیست. این کنفرانس بنا بر سنن دیرین بلند نظری و احترام عقاید دیگران و همچنین جهانی بودن خانواده بشری معتقد است که همکاری فرهنگی آسیائی و آفریقائی باید در زمینه وسیعتر همکاری همه مردم دنیا ترقی داده شود. بموازات توسعه همکاری فرهنگی آسیائی و آفریقائی، کشورهای آسیا و آفریقا آرزو دارند که تماسهای فرهنگی خود را با سایر ممالک توسعه دهند. این امر موجب پیشرفت فرهنگ آنها شده و همچنین به پیشرفت صلح جهانی و تفاهم بین المللی کمک میکند.

۴- بسیاری از کشورهای آسیائی و آفریقائی هستند که هنوز قادر بتوسعه مؤسسات فرهنگی، علمی و فنی خود نشده اند.

کنفرانس بکشورهای آسیائی و آفریقائی که از این جهات در موقعیت بهتری قرار دارند توصیه کرد که برای قبول شاگردان و کارآموزان این قبیل کشورها در مؤسسات خودشان تسهیلاتی فراهم کنند. این تسهیلات همچنین باید شامل آندسته از افراد آسیائی و آفریقائی شود که در آفریقا ساکن اند و در حال حاضر از حق تحصیل در مدارس عالییه محروم میباشند.

۵- کنفرانس عقیده داشت که توسعه همکاری فرهنگی بین کشورهای آسیائی و آفریقائی باید بر اساس ذیل متکی باشد:

الف: کسب اطلاعات درباره یکدیگر.

ب: تبادل مشترك فرهنگی.

ج: تبادل اطلاعات.

۶- بنظر کنفرانس در مرحله کنونی، بهترین نتایج در زمینه همکاری فرهنگی از این راه بدست میآید که کشورها هر يك بنا بمصالح خود و هر کجا که چنین عملی مقدور و امکان پذیر باشد، اقدامات لازم را خود معمول دارند و جهت اجرای این توصیه ها بانعقاد قرار داد های دو جانبه مبادرت ورزند .

ج - حقوق بشر و حق تعیین سرنوشت

۱ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی پشتیبانی کامل خود را از اصول اساسی حقوق بشر بطوری که در منشور ملل متحد ذکر گردیده است اعلام داشت و اعلامیه جهانی حقوق بشر را بعنوان يك مقیاس مشترك ترقی و آرمان همگانی برای تمام اقوام (۱) و ملل جهان مورد توجه قرار داد. کنفرانس پشتیبانی کامل خود را از اصل حق تعیین سرنوشت (Self-determinaton) بشکلی که در منشور ملل متحد تصریح شده است اعلام داشت و قطعنامه‌های ملل متحد درباره حق ملل و اقوام جهان بر تعیین سرنوشت خود را که شرط مقدماتی استفاده کامل از حقوق اساسی بشر است، مورد توجه قرار داد.

۲ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی نسبت به رویه و سیاستهای تبعیض نژادی که اساس روابط دولتی و انسانی را در مناطق وسیعی از آفریقا و سایر نقاط جهان تشکیل میدهد اظهار تأسف نمود. این قبیل رفتار نه تنها نقض صریح حقوق بشر است بلکه انکار ارزش های اساسی تمدن و مقام انسانی نیز می باشد.

نسبت به روش شجاعانه کسانی که قربانی تبعیض نژادی هستند و مخصوصاً ملل آفریقائی و هندی و پاکستانی الاصل مقیم آفریقای جنوبی، کنفرانس طرفداری و همدردی و پشتیبانی باحرارت خود را ابراز داشت؛ اراده راسخ ملل آسیائی و آفریقائی را برای ریشه کن ساختن هر گونه آثار تبعیض نژادی که ممکن است در کشور آنها باقی باشد از نو تأیید نمود؛ و قول داد که نفوذ اخلاقی کامل خود را بکاربرد تا دیگر کسی در راه مبارزه بخاطر ریشه کن ساختن سیاستهای تبعیض نژادی قربانی نگردد.

د - مسائل اقوام غیر مستقل

۱ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی مسائل اقوام غیر مستقل و استعمار و مضار ناشی از انقیاد قوما و استثمار آنها از طرف خارجیان و تسلط اجنبی را مورد بحث قرار داد. کنفرانس در مسائل زیر توافق نظر حاصل کرد:

الف - اعلام داشت که استعمار در تمام مظاهر گوناگون خود آفتی است که باید بسرعت بدان خاتمه داد؛

(۱) در این ترجمه کلمه قوم بجای (People) و ملت بجای (nation) بکاررفته است .

ب - تأکید کرد که انقیاد قومها بوسیله استثمار و تسلط و تحکم اجنبی، انکار حقوق اساسی بشر است و بامشور ملل متحد مغایرت دارد و مانعی در راه تأمین و تحکیم صلح جهانی و همکاری بین‌المللی است؛

ج - پشتیبانی خود را از امر آزادی و استقلال اینگونه اقوام و ملل اعلام داشت؛

د - کشورهای ذینفع را دعوت نمود که آزادی و استقلال آنها را تأمین سازند.

۲ - نظر بوضع نامعلوم آفریقای شمالی و مخالفت مداومیکه با حق مردم آن سرزمین بر تعیین سرنوشت خود میشود، کنفرانس آسیائی و آفریقائی پشتیبانی خود را از حقوق مردم الجزیره و مراکش و تونس در تعیین سرنوشت و استقلال خود اعلام داشت و مصرانه دولت فرانسه را دعوت نمود که این مسئله را بدون تأخیر بطرق مسالمت‌آمیز حل کند.

ه - مسائل دیگر

۱ - باتوجه بشننج موجود در خاورمیانه که ناشی از وضع فلسطین است و نظر بخطر که تشنج مزبور برای صلح جهانی دارد، کنفرانس آسیائی و آفریقائی پشتیبانی خود را از حقوق خلق عرب در فلسطین اعلام داشت و اجرای قطعنامه‌های ملل متحد را درباره فلسطین و همچنین حل مسالمت‌آمیز مسئله فلسطین را خواستار گردید.

۲ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی، در تأیید روش آشکار خود راجع بریشه کن ساختن استعمار، رویه اندونزی را درباره **ایرینان غربی** براساس موافقتنامه‌های مربوطه بین اندونزی و هلند مورد تأیید قرارداد.

کنفرانس آسیائی و آفریقائی مصرانه دولت هلند را دعوت کرد که مذاکرات را از نو و هرچه زودتر آغاز کنند و تعهداتی را که بموجب قراردادهای مذکور بعهده گرفته بودند مجری سازند؛ و اظهار امیدواری بسیار کرد که سازمان ملل متحد طرفین را در پیدا کردن راه حل مسالمت‌آمیزی برای دعوی خود یاری کنند.

۳ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی رویه کشور یمن را در مسئله **عدن** و مناطق جنوب یمن که بعنوان تحت‌الحمایه شناخته شده مورد پشتیبانی قرارداد و طرفین را مصرانه دعوت کرد که دعوی خود را بطور مسالمت‌آمیز حل کنند.

و - تأمین و تحکیم صلح جهانی و تشریک مساعی

۱ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی باملاحظه این امر که هنوز تعدادی از دولتها بعضویت سازمان ملل متحد پذیرفته نشده اند، متوجه گردید که جهت تشریک مساعی واقعی در راه تأمین صلح جهانی، لازم است که عضویت در سازمان ملل متحد جنبه همگانی داشته باشد و شورای امنیت را دعوت کرد که عضویت کلیه کشورهای را که بنا به مفاد منشور واجد شرایط لازمند مورد پشتیبانی قرار دهد. ازین لحاظ بعقیده کنفرانس آسیائی و آفریقائی، در میان کشورهاییکه در کنفرانس شرکت نمودند کامبوج، سیلان، ژاپن، اردن، لیبیا، نیال و کشور واحد ویتنام صلاحیت لازم را دارا میباشند. کنفرانس تصور میکند که نمایندگی کشورهای منطقه آسیائی و آفریقائی در شورای امنیت، بنا بر اصول منصفانه تقسیم جغرافیائی غیرمکفی و نامتناسب است. کنفرانس بر این عقیده بود که از لحاظ تقسیم کرسیهای غیردائمی شوری، کشورهای آسیائی و آفریقائی که در نتیجه موافقت لندن در سال ۱۹۴۶ از عضویت محروم شده اند باید قادر باشند که در شورای امنیت انجام وظیفه نمایند تا از اینراه سهم بیشتری در حفظ صلح بین المللی و امنیت جهانی ایفا کنند.

۲ - کنفرانس آسیائی و آفریقائی بادر نظر گرفتن وضع خطرناک تشنجات موجود بین المللی توجه تمام ملل را بعواقب هولناک جنگ جهانی ممکن الوقوع دیگری که در صورت استعمال انواع سلاحهای تخریبی منجمله اسلحه اتمی و ایدرژنی نسل بشر را در معرض تهدید قرار خواهد داد، جلب مینماید.

کنفرانس معتقد بود که برای حفظ بشریت و تمدن جهانی از وحشت و خطر انهدام دسته جمعی ضرورت مطلق دارد که خلع سلاح عمومی عملی شود و تولید و آزمایش و استعمال اسلحه اتمی و ایدرژنی تحریم گردد. کنفرانس متوجه گشت که ملل آسیا و آفریقا که در اینجا دور یکدیگر گرد آمده اند نسبت به بشریت و تمدن وظیفه دارند که حمایت خود را از اصول خلع سلاح و تحریم آن سلاحها اعلام دارند و از ملل مربوطه وافکار جهانی خواستار شوند که خلع سلاح و تحریم مزبور را عملی سازند.

کنفرانس متوجه گردید که نظارت بین المللی مؤثر باید برقرار و حفظ گردد تا خلع سلاح و تحریم سلاح اتمی جنبه عمل بخود گیرد و مساعی سریع و راسخ در این باره مبنول گردد.

تا موقعیکه منع و تحریم کامل تولید اسلحه اتمی و ایدرژنی عملی نشده است، کنفرانس تمام دول معظم را دعوت میکنند که برای تعلیق آزمایشهای اتمی موافقت حاصل کنند.

کنفرانس اعلام داشت که خلع سلاح عمومی برای حفظ صلح ضرورت مطلق دارد و از سازمان ملل متحد تقاضا کرد که مساعی خود را در این راه ادامه دهد و از همگی دعوت نمود که جهت تنظیم، تحدید، نظارت و تقلیل کلیه قوای مسلح و تسلیحات منجمله تحریم تولید، آزمایش و استعمال تمامی اسلحه تخریب دسته جمعی و همچنین برای برقراری یک نظارت بین المللی مؤثر در این راه سرعت اقدامات لازم را معمول دارند.

ز - اعلامیه در باره تحکیم صلح جهانی و تشریک مساعی

کنفرانس آسیائی و آفریقائی مسئله صلح جهانی و تشریک مساعی را با توجه و نگرانی مورد مطالعه قرارداد و باوضع کنونی تشنج بین المللی که خطر بروز یک جنگ جهانی اتمی را در بر دارد بادیده پراضطراب نظر انداخت. در این زمینه، تمامی دولتها باید مخصوصاً از راه سازمان ملل متحد تشریک مساعی کنند تا تقلیل تسلیحات و از بین بردن اسلحه اتمی را تحت نظارت مؤثر بین المللی عملی سازند. با تعقیب چنین روشی میتوان صلح بین المللی را حفظ کرد و استوار ساخت و نیروی اتمی را منحصرأ در راه مقاصد صلح آمیز بکاربرد. ضمناً از همان راه میتوان مخصوصاً حوائج آسیا و آفریقا را نسبت بآنچه که برای ترقی اجتماعی و بالابردن سطح زندگی مردم این دو قاره در شرایط آزادی بیشتر لازم است تأمین کرد.

آزادی و صلح لازم و ملزومند. تمامی اقوام جهان باید از حق تعیین سرنوشت خود برخوردار گردند، و آزادی و استقلال باید با حداقل تأخیر، باقوامی که هنوز تابع دیگرانند اعطاء گردد. بطور قطع، تمام ملل باید حق داشته باشند که تشکیلات سیاسی و اقتصادی خود و طرز زندگی خویش را آزادانه و با مطابقت با هدف و اصول منشور ملل متحد، خود انتخاب کنند.

فارغ از سوءظن و ترس و با اعتماد و حسن نیت بهم، ملتها باید نسبت بیکدیگر و عقاید مخالف هر یک حس گذشت داشته باشند و باهم باصاح و صفا بشکل همسایگان خوب زندگی کنند و تشریک مساعی دوستانه را بین خود برپایه اصول زیر رواج و توسعه دهند:

۱ - احترام حقوق اساسی بشر و مقاصد و اصول منشور ملل متحد.

- ۲ - احترام حاکمیت و تمامیت ارضی بین ملل.
- ۳ - شناسایی برابری تمام نژادها و مساوات همه ملل از کوچک و بزرگ .
- ۴ - خودداری از مداخله در امور داخلی سایر کشورها.
- ۵ - احترام حق هرملتی در دفاع از خود بطور فردی یا دسته جمعی طبق منشور ملل متحد.
- ۶ - الف) خودداری از توسل بموافقت های دسته جمعی دفاعی که منافع خاص یکی از دول معظم را تأمین مینماید .
- ب) امتناع هر کشوری از اعمال فشار بر کشورهای دیگر .
- ۷ - خودداری از اعمال یا تهدیدهای تعرض آمیز یا استعمال نیرو علیه تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی سایر کشورها.
- ۸ - حل تمام دعاوی بین المللی از طرق مسالمت آمیز، منجمله مذاکرات، سازش، حکمیت یا قرار قضائی و نیز هر نوع وسیله مسالمت آمیز دیگری که طرفین دعوا خود آنرا طبق منشور ملل متحد انتخاب کرده باشند .
- ۹ - تشویق منافع متقابل و تشریک مساعی.
- ۱۰ - احترام نسبت بعدالت و تعهدات بین المللی.
- کنفرانس آسیائی و آفریقائی عقیده و ایمان خود را بدین امر اعلام میدارد که تشریک مساعی دوستانه بنا بر اصول فوق، سهم مؤثری در حفظ و تحکیم صلح بین المللی و امنیت دسته جمعی خواهد داشت و تشریک مساعی و همکاری در امور اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی عمران و رفاه عمومی را تأمین خواهد کرد .
- کنفرانس آسیائی و آفریقائی توصیه کرد که پنج کشور پایه گذار موضوع ترتیب انعقاد جلسه بعدی کنفرانس را بامشورت با سایر کشورهای عضو مورد توجه قرار دهند. (۱)

باندونک - ۱۳ اردیبهشت ۱۳۳۴

(۱) اعلامیه مزبور باتفاق آراء کلیه نمایندگان کشورهای آسیائی و آفریقائی شرکت کننده در کنفرانس بتصویب رسید .

موافقت نامه

راجع بحل مسائل مرزی و مالی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی

اعلیحضرت همایون شاهنشاه ایران و هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی باتمایل بیسبب و تحکیم مناسبات حسنه همجواری موجود بین دو کشور و نظر باینکه مایلند مسائل مرزی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و همچنین دعاوی متقابل مالی مربوط بدوره دومین جنگ جهانی را حل و فصل نمایند،
باین منظور تصمیم بانعقاد این موافقت نامه گرفتند و نمایندگان مختار خود را بقرار زیر تعیین کردند:

اعلیحضرت شاهنشاه ایران: جناب آقای حمیدسیاح، سفیر کبیر.

هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی: آناتولی یوسفوویچ لاورنتیف، سفیر کبیر و نماینده مختار اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در ایران.
نامبردگان پس از مبادله اعتبارنامه‌های خود که آنها را موافق قاعده و کاملاً صحیح یافتند نسبت بمراتب زیر موافقت حاصل نمودند:

ماده ۱

طرفین معظمین متعهدین که با اشتیاق مایلند اختلافات راجع بموضوع عبور خط مرز دولتی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در بعضی نواحی و بدین ترتیب مسئله مرزی را بطور کلی براساس رعایت منافع طرفین حل کنند موافقت نمودند که در نواحی **مغان - دیمان - یدی اولر - سرخس** و همچنین در ناحیه **اترک** از تپه **سنگرتپه** (صغیر تپه) در امتداد خط مرز تا دریای خزر خط جدید مرز دولتی برقرار میگردد. عبور خط مرز جدید در نواحی مذکوره در فوق در ماده ۲ این موافقتنامه تشریح شده است.

طرفین معظمین متعهدین تسأید مینمایند که خط مرز بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در تمام بقیه طول آن بدون تغییر باقی میماند. ضمناً ناحیه مرزی واقع در ساحل راست رود **ارس** مقابل دژ سابق **عباس آباد** و همچنین قریه **حصار** باقطعه زمین آن در حدود خاک ایران میماند. قریه **فیروزه** و زمینهای اطراف آن در حدود خاک اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی باقی میماند. بنا بمراتب مذکوره در فوق طرفین معظمین متعهدین اعلام میدارند که از این ببعده کلیه مسائل مربوط بعبور خط مرز دولتی در تمام طول آن بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی حل و

فصل شده است و طرفین نسبت بیکدیگر ادعای ارضی ندارند.

ماده ۲

بنا بر ماده ۱ این موافقت نامه خط مرز دولتی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
باین ترتیب عبور مینماید:

الف - ناحیه مرز ماوراء قفقاز (باختری)

خط مرز دولتی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی از محل تلاقی مرزهای دولتی ایران و اتحاد
جماهیر شوروی سوسیالیستی و جمهوری ترکیه در نقطه التقای رود ارس با رود قره سوی سفلی
تا نقطه ای که در وسط مجرای رود ارس در طرف شمال باختری آبادی تازه کند (۱) ایران میباشد
و تقریباً در ۲۵ کیلومتری جنوب خاوری مرکز آبادی شوروی آشاقا - قره گووندلی (۲) و در
۳۶ کیلومتری شمال شمال خاوری مرکز آبادی قمیشلی (۳) ایران واقع است بنحوی از مجرای
رود ارس میگذرد که در سند تشریح مرز بین ایران و روسیه که بوسیله کمیسیون دولتی در ۱۸
ژانویه ۱۸۲۹ در بهراملو امضاء شده توصیف شده با این استثناء که قطعه زمین مرزی در ساحل
راست رود ارس برابر دژ سابق عباس آباد در حدود خاک ایران باقی مانده و خط مرز برابر دژ نامبرده
در امتداد مجرای رود ارس میگذرد.

خط مرز از نقطه نامبرده در رود ارس متمایل بخاور گردیده و در امتداد خط مرز کنونی گذشته
تا نقطه ای که تقریباً در ۵ کیلومتری شمال خاوری مرکز آبادی قمیشلی ایران و در ۴ کیلومتری
جنوب خاوری حومه جنوبی آبادی حاجی بابالی شوروی است امتداد دارد.

از اینجا خط مرزی کنونی را ترك نموده و تقریباً ۰ کیلومتر بخط مستقیم بطرف جنوب خاور
خاوری امتداد یافته و بنقطه ای که تقریباً در ۷۰ کیلومتری شمال خاور خاوری مرکز آبادی ایرانی
قمیشلی و در ۳۶ کیلومتری جنوب خاوری مرکز آبادی بی نام شوروی و در ۲۰ کیلومتری شمال
خاوری نقطه مثلثاتی دارای علامت ۲۷۲ واقع شده میرسد.

خط مرز از این پس بخط مستقیم بطرف جنوب خاوری گذشته و بنقطه ای که تقریباً در ۵ کیلو
متری جنوب خاوری تپه شهر یار و در ۱ کیلومتری جنوبی نقطه مثلثاتی دارای علامت ۶۸۸ و در
۴ کیلومتری شمال شمال باختری گورستان آبادی ایرانی بیله سوار ایران (طالش میکائیلو) (۴)
واقع شده میرسد.

سپس خط مرز بخط مستقیم بسمت جنوب خاوری امتداد یافته و نقطه ای که در خط مرز کنونی در
حومه شمال خاوری آبادی ایران بیله سوار ایران (طالش میکائیلو) تقریباً در ۱ کیلو متری
شمال خاور خاوری گورستان آبادی ایرانی بیله سوار ایران (طالش میکائیلو) و در ۵ کیلو-
متری خاوری نقطه مثلثاتی بعلامت ۶۸۸ واقع میباشد میرسد.

از اینجا خط مرز بطرف جنوب متمایل گشته و از روی خط مرز کنونی بنقطه ای که در وسط

۱_ Tazé Knda 2_ Achagha Karaguvandli 3_ Ghamischli 4_ Talisch Mikeilou

رودخانه **بلهارچای** (۱) (**بلهارود**) بنحوی میرسد که آبادی **بیله سوار** (شوروی) را در حدود خاک اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و **بیله سوار ایران** (**طالش میکائیلو**) را در حدود خاک ایران باقی میگذارد.

(خط جدید مرزی در ناحیه **مغان** از رود **ارس** تا رود **بلهارچای** در نقشه پیوست به مقیاس يك صدهزارم ترسیم شده است) (پیوست شماره ۱)

از نقطه واقع در وسط رود **بلهارچای** تا **صخره سیقناق** (۲) که تقریباً در ۱۰ کیلومتری جنوب باختری قله **کوه چگگیر** (**جگویرا**) (۳) و در ۵ کیلومتری شمال باختری مرکز آبادی شوروی **دیمان** واقع است. خط مرز بنحوی که در سند تشریح مرز بین ایران و روسیه که بوسیله کمیسرهای دولتین در ۱۸ ژانویه ۱۸۲۹ در **بهراملو** بامضاء رسیده توصیف شده است میگذرد.

از **صخره سیقناق** خط جدید مرز شروع میشود که تقریباً بخط مستقیم تا قله ارتفاع دارای علامت ۱۶۱۹۲ است و تقریباً در ۶۰ متری جنوب خاوری **کوه قر اول داش** (**قر اول تاش**) و در ۱۰ کیلومتری شمال مرکز آبادی ایرانی **قانلی بلاغ** (۴) واقع میباشد امتداد می یابد.

(خط جدید مرز در ناحیه **دیمان** از **صخره سیقناق** تا قله ارتفاع بعلامت ۱۶۱۹۲ در نقشه پیوست بمقیاس يك صدهزارم ترسیم شده است) (پیوست شماره ۲)

از قله ارتفاع بعلامت ۱۶۱۹۲ تا دریای **خزر** خط مرز بنحویکه در سند تشریح مرز بین ایران و روسیه که بوسیله کمیسرهای دولتین در ۱۸ ژانویه ۱۸۲۹ در **بهراملو** بامضاء رسیده توصیف شده است میباشد با این استثناء که قطعه زمین شوروی موسوم به **یدی اولر** (۵) بتصرف ایران واگذار و خط مرز در این ناحیه از مجرای آبی کنونی رود **آستارچای** میگذرد.

(خط جدید مرز در ناحیه **یدی اولر** در نقشه پیوست بمقیاس يك صدهزارم ترسیم شده است) (پیوست شماره ۳)

ب - ناحیه مرز ماوراء خزر (خاوری)

خط مرز بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از محل تلاقی مرزهای دولتی ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و افغانستان تا نقطه واقع در وسط انشعاب باختری رود **تجن** (**هر رود**) تقریباً در ۲۷ کیلومتری شمال خاوری مسجد **اولی بابا** و در ۸ کیلومتری شمال باختری مرکز آبادی **سرخس** شوروی در وسط عمیق ترین مجرای رود **تجن** بنحویکه این مرز در پروتکل شماره ۳ مورخ ۱۹ ژوئن ۱۸۹۴ راجع به تعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه **ازذوالفقار تا خملی تپه** تعیین گردیده و بطوریکه این مرز در نقشه پیوست پروتکل مزبور ترسیم شده است میگذرد.

از نقطه مذکور در فوق بر روی رود **تجن** خط مرز جدید شروع میشود که از وسط عمیق ترین مجرای رود **تجن** تا نقطه ای که در وسط رود **تجن** تقریباً در ۳۴ کیلومتری خاوری **خملی تپه** (**تپه خملی**) (۱) و در ۱۴ کیلومتری شمال باختری خاوری **تپه قسی** واقع گردیده امتداد می یابد.

از اینجا خط مرز بطرف باختر متمایل گشته و پس از طی بخط مستقیم تقریباً در ۳۴ کیلومتر بقله **خملی تپه** (**تپه خملی**) میرسد خط مرز جدید در اینجا خاتمه می یابد.

(خط مرز جدید در ناحیه **سرخس** در نقشه پیوست بمقیاس يك صدهزارم ترسیم شده است)

۱—Eddi Euler ۲—Bolhartnai ۳—Sighnagh ۴—Djogueir-(Djekoira) ۵—Ghanlibolagh

(پیوست شماره ۴)

از **خملی تپه** (تپه خملی) تا استوانه مرزی شماره ۱۰ که مکان آن بوسیله پروتکل راجع بخط مرز بین ایران و روسیه در سمت خاور از دریای خزر در فاصله از خرابه قلعه **بابادورمز** (۲) تا **خلیج حسنقلی** که در تاریخ ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ در عشق آباد بامضاء رسیده مشخص گردیده و در روی کوه **زیراکو** (زیره کوه) تقریباً در ۲۳ کیلومتری جنوب باختری چشمه **بابادورمز** قرار دارد خط مرز به نحوی میگذرد که در پروتکل شماره ۵ راجع بتعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه **خملی تپه** (تپه خملی) تا **بابادورمز** در ۸ نوامبر ۱۸۹۴ در عشق آباد بامضاء رسیده تشریح گردید و بطوریکه این مرز در نقشه پیوست پروتکل مزبور ترسیم شده **آبادی حصار** (حصار قلعه) باقطعه زمین آنرا در حدود خاک ایران باقی میگذارد.

بعد از استوانه مرزی شماره ۱ مذکور در فوق تا استوانه مرزی شماره ۳۱ واقع در نزدیکی **گدوک بیر** (۳) که در پروتکل مورخ ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ تعیین گردیده و خط مرز در این ناحیه به نحوی میگذرد که نسبت بآن در پروتکل مورخ ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ راجع بخط مرز بین ایران و روسیه در سمت خاور بحر خزر در فاصله از خرابه قلعه **بابادورمز** تا **خلیج حسنقلی** تشریح شده و این مرز در این ناحیه بطوری است که در نقشه پیوست بآن پروتکل ترسیم گردیده است.

از استوانه مرزی شماره ۳۱ واقع در **گدوک بیر** تا استوانه مرزی شماره ۴۱ واقع در قله کوه **کناره** (کنارا) که بموجب پروتکل مورخ ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ تعیین گردیده خط مرز قریه **فیروزه** و اراضی اطراف آنرا در حدود خاک اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی باقی گذارده و بنحوی که در پروتکل شماره ۶ راجع بتعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه از **گدوک بیر** تا کوه **کناره** بتاريخ ۹ نوامبر ۱۸۹۴ تشریح شده و بطوریکه مرز مزبور در نقشه پیوست بآن پروتکل ترسیم گردیده است میگذرد.

از استوانه مرزی شماره ۴۱ که در قله کوه **کناره** نصب گردیده تا **گدار گودری** واقع بر روی رود **اقرک** خط مرز در این ناحیه بنحویکه در باره آن در پروتکل راجع بخط مرز بین ایران و روسیه مورخ ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ تشریح گردیده و بطوریکه این خط مرز در این ناحیه در نقشه پیوست بپروتکل نامبرده ترسیم گردیده است میگذرد.

از **گدار گودری** (۴) تا نقطه واقع در روی خط مرز کنونی تقریباً در ۳۰۰ متری باختری نقطه مثلثاتی بعلامت ۶۲ روی تپه **سنگر تپه** (صغیر تپه) خط مرز بنحویکه در پروتکل راجع بخط مرز بین ایران و ایالت ماوراءخزر از **گدار گودری** تا دریای خزر بتاريخ ۶ مارس ۱۸۸۶ تشریح و بطوریکه مرز مزبور از **گدار گودری** تا تپه **سنگر تپه** (صغیر تپه) در نقشه پیوست به پروتکل مزبور ترسیم گردیده است میگذرد.

سپس از نقطه واقع در خط مرز فعلی تقریباً در ۳۰۰ متری باختری نقطه مثلثاتی دارای علامت ۶۲ که روی تپه **سنگر تپه** (صغیر تپه) واقع شده خط مرز جدید شروع میشود که بخط مستقیم تا نقطه ای که تقریباً در ۲۲ کیلومتری جنوب پاسگاه صید شماره ۱ شوروی و در ۲۲ کیلومتری شمال باختری مانداب **فت لیچه** ایران و در ۲۲ کیلومتری جنوب باختر باختری مرکز آبادی **حاجیاب** شوروی است یعنی تا نقطه ای که خط مرز فعلی بساحل دریای خزر میرسد امتداد مییابد.

(خط جدید مرز در قسمت باختری ناحیه اترک از تپه سنگرتپه (صغیر تپه) تادریای خزر بر روی نقشه پیوست بمقیاس يك صدهزارم ترسیم شده است) (پیوست شماره ۵)

ماده ۳

طرفین معظمین متعاهدین موافقت نمودند که بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی تعیین حدود و تجدید تعیین حدود مرز بعمل خواهد آمد. باین منظور در موعدیکه سه ماه دیرتر از آغاز اعتبارقانونی این موافقتنامه نباشد کمیسیون مختلط ایران و شوروی برای تعیین حدود و تجدید تعیین حدود در سراسر خط مرز تشکیل و شروع بکار نماید ضمن تعیین حدود مرزی که در نواحی مغان و دیمان و یدی اولر و اترک و سرخس که جدیداً تعیین گردیده و در ضمن تجدید تعیین حدود تمام بقیه قسمت مرز بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی کمیسیون مختلط ایران و شوروی این موافقتنامه را ملاک عمل قرار خواهد داد.

کمیسیون مختلط ایران و شوروی از موقع تشکیل باید تعیین حدود و تجدید تعیین حدود مرز ایران و شوروی را در تمام طول آن در مدت یکسال و نیم خاتمه بدهد.

ماده ۴

طرفین معظمین متعاهدین موافقت نمودند که تمام دعاوی متقابل مالی مربوط بزمان جنک دوم جهانی را بانضمام دعاوی ناشیه از موافقتنامه بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مورخ ۸ مارس ۱۹۴۳ راجع پرداختها بطور قطعی بترتیب زیر حل و فصل نمایند :

الف - بانک دولتی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در مدت دو هفته در دو قسمت از روزیکه این موافقتنامه دارای اعتبار رسمی میگردد در ایستگاه راه آهن مرزی جلفای ایران معادل ۳۰۷۰۷۰۱۹۶۶۱۱ (یازده میلیون و یکصد و نود و شش هزار و هفتاد و سه دهم) گرام طلا برای استهلاك دعاوی طرف ایران ناشیه از موافقتنامه مورخ ۲۸ مارس ۱۹۴۳ مذکور در این ماده بیانگلی ایران تحویل میدهد.

ب - طرف شوروی از آغاز اعتبارقانونی این موافقتنامه در مدت یکسال معادل ۷۰۷۶۱۹۶۱۹۰۷ (هشت میلیون و ششصد و چهل و هشت هزار و ششصد و نوزده و هفت صد) دلار امریکائی بطوریکه از موافقتنامه مورخ ۱۸ مارس ۱۹۴۳ فوق الاشعار ناشی است بوسیله تحویل کالا با ایران بیهای حدوسط جهانی و در مواعید و طبق صورت اجناسی که نسبت بآن بین وزارت بازرگانی خارجی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بوسیله نمایندگی بازرگانی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در ایران و وزارت اقتصاد ملی ایران باید موافقت بعمل آید استهلاك میکند.

ج - کلیه دعاوی متقابل مالی بین طرفین که ضمن مذاکرات سالهای ۱۹۵۱ - ۱۹۵۰ از دو طرف ابراز گردیده بوده مستهلك محسوب میشود .

طرفین اعلام میدارند که با انعقاد این موافقتنامه هیچگونه ادعای مالی مربوط بزمان جنگ دوم جهانی نسبت بیکدیگر ندارند.

ماده ۵

این موافقتنامه باید بتصویب برسد و از روز مبادله نسخ مصوبه که حتی المقدور در کمترین موعد انجام خواهد شد بموقع اجراء گذارده میشود. مبادله نسخ مصوبه در مسکو بعمل خواهد آمد. نمایندگان مختار بمنظور تصدیق مراتب فوق این موافقتنامه را امضاء و بمهر خود مهور نمودند. در تهران بتاريخ ۱۱ آذرماه ۱۳۳۳ (۲ دسامبر ۱۹۵۴) در دو نسخه هریک بزبانهای فارسی و روسی که هر دو متن دارای اعتبار یکسان میباشد تنظیم گردید.

نمایندگی اعلیحضرت شاهنشاه ایران : حمید سیاح
نمایندگی هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی:
ا. ای. لاورنتیف

پروتکل

بنا بتوافقیه که ضمن امضای موافقتنامه مورخ یازدهم آذر ماه ۱۳۳۳ (دوم دسامبر ۱۹۵۴) راجع بحل مسائل مرزی و مالی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بعمل آمده است طرفین نسبت بمراتب زیر موافقت حاصل کردند:

۱ - خط مرز در ناحیه نمین بطوریکه در سند تشریح مرز بین ایران و روسیه مورخ ۱۸ ژانویه ۱۸۲۹ تعیین شده میگردد. ضمناً جاده خاکی فعلی شوروی در پنج نقطه ای که ذیلا درج شده و در نقشه پیوست باین پروتکل مشخص گردیده در حدود خاک اتحاد شوروی باقی میماند.
نقاط مزبور عبارتند از:

نقطه شماره ۱ بطول ۱۱۰۰ متر در جنوب کوه قز یوردی (۱) واقع گردیده است. جوانب این نقطه در خط مرزی کنونی بطور تقریب یکی در ۲۵۰ متری جنوبی قله کوه قز یوردی و دیگری در ۱۳۰۰ متری جنوبی جنوب باختری قله کوه نامبرده واقع میباشد.

نقطه شماره ۲ بطول ۱۱۰۰ متر در باختر ارتفاع دارای علامت ۲۱۶۱۷ واقع است. جوانب نقطه مزبور در خط مرزی کنونی بطور تقریب یکی در ۵۲۰ متری شمال قله ارتفاع دارای علامت ۲۱۶۱۷ و دیگری در ۵۰۰ متری جنوب جنوب خاوری قله ارتفاع نامبرده واقع میباشد.

نقطه شماره ۳ بطول ۱۰۰۰ متر در جنوب باختری کوه **بالمادین** واقع است. جوانب نقطه مزبور در خط مرزی کنونی بطور تقریب یکی در ۴۵۰ متری شمال باختری قله کوه **بالمادین** و دیگری در ۴۵۰ متری جنوب خاوری قله کوه نامبرده میباشد.

نقطه شماره ۴ بطول ۱۲۶۰ متر در جنوب کوه **قزل اثر (۱)** (خز یلاس) واقع است. جوانب این نقطه در خط مرزی کنونی بطور تقریب یکی در ۷۲۰ متری جنوب باختر باختری قله کوه **قزل اثر** (خز یلاس) و دیگری در ۵۵۰ متری جنوب خاوری قله کوه نامبرده واقع شده است.

نقطه شماره ۵ بطول ۶۴۰۰ متر بین کوه **مرداسیقی (۲)** و کوه **منارک** واقع است. جوانب این نقطه در خط مرزی کنونی بطور تقریب یکی در ۸۰۰ متری شمال باختری قله کوه **مرداسیقی** و دیگری در ۱۰۰ متر شمال کوه **منارک** واقع است.

در موقع تجدید تعیین حدود مرز جاده خاکی شوروی در نقاط ۲ و ۳ و ۴ و ۵ ناحیه **نمین** بدر نظر گرفتن شرایط طبیعی حتی المقدور بطرف خط الرأس بالا برده خواهد شد. باین ترتیب تجدید تعیین حدود مرزی دولتی بعمل خواهد آمد.

اندازه گیری طول پنج نقطه مذکور در فوق در ناحیه **نمین** از روی جاده خاکی فعلی شوروی انجام یافته است.

۲ - واگذاری ناحیه **یدی اولر** متعلق باتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی که در نتیجه منحرف شدن مجرای رود **آستاراچای** جدا شده است از طرف اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بایران بمنزله استثنائی از عرف و اصول مقرر در حقوق بین الملل تلقی میگردد که طبق آن تغییر مجرای رودخانه مرزی موجب تغییر مرز دولتی نمیگردد (اگر بین طرفین در اینخصوص موافقت مخصوص وجود نداشته باشد).

۳ - مفهوم عنوان پروتکل های مذکور در ماده ۲ موافقتنامه (قسمت ب ناحیه مرزی **ماوراء خزر** «خاوری») یعنی پروتکل ۳۰ ژانویه ۱۸۸۶ در خصوص خط مرزی بین ایران و روسیه بطرف خاور از دریای خزر در فاصله از خرابه های قلمه **بابادورمز تا خلیج حسن قلی** و پروتکل مورخ ۶ مارس ۱۸۸۶ در خصوص خط مرز بین ایران و ایالت **ماوراء خزر** از **گدار گودری** تا دریای خزر پروتکل های کمیسیونهای تعیین مرز که بموجب فصل ۲ مقاله نامه مورخ ۹ دسامبر ۱۸۸۱ منعقد بین ایران و روسیه تشکیل شده میباشد.

مفهوم عنوان پروتکل ۳ مورخه ۱۹ ژوئن ۱۸۹۴ راجع به تعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه از **ذوالفقار تا خملی تپه** و پروتکل شماره ۵ مورخ ۸ نوامبر ۱۸۹۴ راجع به تعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه از **خملی تپه تا بابادورمز** و پروتکل شماره ۶ راجع به تعیین مرز بین ایران و روسیه در ناحیه از **گدوک پیر تا کوه کناره** که بتاريخ ۹ نوامبر ۱۸۹۴ تنظیم شده است، پروتکل های کمیسیونهای تعیین مرز بر طبق فصل ۴ و ۵ مقاله نامه مورخ ۲۷ مه ۱۸۹۳ منعقد بین ایران و روسیه تشکیل گردیده میباشد.

۴ - حل اختلافات مرزی در ناحیه **اثرک** را طرفین با در نظر گرفتن مرزی که پروتکل راجع بخط مرز بین ایران و ایالت **ماوراء خزر** از **گدار گودری** تا بحر خزر بتاريخ ۶ مارس ۱۸۸۶ تشریح نموده و همچنین باتوجه بمرز واقعی فعلی در ناحیه مزبور بآن ترتیب انجام داده اند که در طول مسافت

از تپه سنگر تپه (صغیر تپه) تادریای خزر خط جدید مرز تعیین میگردد که امتداد دقیق آن در ماده ۲ موافقتنامه ذکر شده و نقشه پیوست بموافقتنامه مذکور ترسیم گردیده است. حل این قضیه با در نظر گرفتن پیشنهادات اتحاد شوروی برای حل و فصل کامل مسئله مرزی بعمل آمده است. این پروتکل جزء لاینفک موافقتنامه مورخ یازدهم آذرماه ۱۳۳۳ (دوم دسامبر ۱۹۵۴) میباشد. بتاريخ یازدهم آذرماه ۱۳۳۳ (دوم دسامبر ۱۹۵۴) در شهر تهران در دو نسخه هر یک بزبانهای فارسی و روسی تنظیم که هر دو متن آن دارای اعتبار یکسان میباشد.

بنمایندگی اعلیحضرت شاهنشاه ایران : حمید سیاح
بنمایندگی هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی:
ا. ای. لاورنتیف

نامه های جناب آقای سیاح بجناب آقای لاورنتیف

تهران بتاريخ یازدهم آذرماه ۱۳۳۳

جناب آقای سفیر کبیر

افتخار دارم ضمن تأیید وصول نامه جنابعالی که بتاريخ امروز و بمضمون ذیل است:
« بنا بموافقتی که ضمن امضای موافقتنامه مورخ دوم دسامبر ۱۹۵۴ راجع به حل مسائل مرزی و مالی بین اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و ایران بعمل آمده است افتخار دارم تأیید نمایم بترتیبی که در ماده ۴ موافقتنامه مزبور در خصوص حل قطعی دعاوی متقابل مالی مربوط بزمان جنگ دوم جهانی پیش بینی شده است اتحاد شوروی در مدت یک سال از روزیکه موافقتنامه بموقع اجرا گذارده میشود مبلغ (ده) ۱۰ میلیون ریال به ایران خواهد پرداخت .

مبلغ مزبور بوسیله تحویل کالا بیهای حد وسط جهانی و در مواعید و طبق صورت اجناسی که نسبت بآن باید بین وزارت بازرگانی خارجی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در ایران و وزارت اقتصاد ملی ایران موافقت شود مستهلک خواهد شد. ضمناً برای نرخ تفریغ حساب نرخیه که در معاملات بازرگانی معمول است یعنی هر یک دلار امریکائی از قرار ۸۲ (هشتاد و دو) ریال احتساب خواهد شد. « باین وسیله حصول موافقت مذکور در فوق را تأیید مینمایم.

خواهشمندم، جناب آقای سفیر کبیر، مراتب احترامات فائقه مرا بپذیرید.

رئیس هیئت نمایندگی ایران در کمیسیون مختلط مرزی و مالی ایران و شوروی :
حمید سیاح

جناب آقای سفیر کبیر

افتخار دارم ضمن تأیید وصول نامه جنابعالی که بتاريخ امروز وبمضمون ذیل است:
« بنا بموافقتی که ضمن امضای پروتکل که جزء لاینفک موافقتنامه مورخ دوم
دسامبر ۱۹۵۴ راجع بحل مسائل مرزی و مالی بین اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و
ایران است افتخار دارم تأیید نمایم که مفهوم مراتب مندرج در ماده ۱ پروتکل مزبور که
«جاده خاکی شوروی در نقاط ۲ و ۳ و ۴ و ۵ ناحیه نمین بادر نظر گرفتن شرایط طبیعی
حتی المقدور بطرف خط الرأس بالا برده خواهد شد» نسبت بهر نقطه این ناحیه به این
ترتیب می باشد:

ضمن تجدید تعیین حدود مرز جاده فوق الاشعار در:

از ۱۰ الی ۵۰ متر	نقطه شماره ۲ در تمام طول آن
از ۱۰ الی ۱۰۰ متر	« « « ۳ « «
از ۲۵ الی ۱۰۰ متر	« « ۴ در طول ۷۶۰ متر
از ۲۵ الی ۲۰۰ متر	« « « ۵ « « ۲۹۰۰ متر
از ۱۰ الی ۱۰۰ متر	و در « ۱۳۰۰ متر

بالا برده خواهد شد.»

باین وسیله حصول موافقت مذکور در فوق را تأیید مینمایم .
خواهشمندم، جناب آقای سفیر کبیر، مراتب احترامات فائقه مرا بپذیرید .

حمید سیاح

فروردین

۱۶ آغاز زمامداری دولت جناب آقای علاء

دولت تیمسار سپهبد زاهدی که از روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ زمامدار بود مستعفی و جناب آقای حسین علاء مأمور تشکیل کابینه گردیدند .

۲۸ تشکیل کنفرانس باندونک

کنفرانس آسیائی و افریقائی باندونگ با شرکت ۲۹ دولت در ۲۸ فروردین آغاز و در ۳ اردیبهشت پایان یافت . از وزارت امور خارجه ایران جناب آقای دکتر جلال عبده ، جناب آقای محمد قوام ، آقایان علی فتوحی ، دکتر فریدون آدمیت ، دکتر مجید رهنما و دکتر امیر اصلان افشار بنمایندگی از طرف دولت در این کنفرانس شرکت کردند .

اردیبهشت

۲۲ امضاء قرارداد تعمیر و اسفالت راههای ایران

در تاریخ ۲۲ اردیبهشت بین سازمان برنامه و کمپانی جان مولم قراردادی امضاء گردید که بموجب آن کمپانی مزبور تعمیر و اسفالت شش هزار کیلومتر از راههای کشور را بعهده گرفت .

بنا بدعوت پارلمان انگلستان يك هیئت پارلمانی از ایران بریاست جناب آقای ساعد و عضویت آقایان خواجه‌نوری، حسن اکبر، اردلان، حشمتی، سنندجی و سعیدی بآن کشور مسافرت نمود.

این موافقت نامه که در تاریخ ۳۳/۹/۱۱ در تهران بامضاء نمایندگان دو کشور رسیده و در تاریخ ۳۳/۱۲/۲۹ بصره ملوکانه موشح شده بود در ۳۴/۲/۱۴ بتصویب هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی رسید. نسخ مصوبه موافقت نامه مذکور و پروتکل منضم بآن در تاریخ ۲۹ اردیبهشت بین آقایان اعتصامی کاردار موقت سفارت کبرای شاهنشاهی ایران و و. س. سیمنوف جانشین وزیر امور خارجه شوروی در مسکو با حضور اعضای سفارت ایران و نمایندگان وزارت امور خارجه شوروی مبادله گردید.

خرداد

بمنظور توسعه مبادلات تجاری و همکاری اقتصادی بین کشورهای خاور میانه و نزدیک کنفرانسی در بیروت تشکیل گردید. هیئت نمایندگی ایران بریاست آقای دکتر پور همایون مدیر عامل شرکت سهامی بیمه ایران و عضویت آقایان سپهبدی مدیر کل وزارت اقتصاد ملی، فتوحی رئیس اداره اقتصادیات وزارت امور خارجه و دکتر اهری رئیس اداره اعتبارات بانک ملی ایران از روز سوم خرداد در جلسات کنفرانس شرکت کردند.

پنج نفر روزنامه نگار آلمانی با تفاق رئیس رادیوی آلمان غربی روز ۷ خرداد تهران وارد و پس از بازدید از نقاط مختلف و مسافرت کوتاهی با صفهان روز ۱۱ خرداد ایران را ترک گفتند.

استرداد طلاهای ایران ۱۰

باستناد موافقت نامه حل اختلافات مالی و مرزی ایران و شوروی در روزهای ۱۰ و ۱۱ خرداد در حدود ۱۱ تن طلای متعلق بایران از طرف نمایندگان شوروی در جلغا تحویل نمایندگان ایران گردید .

امضاء قرارداد بازرگانی ایران و مجارستان ۱۳

این قرارداد بین جناب آقای کاشانی کفیل وزارت اقتصاد ملی بنمایندگی از طرف دولت شاهنشاهی ایران و آقای بنکه رئیس هیئت اعزامی مجارستان از طرف دولت مذکور در تهران امضاء و مبادله گردید .

افتتاح چهارمین کنگره جهانی نفت در رم ۱۵

این کنگره با شرکت نمایندگان ایران و ۵۳ کشور دیگر منجمله کشورهای اروپای شرقی برای مطالعه در جنبه‌های علمی و فنی و اقتصادی صنایع نفت تشکیل گردید

دعوت دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از اعلیحضرت همایون شاهنشاهی ۲۹

وعلیا حضرت ملکه ثریا پهلوی برای مسافرت با نکشور

در ۱۶ تیر اعلیحضرت همایون شاهنشاهی این دعوت را قبول فرمودند ولی به - موجب اعلامیه مورخ ۳۴/۷/۱۰ دربار شاهنشاهی انجام مسافرت ببعدمو کول شده است.

تیمیر

مسافرت مشت زنان ایرانی به استانبول ۲۸

در مسابقه‌ای که تیم بوکس ایران با تیم انتخابی باشگاههای استانبول انجام داد هشت بر دو برنده شد .

بازیکنان این تیم که از معروف ترین بسکتبالیستهای جهان میباشند باتفاق گروهی از هنرپیشگان هاوایی بایران آمده و مسابقات نمایشی جالبی بین افراد خود ترتیب دادند .

مرداد

مسابقات ورزشی بین المللی درورشو در ۹ مرداد آغاز گردید. تیم ملی کشتی ایران که در این مسابقات شرکت کرده بود با کسب ۳۷ امتیاز با تیم کشتی شوروی مساوی و هر دو برنده اول اعلام گردیدند . در این مسابقات سه نفر از کشتی گیران ایرانی آقایان یعقوبی ، زندی و تختی مقام قهرمانی اول جهان را در وزن خود بدست آوردند .

بنا بدعوت دولت ایران ۱۹۴ نفر از اعضاء جمعیت تسلیح اخلاقی روز ۱۰ مرداد تهران آمدند . در بین اعضاء این هیئت که از اتباع ۲۶ کشور مختلف بودند ۳۳ نفر هنرپیشه ، ۸ نفر روزنامه نویس وعده زیادی از شخصیت های بزرگ وجود داشت . این عده مدت پنج روز میهمان دولت بودند و پس از ملاقات با شخصیت های مختلف وانجام نمایش معروف « جزیره ناپدیدشونده » ایران را ترك گفتند .

۱۴ مرداد سال ۳۴ مصادف با پنجاهمین سال انقلاب مشروطیت ایران بود و جشن این سال با شکوه خاصی برگزار گردید. بعلاوه برای اولین بار نمایندگان از پارلمانهای کشور های اسلامی بنا بدعوت مجلس شورای ملی ایران در این جشن شرکت کردند .

از طرف دولت شاهنشاهی ایران هیئتی بریاست جناب آقای نصرالله انتظام در جلسات دهمین دوره مجمع عمومی شرکت نمود. اعضاء اصلی هیئت جناب آقای دکتر جلال عبده و آقایان عباسقلی اردلان، محمود فردغی، دکتر فریدون آدمیت و اعضاء علی البدل آقایان محسن اسفندیاری، محمود میر فخرائی، دکتر محمدعلی مسعود انصاری، حسنعلی منصور، دکتر پرویز مهدوی و مشاورین هیئت آقایان دکتر مجید رهنما، دکتر منوچهر فرناش و دکتر صادق صدریه بودند.

مهر

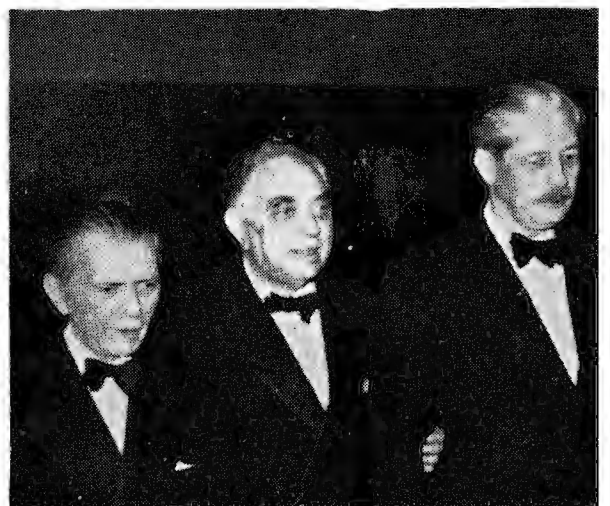
بنا بدعوت دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی هیئتی از هنرمندان ایرانی بآنکشور مسافرت کردند. رئیس هیئت آقای مهندس فروغی استاد دانشگاه و رئیس دانشکده هنرهای زیبا و اعضاء آن آقایان محتشم، کریمی، خالقی، محزون و بانوان دلکش، دیهیم و ژاله بودند. هنرمندان ایرانی روز ۸ مهر از ایران حرکت کرده و روز ۱۲ مهر وارد مسکو شدند و در ظرف مدت یکماهه که تقریباً در خاک شوروی بودند از بعضی مؤسسات و شهرهای آنکشور بازدید بعمل آورده و در پاره‌ای مجامع هنری شرکت جستند.

بدنبال تصمیم مبارزه با افیون قانون منع کشت خشخاش واستعمال تریاک بتصویب مجلسین رسید و در ۱۴ مهر بصفحه همایونی موشح گردید.

ماده واحده الحاق ایران به پیمان بغداد در روز ۱۹ مهر از طرف جناب آقای

بالا : اعلیحضرت همایون شاهنشاه وعلیحضرت ملکہ نریابہلوی و اعلیحضرت ملک سعود در ضیافت کاخ سعدآباد

علاء نخست وزیر به مجلس سنا تقدیم گردید .

تذکاریه دولت شوروی بدولت ایران

۱۹

بمناسبت تصمیم دولت ایران دائر بالحاق به پیمان بغداد روز ۱۹ مهر آقای مولوتف وزیر امور خارجه شوروی تذکاریه اعتراض آمیزی به کاردار سفارت کبرای شاهنشاهی در مسکو تسلیم نمود .
در پاسخی که از طرف دولت ایران در تاریخ ۲۳ مهر به تذکاریه مذکور داده شد با اشاره بحق حاکمیت ایران ومقررات منشور ملل متحد وجنبه تدافعی پیمان بغداد اعلام گردید که الحاق ایران به پیمان مزبور هیچگونه مابینتی با قراردادهای موجود بین دولتین ایران وشوروی وتعهدات بین المللی ایران ندارد .

آبان

افتتاح دوره دکترای دانشکده حقوق تهران

۱۴

ساعت ۴ بعداز ظهر ۱۴ آبان دوره دکترای حقوق دانشگاه تهران طی مراسمی افتتاح گردید .
دوره دکترای حقوق دارای رشته های سیاسی ، اقتصادی وقضائی است و کلاسهای آن بعدازظهرها تشکیل میگردد .

تشکیل کمیسیون استفاده از آب رودخانه های ساری سوو قره سو در آنکارا با حضور

۱۸

نمایندگان دولت ایران

هیئت نمایندگی ایران بریاست آقای هرمز قریب رئیس اداره اول سیاسی وزارت امور خارجه وعضویت آقایان مهندس مهدوی ومهندس قلی زاده از بنگاه مستقل آبیاری ، سرکار سرهنگ ۲ سلیمی و سرکار سرهنگ ناصری از وزارت جنگ در این کمیسیون شرکت کرد . مذاکرات در روز ۳۰ آبان بنحو رضایت بخشی خاتمه یافت وپروتکلی

در این مورد تنظیم و بامضاء رسید .

تشکیل کنفرانس پیمان بغداد

۲۹

کنفرانس پیمان بغداد روز ۲۹ آبان با شرکت نمایندگان کشورهای عضو در بغداد افتتاح گردید . از ایران هیئتی بریاست جناب آقای علاء نخست وزیر و عضویت جناب آقای دکتر اردلان، تیمسار سپهبد هدایت، جناب آقای جواد عامری ، تیمسار سر لشکر حجازی، جناب آقای حمزای، جناب آقای علی مبشر، جناب آقای حسین شهریار، تیمسار سرتیپ ماژین، سرکار سر هنگ افخمی و آقای وحید هویدا (دبیر هیئت) در این کنفرانس شرکت نمودند .

آذر

دومین یادداشت شوروی بدولت ایران

۴

در تاریخ ۴ آذر دومین یادداشت اعتراضیه دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در مورد الحاق ایران به پیمان بغداد بوزارت امور خارجه واصل گردید . پاسخ این یادداشت بوسیله کاردار سفارت کبرای ایران در مسکو بدولت شوروی تسلیم شد .

مسافرت هیئت پارلمانی ایران بشوروی

۲۹

بنا بدعوت دولت شوروی هیئتی از نمایندگان مجلسین ایران بریاست جناب آقای ساعد و عضویت آقایان نبیل سمیعی، حسن اکبر ، علیقلی هدایت از مجلس سنا و آقایان محمد علی مسعودی ، کیو ، اخوان ، سرتیپ صفاری ، پیراسته ، ثقةالاسلامی، قره گوزلو و آهی از مجلس شورایملی بکشور اتحاد جماهیر شوروی سفر کرد . این هیئت در تاریخ ۲۹ آذر به باکو وارد شد و سپس در تاریخ ۳۴/۱۰/۱ بمسکو رفته و پس از بازدید از پاره‌ای نقاط و شهرهای شوروی بایران بازگشت . این مسافرت در حدود یکماه بطول انجامید .

تصویب عهدنامه مودت بین ایران و ایتالیا

این عهدنامه که مشتمل بر يك مقدمه و شش ماده است و در مهر ماه ۱۳۲۹ در تهران بامضاء رسیده بود در تاریخ ۳۰ آذر ۳۴ بموجب ماده واحده بتصویب مجلس شورایملی رسید

تصویب عهدنامه مودت بین ایران و لبنان

این عهد نامه مشتمل بر يك مقدمه و پنج ماده است و در مهر ۱۳۳۲ در تهران بامضاء نمایندگان دولتین رسیده بود . در ۳۰ آذر ۳۴ مجلس شورایملی ایران عهدنامه مزبور را بموجب ماده واحده تصویب کرد .

دی

مراسم معرفی جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه

ساعت ۱۰ بامداد جناب آقای علاء نخست وزیر باتفاق جناب آقای دکتر اردلان در کاخ وزارت امور خارجه حضور یافته و مراسم معرفی رؤسای ادارات به جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه جدید بعمل آمد .
مراسم آشنائی روسای هیئت های سیاسی خارجی مقیم تهران با جناب آقای دکتر اردلان نیز در تاریخ ۵ دی در وزارت امور خارجه برگزار گردید .

انعقاد کمیته اقتصادی پیمان بغداد

هیئت نمایندگی ایران بریاست جناب آقای ابوالحسن ابتهاج وعضویت آقایان دکتر آموزگار معاون وزارت بهداری ، خرد جو رئیس بانک برنامه ، مهندس دواچی مشاور عالی وزارت کشاورزی ، سمیعی مشاور بانکملی ایران ، مهندس اردلان نماینده وزارت راه و دکتر امیر محمد اسفندیاری از اداره عهود و امور حقوقی وزارت امور خارجه در این کمیته شرکت نمود .

بهمن

۵ مسافرت دبیر کل سازمان ملل متحد به تهران

آقای داک هامر شولد دبیر کل سازمان ملل متحد در ضمن مسافرت بکشورهای خاورمیانه پنجاه دقیقه بعد از ظهر روز ۵ بهمن تهران وارد شد و پس از تشریف بحضور ملوکانه و شرکت در ضیافت وزارت امور خارجه و آشنائی با رجال ایران و رؤسای هیئت‌های سیاسی خارجی ساعت ۷ بعد از ظهر همانروز تهران را ترک نمود .

۱۴ سومین یادداشت دولت شوروی بایران

دولت شوروی برای سومین بار بمناسبت الحاق ایران به پیمان بغداد یادداشت اعتراض آمیزی بدولت ایران تسلیم نمود .

۱۸ مسافرت هیئت پارلمانی ایران بعراق

بنابذعت پارلمان عراق هیئتی از نمایندگان مجلسین ایران مرکب از آقایان اردلان، افشار صادقی، استخر، عمیدی نوری، امیر احتشامی از مجلس شوری و آقایان آموزگار، طباطبائی، بهبهانی، پالیزی و وارسته از مجلس سنا بکشور عراق مسافرت کرد. (آقای اردلان ریاست هیئت را بعهده داشتند)

۲۰ ورود تیم ملی کشتی ژاپن بتهران

تیم ملی کشتی ژاپن در تهران باتیم ملی ایران در دوشب مسابقه داد. در شب اول هشت برهیچ بنفع ایران و در شب دوم ۶ بر ۲ بنفع ژاپن تمام شد. کشتی گیران ژاپنی مسافرتی بآبادان کردند و در آن شهر نیز با کشتی گیران تیم ایران مسابقه دادند.

۲۱ تصویب قانون لغوگذرنامه مسافرت بعراق و سوریه

بموجب این قانون که در جلسه روز ۲۱ بهمن از تصویب مجلس شورای ملی

گذشت از این پس برای زائرین مشاهد متبر که عراق و سوریه بجای گذرنامه پروانه زیارت صادر میگردد. این پروانه در تهران بوسیله شهر بانی کل و در شهرستانها از طرف اداره شهر بانی محل صادر خواهد شد و نمایندگینهای شاهنشاهی در خارجه حق صدور آنرا نخواهند داشت.

مسافرت اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی بهند

۲۶

بنا بدعوت دولت هند اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی روز ۲۶ بهمن بآنکشور عزیمت و پس از سه هفته اقامت و مسافرت در استانهای مختلف در تاریخ ۱۸ اسفندماه بایران مراجعت فرمودند .

اسفند

مبادله اسناد موافقت نامه سرویس هوائی بازرگانی بین ایران و ترکیه بهند

۵

ساعت ۱۱ بامداد روز ۵ اسفند اسناد مصوب موافقت نامه بین ایران و ترکیه راجع بسرویسهای حمل و نقل هوائی بازرگانی، بین جناب آقای دکتر اردلان وزیر امور خارجه ایران و جناب آقای سپهد عزت آکسالور سفیر کبیر ترکیه در کاخ وزارت امور خارجه مبادله گردید.

کشتی گیران ایرانی در شوروی

۸

تیم ملی کشتی ایران روز ۸ اسفند وارد باکو شد . این مسافرت بنا بدعوت فدراسیون کشتی شوروی انجام گرفت . روز شنبه ۱۲ اسفند کشتی گیران ایرانی با کشتی گیران باکو مسابقه دادند و طرفین مساوی شدند . بعد از ظهر ۱۳ اسفند قهرمانان ایرانی وارد مسکو شدند و در دو شب (۱۵ و ۱۷ اسفند) با قهرمانان مسکو مسابقه دادند . شب اول طرفین مساوی و در مسابقه نهائی که در ۱۷ اسفند بین قهرمانان دو کشور انجام گرفت تیم کشتی ایران ۴ بر ۳ پیروز شد .

ورود دبیرکل سازمان پیمان بغداد به تهران

آقای عونی‌خالدی دبیرکل سازمان پیمان بغداد ساعت ۹/۵ بامداد روز چهارشنبه ۹ اسفند برای مذاکره در باره تهیه مقدمات کنفرانس پیمان بغداد که در فروردین ۱۳۳۵ در تهران تشکیل خواهد شد به تهران وارد شدند و در ساعت ده و ۴۵ دقیقه صبح ۱۶ اسفند به بغداد مراجعت نمودند.

یادداشت دولت ایران بدولت شوروی دائر به تقاضای احضار معاون وابسته نظامی

آندولت در ایران

چون آقای سرگرد کوزتسوف معاون وابسته نظامی دولت شوروی در ایران عملیاتی برخلاف اصول ومقررات بین‌المللی مرتکب شده بود وزارت امور خارجه ایران طی یادداشتی تقاضای احضار نامبرده را نمود.

مسافرت اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی به کراچی

اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی در بازگشت از سفر هند طبق دعوت رسمی دولت پاکستان مدت یک روز نیز در کراچی توقف فرمودند. اعلیحضرتین ساعت ۹/۵ صبح ۱۷ اسفند به کراچی نزول اجلال فرموده و در فرودگاه حضرت اسکندر میرزا اولین رئیس جمهوری پاکستان شخصاً از شاهنشاه و ملکه ایران استقبال نمودند. در ضیافتی که در شب ورود اعلیحضرتین داده شده وزراء امور خارجه هشت کشور عضو شورای سازمان پیمان جنوب شرقی آسیا که در کنفرانس کراچی شرکت داشتند بحضور اعلیحضرت همایونی شرفیاب شدند.

اعلیحضرت همایون شاهنشاه و علیاحضرت ملکه ثریا پهلوی روز جمعه ۱۸ اسفند در میان احساسات پر شور مردم پایتخت به تهران نزول اجلال فرمودند.

ورود وزیر امور خارجه انگلستان به تهران

آقای سلوین لوید وزیر امور خارجه انگلستان باتفاق پانزده نفر از همراهان روز ۱۹ اسفند وارد تهران شده و پس از ۲۰ ساعت توقف بآنکارا عزیمت کردند.

تولید نفت در دنیا

در سه سال اخیر

۱۹۵۵	۱۹۵۴	۱۹۵۳	کشورهای آمریکا
۳۳۰۶۵۲	۳۱۲۲۵۷	۳۱۷۷۵۷ (*)	کشورهای متحده آمریکا
۱۰۹۰۰۰	۹۸۵۸۶	۹۲۲۶۱	ونزوئلا
۱۵۲۸۶	۱۲۷۰۰	۱۰۸۳۷	کانادا
۱۲۸۳۴	۱۲۱۰۰	۱۰۲۰۷	مکزیک
۵۵۹۰	۵۷۹۲	۵۵۰۷	کلمبی
۴۳۰۸	۴۲۳۸	۳۹۹۴	آرژانتین
کشورهای شرقی			
۵۵۱۱۶	۴۷۷۲۳	۴۳۲۸۶	کویت
۴۶۰۰۰	۴۶۸۷۵	۴۱۳۸۳	عربستان
۳۲۱۱۲	۳۰۰۷۳	۲۷۶۸۲	عراق
۱۴۰۰۰	۳۰۰۰	۱۳۴۵	ایران
۵۲۵۲	۴۷۷۸	۴۰۶۲	قطر
۷۹۰۰۰	۶۸۳۰۰	۶۱۵۰۰	شوروی و دموکراسیهای توده‌ای
۷۵۰۰۰۰	۶۸۴۶۰۰	۶۵۵۵۰۰	جمع محصول جهانی

(*) هر یک واحد برابر با هزار تن است .

صورت اسامی کارمندان شاغل وزارت امور خارجه در بیستم اسفند ماه ۱۳۳۴

مرکز

وزیر امور خارجه
معاون دائمی
جناب آقای دکتر علیقلی اردلان
جناب آقای مصطفی سبعی

حوزه وزارتی

اعضای شورای عالی سیاسی
جناب آقای جواد عامری
« محمدعلی همایونجاه
« ضیاءالدین قریب
منشی مخصوص مقام وزارت
آقای دکتر بهرام بهرامی
منشی مخصوص مقام معاونت دائم
...

مشاورین وزارتی

جناب آقای ابوالقاسم پوروالی
« محمد حاجب دولو
« احمد صلاحی
« عبدالاحدی کتا
« غلامحسین مفتاح
« زین العابدین خاکسار
آقای محمود فروغی
« دکتر پرویز مهدوی
« دکتر حسین فاخر

بازرسان

جناب آقای دکتر رضا کویانی
« ابوالقاسم احمدی
آقای هاشم مکرم نورزاد
« حسین دلپاک

آقای حسن زندی
«
حیدر علی احمدی
«
عماد کیا
«
احمد اردشیر
«
علیمحمد خواجه نوری

اداره تشریفات

رئیس
معاون
کارمندان
جناب آقای مشفق کاظمی
آقای بهمن آهین
آقایان علینقی سعید انصاری - بهروز
تریت - عباس نجم - مصطفی زرین خط
(خوش نویس) - بانو ملک الزمان
امینی (ماشین نویس)

مشاورین حقوقی

مدیر کل امور سیاسی :
جناب آقای عباس آرام
جناب آقای دکتر قاسم زاده
آقای دکتر محمد علی حکمت
آقای دکتر محمد علی هدایتی

اداره اول سیاسی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای هرمز قریب
آقای محمدرضا مہراد
آقایان حسن اعتصام - محمد اردبیلی

اداره دوم سیاسی

رئیس
معاون
کارمندان
جناب آقای اسمعیل مجدی
آقای حسینقلی اعتصام
آقایان پرویز رادمیر - کریم شرایبانلو
علی اکبر شهبازی - حسین دریابیگی

اداره سوم سیاسی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای منوچهر مرزبان
آقایان احمد توکلی - فرخ سہیلی

اداره چهارم سیاسی

رئیس
معاون
کارمند
آقای حسنعلی منصور (کفیل)
آقای دکتر بیک لیک
آقای دکتر شیلانی

اداره پنجم سیاسی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای هرمز قریب (سرپرست)
آقای عبدالامیر علم
آقایان محمدعلی شکوهمیان - شمس الدین
قریب - طراز الله حسین زاده کیانی

اداره همکاری های بین المللی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای دکتر حسین فاخر (سرپرست)
...
آقایان دکتر منوچهر فرناش - جعفر
رائد - وحید هویدا - عیسی مالک
- محسن معظمی گودرزی

اداره امور اقتصادی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای جلیل وافی
...
آقایان فریدون زند فرد - دکتر حسین
منتظم - حسن میر کیانی

اداره سازمانهای بین المللی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای دکتر فریدون آدمیت
آقای نصیر عصار
آقایان دکتر محسن صدری - حسین
اشراقی - علیرضا شمس الشعراء (ماشین
نویس)

اداره عهد و امور حقوقی

رئیس
معاون
کارمندان
آقای ابراهیم اشتری
...
آقایان دکتر امیرمحمد اسفندیاری -
فریدون فرخ - دکتر محمد حسین حائری
مازندرانی

اداره امور مرزی و فنی

آقای دکتر ہادی جزائری	رئیس
آقای جلال الدین بہنام	معاون
آقایان محمد علی مخبر (مدیر دایرہ فنی)	کارمندان فنی
— کاظم ذوالفقاری (مدیر دایرہ فنی)	
— ابوطالب نعمت اللہی — ابراہیم قصبہ	
آقای محمود صباحی	کارمند

اداره اطلاعات و مطبوعات و ترجمہ

آقای محمود فروغی (سرپرست)	رئیس
آقایان دکتر مجید رہنما — اسد اللہ	معاونین
رأفت — عبدالمجید سیروس پور	
آقایان مہدی خازنی مقدم — ناصر مجید	کارمندان
اردکانی — اسد اللہ راد میر — تقی عمیدی	
پرویز داریوش (مترجم) — ناصر الدین	
کاوسی (ماشین نویس)	

ادارہ روابط و اہل فرہنگی

آقای محمد ولی منتظم سیاسی	رئیس
...	معاون
آقایان عباس اسفندیاری — مرتضی	کارمندان
شریعت	

ادارہ کتابخانہ

آقای عبدالحسین کاوسی (سرپرست)	رئیس
آقای داود داودی	معاون
آقای شمس الدین لاریجانی	کارمند
مدیر کل اداری: جناب آقای جواد قدیمی	

ادارہ کارگزینی و بودجہ

آقای محمود اسفندیاری	رئیس
...	معاون
آقایان دکتر صادق صدریہ — اسد اللہ	کارمندان
فہیمی — ناصر الدین میر فخرائی — حسن	
حقمردی — محمد تقی شمس الشعراء — بانو	
عزت حکیمی (ماہین نویس)	

اداره انتظامات

آقای مہدی اعتصام	رئیس
...	معاون
آقایان ناصر مفتاح - حسن ثقفی	کارمندان
آقای رضا صالحی	کاخدار

اداره حسابداری

آقای مرتضی تجدد (کارمند وزارت دارائی)	رئیس
...	معاون
آقایان دکتر حسین داودی - دکتر پرویز ذوالعین - اسد کاویانی - محمد علی منوچہری راد - ابراہیم کینوش - حسین احمدزادہ مقدم - جمال - الدین البرزی - کریم وافی - محمد اسد زادہ (کارمند وزارت دارائی) - اکبر اسمعیل نیا - امامی (کارمند وزارت دارائی) - ملک سعیدی (کارمند وزارت دارائی) - تقدسی (کارمند وزارت دارائی) - شاہر خشاہی (کارمند وزارت دارائی) - جعفر سید صالحی (ماشین نویس) - حسین شعاع پور (ماشین نویس)	کارمندان

رئیس ادارہ کل امور کنسولی : جناب آقای محمد حسین نجم

ادارہ گذر نامہ و روادید

آقای دکتر فریدون دیبا	رئیس
آقایان حسین مشار - جہا نگیر جہا نداری	معاونین
آقایان فریدون والاتبیار - رضا اسفندیاری	کارمندان
ابوالفتح بولادور - یوسف عظیمی نوبری (ماشین نویس)	

ادارہ تابعیت

آقای دکتر فریدون دیبا (سرپرست)	رئیس
...	معاون
آقایان نصر اللہ فہیمی - محمد حسین ہمایان - علی نظری	کارمندان

اداره سجلات و احوال شخصیه

جناب آقای دکتر غلامعلی صمصامی	رئیس
آقایان کیومرث وزین مطلق - دکتر	معاون
فرج الله برهانی زرندی - مسعود معدل	کارمندان
حسینی - محمود ناظمی افشار	
آقای دکتر حسین قدیمی نوائی	رئیس اداره کل دفتر و بایگانی

اداره دفتر و بایگانی

آقای دکتر عبدالحسین سرداری	رئیس
آقایان مرتضی شریفی - جعفر مشحون	معاونین
آقای مسعود امیر سعودی	مدیر بایگانی را کد
آقایان رضا فیوضی - بهمن روشن -	کارمندان اداره دفتر
محمد علی شجاعی - هدایت الله وطن	
دوست - هرمز تاج بخش - محمد سطوت	
آقایان غلامرضا انصاری - عبدالحسین	کارمندان اداره بایگانی
معتضدی - علی آلین - ناصر ظلی پور -	
محمد تقی فهیم دژبان - عبدالمهدی	
مرشدزاده - کمال ادیب مدنی	

اداره دفتر محرمانه

آقای مهدی فروبار	رئیس
آقای محمدعلی شاهرودی	معاون
آقایان جواد رجب زاده - علی اصغر	کارمندان
طباطبائی - حسن چشمه جوئی (ماشین نویس)	

اداره رمز

آقای اسدالله مسعود انصاری	رئیس
آقایان عبدالحسین گردنیا - کاظم برهان	معاونین
آقای خسرو پیرنیا	کارمند

اداره تحریرات

آقای عبدالله ممتاز	رئیس
آقایان لطف الله کیهانیان - احمد نیکبندل	کارمندان ماشین نویس

محمد کریمی - ابوالفضل سروری

کارمندان منتسب بکادریسی

آقایان احمد جلال الدین خطیر - عباس
امیر اصلان - ابراهیم باوند - علی اصغر
کیوانی - نوشیروان کاظمی - نوشیروان
عضد - محمود شیدا - امیر عباس هویدا -
دکتر فریدون هویدا

کارمندان مأمور مطالعه

آقای دکتر امیر اصلان افشار قاسملو
(در آمریکا)

در خارج از کشور

سفارت‌های گبری

۱ - آنکارا

جناب آقای علی منصور	سفیر کبیر
جناب آقای جمشید قریب	وزیر مختار - رایزن
آقای علیرضا بهرامی	رایزن سفارت
آقای هوشنگ مقدم	دبیر دوم
آقای احمد شہسا	دبیر سوم
آقای دکتر رضا اسپهانی	وابسته مطبوعاتی

۲ - بغداد

جناب آقای حسین قدس نخعی	سفیر کبیر
جناب آقای عبدالاحد دارا	وزیر مختار - رایزن
آقای محمد علی معدل	رایزن سفارت کبری
آقای حسن نوین	وابسته
آقای عبدالعلی فرهنگ	وابسته
آقای عباس شهنواز	دقتردار

۳ - پاریس

جناب آقای محسن رئیس	سفیر کبیر
آقای دکتر عباسعلی خلعتبری	رایزن سفارت کبری
آقای مرتضی قدیمی	دبیر اول
آقای دکتر محمد احتشام	دبیر اول

آقای منوچهر عظیمیا	دبیر اول
آقای مسعود جهانبانی	دبیر اول
آقای عباس دولتشاهی	دبیر سوم
آقای محی الدین نبوی نوری	دبیر سوم
آقای رضا هاشمیان	وابسته

۴ - بن (مقیم کلنی)

جناب آقای خلیل اسفندیاری	سفیر کبیر
آقای علی فتوحی	رایزن سفارتکبری
آقای دکتر حسینعلی لقمان ادهم	دبیر اول
آقای علیمحمد احتشامی	دبیر دوم
آقای حسن ثابتی	دبیر دوم
آقای منوچهر سپهبدی	دبیر سوم
آقای دکتر مصطفی نامدار	دبیر سوم

۵ - توکیو

جناب آقای موسی نوری اسفندیاری	سفیر کبیر
آقای کاظم نیامیر	رایزن سفارتکبری
آقای غلامعلی رازمند	وابسته

۶ - جدده

جناب آقای محمود صلاحی	سفیر کبیر
آقای علی عاصمی	وابسته
آقای سلیمان بهنام	وابسته

۷ - دهلی نو

جناب آقای علی اصغر حکمت	سفیر کبیر
آقای کامران دولتشاهی	رایزن
آقای عبدالحسین بشیرالهی	دبیر اول
آقای دکتر علی پرتو	دبیر اول
آقای مصطفی صفوی	وابسته
آقای فریدون مشایخ فریدنی	رایزن فرهنگی

۸ - ر

جناب آقای ابراهیم زند	سفیر کبیر
آقای جواد کوثر	رایزن سفارتکبری
آقای مرتضی عدل طباطبائی	رایزن
آقای سلطان احمد اردلان	دبیر سوم
آقای پورنگ بهارلو	دبیر سوم
آقای عزیز محمد صلاحی	وابسته

۹ - قاہرہ

جناب آقای انوشیروان سپہبدی	سفیر کبیر
آقای مصطفی وثیقی	رایزن
آقای یدالله ثنائی	دبیر اول
آقای جواد و کیلی	دبیر اول
آقای جمشید جلایر	دبیر دوم

۱۰ - کابل

جناب آقای محمد شایسته	سفیر کبیر
جناب آقای نصرالله بہنام	وزیر مختار - رایزن
آقای محمد بودا	وابسته
آقای میرزا آقا فیض اللہی	وابسته

۱۱ - کراچی

تیسار سر لشگر باتما نقلیچ	سفیر کبیر
آقای ہاشم حکیمی	دبیر سوم (بسمت دبیر دوم معرفی شدہ است)
آقای علی باتما نقلیچ	کنسول (بسمت دبیر دوم معرفی شدہ است)
آقای محمود فرہاد معتمد	وابستہ
آقای موسی شریعت	دفتر دار (بسمت وابستہ معرفی شدہ است)
آقای دکتر احمد روستائیان	رایزن فرہنگی

۱۲ - لندن

جناب آقای علی سہیلی	سفیر کبیر
آقای امیر خسرو افشار قاسملو	رایزن سفارت کبری
آقای ہوشنگ صفی نیا	دبیر اول
آقای سلطان حسین سنندجی	دبیر اول
آقای منوچہر ظلی	دبیر اول
آقای محمد رضا امیر تیمور	دبیر دوم
آقای ہمایون اردلان	دبیر دوم
آقای عزیز اللہ اسکندری	دبیر سوم
آقای سیروس بہنام	دبیر سوم
آقای مجید مہران رفاهی	دبیر سوم
آقای دکتر محمود صناعی	رایزن فرہنگی

۱۳ - مسکو

جناب آقای عبدالحسین مسعودا نصاری	سفیر کبیر
جناب آقای عباسقلی حکیمی	وزیر مختار - رایزن
آقای تہمورس آدمیت	رایزن سفارت کبری
آقای احمد اخضر	کنسول

دیر سوم
وابسته
آقای میرعباس شریفی
آقای امیرارسلان صنیعی

۱۴ - واتیکان

سفیر کبیر
رایزن سفارتکبری
دیر اول
جناب آقای حسنعلی کمالهدایت
آقای دکتر حسینقلی حجازی
آقای محمدعلی بیگلرپور

۱۵ - واشنگتن

سفیر کبیر
رایزن
دیر یکم
دیر یکم
دیر یکم
دیر دوم
دیر سوم
وابسته
وابسته
جناب آقای دکترعلی امینی
آقای محمود میرفخرائی
آقای محمد بهنام
آقای منوچهر اعتماد مقدم
آقای علیرضا هروی
آقای محمد علی مشیری
آقای پرویز سپهدی
آقای احمد مینائی
آقای محمود هاتف

۱۶ - نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل متحد - نیویورک

سفیر کبیر
رایزن
دیر دوم
دیر سوم
دیر سوم
دیر سوم
دیر سوم
وابسته
جناب آقای دکتر جلال عبده
آقای دکتر محمد علی مسعود انصاری
آقای علی نوری اسفندیاری
آقای دکتر جعفر ندیم
آقای شمس الدین گلستانه
آقای منصورالدین جهانبانی
آقای هوشنگ اعتضادی

سفارت‌ها

۱ - اوتاوا

وزیر مختار (بامقام سفیر کبیری)
رایزن
دیر سوم
جناب آقای علی معتمدی
آقای دکتر حسینقلی امیراصلانی
آقای عباس هدایت وزیری

۲ - استکهلم

وزیر مختار
رایزن
دیر اول
دیر سوم
جناب آقای فضل الله نبیل
آقای اکبر دارائی
آقای محمد صلاحی
آقای حسنعلی هنجنی

۳ - بزن

وزیر مختار	جناب آقای ابوالقاسم فروهر
دیر اول	آقای جمشید مفتاح
دیر دوم	آقای اسد صدری
دیر دوم	آقای حسین شهیدزاده
دیر دوم	آقای اسمعیل فر بود
دیر سوم	آقای ابراهیم تیموری

۴ - بروکسل

وزیر مختار (بامقام سفیر کبیری)	جناب آقای سید جلال الدین تهرانی
رایزن	آقای احمد ظهیر
دیر اول	آقای همایون سمعی
دیر اول	آقای عباس افشار قره حسنلو
دیر دوم	آقای عباس نیری
دیر سوم	آقای فریدون ستوده

۵ - بلگراد

وزیر مختار	جناب آقای عبدالحسین میکده
رایزن	آقای دکتر جواد صدر
دیر اول	آقای عباس ملک مدنی
دیر سوم	آقای فخرالدین ابوالعالی

۶ - بیروت

وزیر مختار	جناب آقای رحمت الله اتابکی
رایزن	آقای علی اکبر فروهنده
دیر اول	آقای عبدالحسین مستوفی سمعی
وابسته	آقای منصور صارمی
وابسته	آقای اسدالله کیافر
دفتر دار (بسمت وابسته معرفی شده است)	آقای مجید کلانی

۷ - پراگ

وزیر مختار	جناب آقای محمود بهادری
رایزن	آقای جلال الدین داودی
دیر اول	آقای عزت الله عاملی
وابسته	آقای حمزه اخوان تقوی

۸ - جاکارتا

وزیر مختار	جناب آقای عبدالحسین صدیق اسفندیاری
------------	------------------------------------

۹ - دمشق

جناب آقای حسین دیبا	وزیر مختار
آقای عزت الله فرجی شادان	دبیر اول
آقای عباس صیقل	دبیر اول
آقای دکتر حسین سهیلی	وابسته

۱۰ - ریو دوژانیرو

جناب آقای حسین نواب	وزیر مختار (با مقام سفیر کبیری)
آقای منوچهر بهنام	دبیر اول
آقای دکتر ضیاء الدین قهاری	دبیر سوم

۱۱ - عمان

جناب آقای حسین زما نزاده شهریار	وزیر مختار
آقای کاظم آزر می	دبیر اول
آقای محمد علی رأفت	دبیر اول
آقای فریدون ظهیر	دبیر سوم

۱۲ - لاهه

جناب آقای عبدالحسین مفتاح	وزیر مختار (با مقام سفیر کبیری)
آقای رکن الدین آشتیانی	رایزن
آقای احمد میرفندرسکی	دبیر اول
آقای منصور نخعی	دبیر سوم
آقای دکتر جمال الدین پیمامی رس	دبیر سوم

۱۳ - مادرید

جناب آقای یدالله عضدی	وزیر مختار
آقای دکتر ابوالقاسم ز نوزی	دبیر دوم
آقای امیرالدین افتخار	دبیر دوم

۱۴ - ورشو

جناب آقای باقر فهیمی	وزیر مختار
آقای حسن معتمدی	رایزن
آقای منصور عدل طباطبائی	وابسته

۱۵ - وین

جناب آقای دکتر عبدالله فروهر	وزیر مختار
آقای جواد فروغی	رایزن
آقای شعاع الدین شفا	دبیر سوم

۱۶ - نمایندگی دائمی در دفتر اروپائی سازمان ملل متحد
و عهده‌دار سرکنسولگری ژنو

وزیر مختار	جناب آقای جعفر کفائی
دبیر اول	آقای فریدون موثقی
دبیر اول	آقای محمود صالحی
دبیر سوم	آقای فتح‌الله مافی
دبیر سوم	آقای جواد منصور

سرکنسولگری روم

۱ - ازمیر

سرکنسول	آقای اردشیر نور آذر
دبیر دوم	آقای محمدبرزگر

۲ - استانبول

سرکنسول	آقای نورالدین کیا
معاون سرکنسول	آقای اکبر زرینه‌زاد
کنسول	آقای ابوالقاسم نوائی
کنسولیاری	آقای احمد ناظمی افشار
دبیر دوم	آقای داریوش کوپال

۳ - بصره

سرکنسول	آقای محمود ملابری
کنسول	آقای رضا مشیری
دبیر دوم	آقای محمد جواد المعی

۴ - بغداد

سرکنسول	آقای عباس دولتشاهی
کنسول	آقای ابوالفتح معزی
کنسولیاری	آقای عبدالفاضل ظلی‌پور
کنسولیاری	آقای ناصر کشوری
دبیر دوم	آقای فریدون شهابی
دبیر دوم	آقای محمد حسنی
دبیر دوم	آقای قاسم سیف‌الله سکه‌چی
دبیر دوم	آقای احمد یگانه

۵ - بمبئی

سر کنسول
کنسول
دفتر دار - منشی دو نپایه
آقای غلامعلی وحید ماز ندرانی
آقای احمد سبحانی
آقای عبدالکریم سیفی

۶ - سانفرانسیسکو

سر کنسول
معاون سر کنسول
آقای احمد اقبال
آقای حسن معتمدی

۷ - سلیمانیه

سر کنسول
دبیر دوم
آقای احمد گرد نیا
آقای محمود مهین فر

۸ - کربلا

سر کنسول
کنسولیاری
دبیر دوم
دبیر دوم
دبیر سوم
کارمند دفتری
آقای حسام الدین خسرو پرویز
آقای رحیم صفا کیش
آقای غلامحسین صدیقی
آقای ابراهیم رزمند
آقای محمد تقی شهرستانی
آقای غلامحسین زاغرمی

۹ - کویته

سر کنسول
کنسولیاری
دبیر دوم
آقای افراسیاب نوائی
آقای باقر دانش
آقای جواد گنج بخش

۱۰ - نیویورک

سر کنسول
کنسول
کنسول
کنسولیاری
دبیر دوم
آقای محمد معظمی گودرزی
آقای علیمحمد افشار
آقای ارسلان نیر نوری
آقای جهانگیر ایرانی
آقای محمد رضا رهی

۱۱ - هامبورگ

سر کنسول
معاون سر کنسول
کنسول
کنسولیاری
دفتر دار درجه ۱
جناب آقای دکتر خسرو خسروانی
آقای محمد پور سر تیپ
آقای عبدالحسین آشتیانی
آقای سیف الدین خلعتبری
آقای امیر فرهنگ ممتاز

۱۴ - هرات

آقای حسین پاشا نوائی
آقای محمدعلی محتشمی

سر کنسول
دبیر دوم سر کنسولگری

کنسولگری

۱ - خانقین

آقای عبدالسعید گلین
آقای اکبر اردوش

کنسول
دبیر دوم

۴ - طرابوزان

آقای غفار پیران
آقای شاهرخ رهی

کنسول
کنسولیاری

کنسولیاری

۱ - کنسولیاری شاهنشاهی نجف

آقای ابراهیم زرین قلم

دبیر سوم

فهرست اختصارات نام عده از تشکیلات مهم سیاسی جهان

گردآورده آقای محمود اسفندیاری

روز بروز بر تعداد اختصارات نام تشکیلات سیاسی اضافه می‌شود و هر تشکیلات جدیدی اختصاری بفهرست می‌افزاید. اختصار اسماء ترتیبی است که در زبانهای انگلو ساکسون متداول بوده و بسایر زبانها نیز رخنه کرده است. بواسطه تعدد این اختصارات، گاهی مراجعه بکتاب و روزنامه ها و جرائد بین المللی خالی از اشکال نیست؛ بهمین لحاظ اغلب اوقات برای تسهیل، در اول یا آخر کتابها فهرستی از این اختصارات درج می‌گردد و حتی مجموعه‌های جداگانه از آنها نیز مانند فرهنگ لغت منتشر شده که حاوی کلیه اختصارات اعم از سیاسی و علمی میباشد. این اواخر، ملاحظه فهرست کوتاهی از اختصارات نام عده از تشکیلات سیاسی که در مجله وزارت خارجه دانمارک انتشار یافته این بنده را بر این داشت تعدادی از اختصارات مزبور را که بیشتر مورد احتیاج و طرف مراجعه است جمع آوری و در دسترس همکاران محترم قرار دهد.

برای تهیه این فهرست از مدارک و کتب زیر استفاده شده است:

- 1- Udenrigsministeriets Tidsskrift, Copenhagen, 1955.
- 2- Internationella Organisationer, Utrikespolitiska Institutet, 1955.
- 3 - Das ABC der Welt - Organisationen, Dr Will Grosse, 1954.
- 4 - Otan, 1949-1954, les cinq premières années, Lord Ismay, 1955.
- 5 - Ce qu'il faut savoir des Nations Unies. Publication de l'ONU, 1951.

توضیحاً اضافه مینماید در مقابل هر يك از اختصارات نام تشکیلات مربوط بان بترتیب بانگلیسی و فرانسه و فارسی و بعد تاریخ تأسیس و آدرس تشکیلات و در بعضی موارد توضیح کوتاهی با خطی فاصله یکی بعد از دیگری ذکر می‌گردد و در جائیکه مقابل يك اختصار اختصار دیگری درج شده منظور اینست که برای تکمیل اطلاعات بردیف اختصار دوم مراجعه شود. مخصوصاً متذکر می‌گردد که این فهرست کامل و جامع نیست؛ از ذکر اختصار نام عده زیادی از تشکیلات خود داری شده و بعلاوه پس از چندی ممکن است تعدادی از اختصارات مندرج در آن از بین رفته و عده دیگری جانشین آنها گردد. از طرف دیگر بدیهی است که این صورت مبری از خطا و لغزش نبوده راهنمائیهای ذی‌قیمتی که همکاران محترم بر بنده منت گذارده با نظر ثاقب خود خواهند فرمود بیشك برای تکمیل بعدی مفید و موجب سپاسگزاری بی‌پایان میباشد.

م.ا.

AEC... CEA Atomic Energy Commission, 1946.

کمیسیون نیروی اتمی - قسمتی از تشکیلات شورای امنیت - کمیسیونی بهین نام یکی از پنج قسمت شورای ملی امنیت امریکارا تشکیل میدهد.

ANZUS... Australia-New Zealand-USA

Australie-Nouvelle Zeeland—Etats-Unis, 1952.

پیمان مابین استرالیا و زلاند جدید و دول متحده امریکا

ARO... Asian Relations Organization

Organisation des relations asiatiques, 1947.

(Kashi House, Connaught Place, New Dehli, IND.)

تشکیلات روابط آسیائی

BAT... TAB Bureau de l'Assistance Technique

BENELUX... Belgium - Netherlands - Luxembourg

Belgique - Hollande - Luxembourg, 1945.

(69, Rue Ducale, Bruxelles)

هلند و بلژیک و لوگزامبورگ

BIE... IBE Bureau International d'Education

BIRD... IBRD Banque Internationale pour la Reconstruction et le Développement

BIS... BRI Bank for International Settlements (1930-1948)

(7, Zentralbahnstrasse, Basel)

بانک تصفیه بین‌المللی

BIT... ILO Bureau International du Travail

BRI... BIS Banque des règlements internationaux

CAT... TAC Comité de l'Assistance Technique

CCA... Commission for Conventional Armaments

Commission des Armements de type classique, 1946.

کمیسیون سلاحهای نوع کلاسیک (شورای امنیت)

CCL... ICC Chambre de Commerce Internationale

CCPO... PCOB Comité Central Permanent de l'Opium

CE... Council of Europe

Conseil de l'Europe, 1949.

(Place Lenôtre, Strasbourg.)

شورای اروپا

CEA... AEC Commission de l'Energie Atomique

CEAEO ... ECAFE Commission Economique pour l'Asie et l'Extrême - Orient
(Bangkok, 1946)

CEAL... ECLA Commission Economique pour l'Amérique Latine

CECA... ECSC Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier

CED... Communauté Européenne de Défense

در ۱۹۵۴ مورد تصویب مجلس فرانسه قرار گرفت و بجای آن اتحادیه اروپای غربی تأسیس شد

CEE... ECE Commission Economique pour l'Europe

CERN... European Council for Nuclear Research

Conseil Européen pour la recherche nucléaire, 1953.

(Istituto di fisica universita degli studi, Roma.)

شورای اروپائی برای تحقیق در باره هسته اتم (اختصار انگلیسی چندان مصطلح نیست)

CES... ECOSOC Conseil économique et social

CICR... ICRC Comité International de la Croix Rouge

CIE... International Children's Center

Centre International de l'Enfance, 1949.

(Château Longchamps, Paris 16e.)

مرکز بین‌المللی اطفال - (اختصار انگلیسی که شبیه اختصار اطلاق بازرگانی بین‌المللی میباشد

کتر مصطلح است)

CIJ... ICJ Cour Internationale de Justice

CINCAFMED... Commander in Chief Allied Forces Mediterranean

فرمانده کل قوای متفقین در مدیترانه (تشکیلات اتلانتیک شمالی) در فرانسه هم همین اختصار

استعمال میشود .

CINCENT... Commander in Chief Allied Forces Central Europe

فرمانده کل قوای متفقین در اروپای مرکزی (تشکیلات اتلانتیک شمالی) در فرانسه هم همین

اختصار استعمال میشود .

CINCEUR... Commander in Chief European Command

فرمانده کل فرماندهی اروپا (تشکیلات اتلانتیک شمالی) در فرانسه هم همین اختصار استعمال میشود

CINCNORTH... Commander in Chief Allied Forces Northern Europe

فرمانده کل قوای متفقین در اروپای شمالی (تشکیلات اتلانتیک شمالی) در فرانسه هم همین

اختصار استعمال میشود .

CINSOUTH... Commander in Chief Allied Forces Southern Europe

فرمانده کل قوای متفقین در اروپای جنوبی (تشکیلات اتلانتیک شمالی) در فرانسه هم همین اختصار

استعمال میشود .

COCOM... Coordinating Committee

کمیته هم‌آهنگی تشکیلات اتلانتیک شمالی - این اختصار برای کمیسیون کنترل تشکیلات اروپائی

همکاری اقتصادی هم استعمال میشود .

CPA... PCA	Cour Permanente d'Arbitrage
CRI... IRC	Croix Rouge Internationale
CT... TC	Conseil de Tutelle
DSB... OCS	Drug Supervisory Body (Palais des Nations, Genève) <u>تشکیلات بازرسی ادویه مخدره (شورای اقتصادی واجتماعی)</u>
ECAFE... CEAE0	Economic Commission for Asia and the Far East <u>کمیسیون اقتصادی برای آسیا و شرق دور (شورای اقتصادی واجتماعی)</u>
ECE... CEE	Economic Commission for Europe (Palais des Nations, Genève) <u>کمیسیون اقتصادی برای اروپا (شورای اقتصادی واجتماعی)</u>
ECLA... CEAL	Economic Commission for Latin America, 1948. (Santiago de Chile) <u>کمیسیون اقتصادی برای امریکای جنوبی (شورای اقتصادی واجتماعی)</u>
ECOSOC... CES	Economic and Social Council Conseil économique et social, 1946. (U N Building, New York) <u>شورای اقتصادی و اجتماعی (اصطلاح فرانسه آن کمتر مصطلح است)</u>
ECSC... CECA	European Coal and Steel Community, 1952. (Place de Merz, Luxembourg) <u>اتحادیه اروپایی زغال و فولاد</u>
EDC... CED	European Defense Community <u>اتحادیه دفاعی اروپا</u>
EPU... UEP	European Payment Union, 1948. (Château de la Muette, 2, Rue André Pascal, Paris, 16e.) <u>اتحادیه اروپایی پرداخت</u>
FAO... OAA	Food and Agriculture Organization, 1945. (Via delle Terme di Caracalla, Roma) <u>سازمان جهانی خواربار</u>
FISE... UNICEF	Fonds International des Nations-Unies pour le Secours à l'Enfance
FMANU... WFUNA	Fédération Mondiale des Associations pour les Nations Unies
FMI... FUND	Fonds Monétaire International

FOA... US Foreign Operations Administration, 1953.
(806, Connecticut Avenue, Washington 25, D. C.)

تشکیلات امریکائی اقدامات مربوط بامور خارجه - اصل چهار ترومن قسمتی از این تشکیلات است

FSM... WFTU Fédération Syndicale Mondiale
FUND... FMI International Monetary Fund, 1945.
(1818, H Street NW, Washington 25, D. C.)

صندوق بین المللی پول

GATT... General Agreement on Tariffs & Trade
Accord Général sur les Tarifs Douaniers et le Commerce, 1947,
(Villa le Chêne, Palais des Nations, Genève)

قرارداد عمومی تعرفه گمرکی و بازرگانی - (فقط اختصار انگلیسی مصطلح است)

HCR... High Commissioner for Refugees
Haut Commissaire pour les Réfugiés, 1952.
(Palais des Nations, Genève)

کسیر عالی پناهندگان - این اختصار گاهی باضافه U N (سازمان ملل متحد) در اول آن

دیده میشود .

IATA... International Air Transport Association
Association du Transport Aérien International, 1945.
(International Aviation Building, Montreal 3, P. Q.)

اتحادیه باربری هوایی بین المللی

IBE... BIE International Bureau of Education,
(Palais Wilson, Genève.)

دفتر بین المللی تعلیم و تربیت

IBRD... BIRD International Bank of Reconstruction and Development
(1818, H Street, N. W., Washington 25, D. C.)

بانک بین المللی توسعه و ترمیم

ICAO... OACI International Civil Aviation Organization, 1945-47.
(International Aviation Building, Montreal 3, P. Q.)

تشکیلات هواپیمائی کشوری بین المللی

ICC... CCI International Chamber of Commerce, 1921.
(38, Cours Albert I, Paris, 8e.)

اطاق بازرگانی بین المللی

ICEF... FISE International Children's Emergency Fund, 1949.

صندوق بین‌المللی کمک برای اطفال - این تشکیلات بیشتر معروف به UNICEF است

ICITO... Interim Commission for the International Trade Organization
Commission intérimaire pour l'Organisation Internationale du Commerce, 1948.
(Villa le Chêne, Genève)

کمیسیون موقتی برای تشکیلات بین‌المللی بازرگانی

ICJ... CIJ Internationnal Court of Justice
Cour Internationale de Justice, 1946.
(La Haye)

دیوان بین‌المللی دادگستری - قلابنام دیوان دائمی بین‌المللی لاهه که در ۱۸۹۹ تأسیس شده

بوده است

ICRC... CICR International Committee of the Red Cross, 1863.
(7, Avenue de la Paix, Genève)

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ

IIP... IPI Institut International de la Presse
ILO... OIT International Labour Organization (office)
Organisation (bureau) internationale du Travail, 1919.
(Genève)

تشکیلات بین‌المللی کار

IMCO... Inter-Governmental Maritim Consultation Organization
Organisation inter-gouvernementale consultative de la navigation maritime, 1948.
(U. N, New York.)

تشکیلات بین‌الدول مشورتی بحریمائی وابسته سازمان ملل متحد

IMF... FUND Fonds Monétaire International

IPI... International Press Institute
Institut International de la Presse, 1951.
(9 Münstergasse, Zürich.)

مؤسسه بین‌المللی روزنامه نگاری - (اختصاراً انگلیسی آن مصطلح تراست)

IPU... Inter-Parlementary Union
Union Interparlementaire, 1889.
(6 Rue Constantin, Genève)

اتحادیه بین‌المجالس

IRO... OIR International Refugee Organization,

- Organisation internationale pour les réfugiés, 1948.
تشکیلات بین‌المللی پناهندگان - (تشکیلات در آخر ۱۹۵۱ منحل و امور آن بکمیسر عالی سازمان ملل برای پناهندگان HCR محول شده است)
- ITO... OIC** International Trade Organization
تشکیلات بین‌المللی بازرگانی سازمان ملل که هنوز شروع بکار نکرده است
- ITU... UIT** International Telecommunication Union, 1865.
(Palais Wilson, Genève)
اتحادیه بین‌المللی مخابرات سازمان ملل متحد
- IUCW... UIPE** International Union for Child Welfare, 1946.
(16 Rue du Mont-Blanc, Genève)
اتحادیه بین‌المللی حمایت اطفال - اختصار فرانسه آن UIPE مصطلح است .
- IWC... CIB** International Wheat Council
Conseil international du Blé, 1949.
(32 Queen Anne's Gate, London S.W.1)
شورای بین‌المللی گندم
- KOMEKON... COMECON** Council for Mutual Economic Aid
Conseil pour l'Assistance mutuelle économique, 1949.
(Foreign Ministry, Moscow.)
شورای کمکهای اقتصادی
- KOMINFORM ... COMINFORM** Information Bureau of Communist and Workers' Parties
Bureau d'Information des Partis Communistes et Ouvriers, 1947.
(56, Calia Valeriu Braniste, Bukarest.)
دفتر اطلاعات احزاب کمونیست و کارگر - (این تشکیلات جانشین Komintern (انترناسیونال کمونیست) شده است .
- MEDO... Middle East Defence Organization**
Organisation de Défense du Proche - Orient, 1954.
(Foreign Ministry, Bagdad)
تشکیلات دفاعی شرق نزدیک - (پیمان بغداد)
- MRA... Moral Re-Armament**
Réarmement Moral, 1921.
(4, Hays Mews, London, W. 1. ou Caux, Suisse)
تسلیحات اخلاقی

NATO ... OTAN North Atlantic Treaty Organization
(Palais Chaillot, Paris 16e)

تشکیلات پیمان اتلانتیک شمالی

OAA... FAO Organisation des Nations Unies pour l'Alimentation et l'Agriculture

OACI... ICAO Organisation de l'Aviation Civile Internationale

OAS... OEA Organization of American States, 1890.

(NW, 19th and Constitution Avenue, Washington, 6.)

تشکیلات دول امریکائی - (پیمان ریو در ۱۹۴۷ و پیمان بوگوتا در ۱۹۴۷ این تشکیلات را

تکمیل و اتحاد امریکای شمالی و جنوبی را بوجود آورده است .)

OCC... OTC Organisation pour la Coopération commerciale

OCS... DSB Organisation de Contrôle des Stupéfiants

OEA... OAS Organisation des Etats Américains

OECE... OEEC Organisation Européenne de Coopération économique

OEEC... OECE Organization for European Economic Cooperation, 1948.

(2 Rue André Pascal, Paris 16e)

تشکیلات اروپائی همکاری اقتصادی

OIC... ITO Organisation Internationale du Commerce

OIR... IRO Organisation Internationale des Réfugiés

OIT... ILO Organisation Internationale du Travail

OMM... WMO Organisation Météorologique Mondiale

OMS... WHO Organisation Mondiale de la Santé

ONU... UNO Organisation des Nations Unies

ONUESC... UNESCO Organisation des Nations Unies pour l'Education, la Science et la Culture

معمولاً کلمه Unesco در زبان فرانسه نیز مصطلح است .

OTAN... NATO Organisation du Traité de l'Atlantique Nord

OTASE... SEATO Organisation du Traité de l'Asie Sud-Est

OTC... OCC Organization for Trade Cooperation, 1955.

تشکیلات همکاری بازرگانی وابسته به GATT

PCA... CPA Permanent Court of Arbitration, 1899-1907.

(La Haye)

دیوان دائمی داوری

PCOB Permanent Central Opium Board

(Palais des Nations, Genève, 1928.)

کمیته مرکزی دائمی تریاک

- SACEUR** Supreme Allied Commander Europe
Commandant suprême des Forces Alliées en Europe, 1951.
فرمانده عالی قوای متفقین در اروپا (تشکیلات دفاعی اتلانتیک شمالی)
- SACLANT** Supreme Allied Commander Atlantic
Commandant suprême des Forces Alliées de l'Atlantique
فرمانده عالی قوای متفقین در اتلانتیک (تشکیلات دفاعی اتلانتیک شمالی)
- SC** Security Council
Conseil de Sécurité, 1945.
(United Nations, New York, N. Y.)
شورای امنیت - این اختصار گاهی با اضافه W (جهان World) باول آن دیده میشود.
- SEATO... OTASE** South East Asian Treaty Organization, 1954.
(Washington - Bangkok)
تشکیلات پیمان جنوب شرقی آسیا - پیمان مانیل
- SHAPE...** Supreme Head Quarters of the Allied Powers in Europe
Quartier Général suprême des Forces Alliées en Europe
(Marly-le Roi, France)
ستاد فرماندهی عالی قوای متفقین در اروپا (تشکیلات اتلانتیک شمالی)
- TAB/A/C/P** Technical Assistance Board/ Administration/ Committee/ Program/
Bureau/ Administration/ Comité/ Programme/ de l'Assistance Technique, 1949.
(U N. New York)
اداره - دفتر - کمیته - برنامه کمکهای فنی - بعضی اوقات این اختصار با اضافه UN یا US در اول آن دیده میشود.
- TC** Trusteeship Council
Conseil de Tutelle, 1946.
(U N New York)
شورای قیمومت سازمان ملل متحد
- UEO... WEU** L'Union de l'Europe Occidentale
- UEP... EPU** Union Européenne de Paiement
- UIC** International Union of Railways
Union Internationale des Chemins de Fer, 1922.
(10 Rue de Prony, Paris 17e)
اتحادیه بین‌المللی راه آهن - (اختصار فرانسه آن مصطلح است)
- UIP... IPU** Union Interparlementaire

UIPE... IUCW Union Internationale de Protection de l'Enfance
UIT... ITU Union Internationale des Télécommunications
UNO... ONU United Nations Organization, 1945.
(UNO Building, New York)

سازمان ملل متحد

UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Organisation des Nations Unies pour l'Education, la Science et la
Culture , 1945.
(19, Avenue Kléber, Paris, 16e)

تشکیلات فرهنگی - علمی - تربیتی سازمان ملل متحد (یونسکو)

UNIC U N Information Centre
Centre d' Information des N. U.
(Palais des Nations, Genève,)

مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد

UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund
مراجعه شود به ICEF

UPU Universal Postal Union
Union Postale Universelle, 1875.
(46, Schossheldenstrasse, Berne)

اتحادیه جهانی پستی

WEU Western European Union, 1955.
(2, Eaton Place, London, S. W.1)

اتحادیه اروپای غربی - جانشین CED شده است

WFTU World Federation of Trade Unions
Fédération Syndicale Mondiale, 1945.
(Seilerstätte 3, Wien, 1.)

فدراسیون جهانی سندیکاها

WFUNA World Federation of United Nations Associations
(1, Avenue de la Paix, Genève)

فدراسیون جهانی جمعیت‌های طرفدار ملل متحد

WHO World Health Organization, 1946 .
(Palais des Nations, Genève)

سازمان جهانی بهداشت

WMO World Meteorological Organization, 1950.
(Genève)

سازمان جهانی هواشناسی (سازمان ملل متحد)

WUDO Western Union Defence Organization
Organisation de Défense de l'Union Occidentale, 1948.
(2, Eaton Place, London S. W. 1)

سازمان دفاعی اتحادیه کشورهای غربی - تشکیلات پیمان بروکسل که در ۱۹۴۸ منعقد شد و در ۱۹۵۵ توسعه یافته بصورت اتحادیه اروپای غربی WEU در آمد .

پانچانه بانک بازرگانی ایران

خواهشمند است اشتباهات زیر را که در صورت اسامی کارمندان روی داده است قبل از مراجعه باین قسمت اصلاح فرمایند :

صفحه	سطر	غلط	درست
۱۰۹	۶	اداره تشریفات	تشریفات
۱۱۲	۸	معاون . . .	معاون آقای محمود شیدا
۱۱۲	۲۹	معاون . . .	معاون آقای جواد بهنام
۱۱۳	۲	معاون . . .	معاون آقای هوشنگ رضوی
۱۱۴	۱۵	وزیر مختار-رایزن	وزیر مختار
۱۱۶	۳۳	وزیر مختار-رایزن	وزیر مختار
۱۱۷	۹	رایزن	رایزن سفارت کبری
۱۱۷	۱۹	رایزن	رایزن سفارت کبری
۱۲۱	۶	آقای احمد اقبال	آقای احمد اقبال (کفیل)

نام آقای محمد تقی مقتدری نیز بصورت اسامی کارمندان منتسب بکادرسازی (صفحه ۱۱۴) اضافه شود .